

CSALÁDI REGÉNYTÁR

AZ EZER TÓ
ORSZÁGÁBÓL

••••• FORDITOTTA •••••

BÁN ALADÁR

A Szent - István - Társulat kiadása

Családi Regénytár.

A katolikus művelt közönségnek egy régi vágyát teljesíti a *Szent-István-Társulat*, midőn *Családi Regénytár* cím alatt új vállalatot indít, mely a maga nemében egyedül álló hazai irodalmunkban. Regényeket és elbeszéléseket nyújt e vállalatban, a legjelesebb hazai és idegen katolikus íróktól, de csak oly műveket, melyek a kath. szépirodalom minden követelményének megfelelnek: kiváló irodalmi beccsel bírnak, de egyszerűsége tisztá erkölcsi légkörben mozognak s valódi keresztény fölfogást tükröznek vissza. Valóban égető szükség is van arra, hogy a katolikusoknak oly szórakoztató olvasmányaik legyenek, a melyek sem hitüket, sem erkölceiket nem sértik; melyek szellemüket gyönyörködtetik, de harmóniában is vannak katolikus világnézetükkel és erkölcsi fölfogásukkal. Ezért reméljük, hogy a *Családi Regénytár* kedvező fogadtatásra talál a katolikus olvasóközönségnél, melynek pártolása csak ösztönzésül fog szolgálni a minden áldozatra kész *Szent-István-Társulatnak*, hogy ez új vállalatát minél szélesebb alapokon fejlessze.

A *Családi Regénytár* 10 íves kötetekben jelenik meg, az egyes kötetek ára csinos angolvászonkötésben csak egy korona. A *Családi Regénytár* kötetei megrendelhetők a *Szent-István-Társulat* könyvkiadóhivatalában (Budapest, VIII. ker., Szentkirályi-utca 28. sz.), valamint minden fővárosi és vidéki könyvkereskedésben.

A „Családi Regénytár”-ból

megjelentek:

I. és II. kötet.

Germaine eszménye. Regény. Irta *Montal Mária*. Fordította *Szentannai*. — **D'Arbout ezredes három párba.** Elbeszélés. Irta *Beugny d'Hagerne*. Fordította *dr. Rada I.*

III. kötet.

Utak az életben. Elbeszélések. Irta *Cyprián*.

IV. kötet.

Filemon ezredes. Elbeszélés. Irta *C. De Lamiraudie*. Fordította *A. Vilma*. — **Hol a boldogság?** Elbeszélés. Irta *Minna Canth*. Finnből fordította *Bán A.*

V. és VI. kötet.

Eszter. Eredeti irányregény az alkoholizmus ellen. Irta *X. . . grófnő*.

VII. és VIII. kötet.

Éliane. Regény. Irta *Graven Agostné*. Fordította *dr. Rada I.*

IX. kötet.

Rajzok a kuruczvilágból. Irta *Kincs István*.

X., XI. és XII. kötet.

A vértanú szellemi. Történeti regény. Irta *Filó Károly*.

XIII. kötet.

Úgy a mint volt. Elbeszélések. Irta *Büttner Julia*.

XIV. kötet.

A Mária-kép. Elbeszélés. Irta *Buol M.* Ford. *Sziklay János*.

XV. kötet.

Anyaföldön. Elbeszélések. Irta *Andor József (Cyprián)*.

XVI. és XVII. kötet.

Don Luis Coloma elbeszélései. Spanyol eredeti után fordította *Jándi Bernárdin*.

XVIII. kötet.

A kékruhás asszony. Irta *Csapodi Istvánné*. — **Psyche lámpája.** Elbeszélés. Irta *Léon de Tinseau*. Fordította *A. V.*

XIX. kötet.

Hricz és az úrfi. Elbeszélés. Irta *dr. Franko Iván*. Fordította *Zsátkovics Kálmán*.

XX., XXI., XXII. és XXIII. köt.

A leánymamák fia. Víg regény. Irta *Kincs István*.

XXIV. és XXV. kötet.

A hiábavaló gazdagság. Irta *Jeanne Mairé*. Francia eredetiből fordította *dr. Rada István*. — **Az utolsó betét.** Elbeszélés. Irta *Mrs. Bartle Teeling*. Angolból ford. *G. M.*

XXVI. kötet.

Falusi történetek. Elbeszélések. Irta *Vértesy Gyula*.

XXVII. kötet.

Az ezer tó országából. Finn elbeszélések. Finn eredetiből fordította *Bán Aladár*.

CSALÁDI REGÉNYTÁR.

AZ
EZER TÓ ORSZÁGÁBÓL

Finn elbeszélések

Finn eredetiből fordította

BÁN ALADÁR

Budapest

A Szent-István-Társulat kiadása

. VIII., Szentkirályi-utca 28.

STEPHANEUM, A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT NYOMDÁJA,
Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28/a.

ELŐSZÓ.

A finn irodalom felé kétszeres érdeklődéssel tekinthetünk. Egyrészt azért, mert e szorgalmas, komoly nép velünk, magyarokkal rokon; másrészt pedig azért, mert szomorú jelene minden nép együttérzésére számot tarthat. Az orosz erőszak most kezdi alkotmányos szabadságát megnyirbálni. Az elkeseredés oly nagy, hogy ezrenként vándorolnak ki a szabadságszerető finnek Amerikába, elhagyva őseik hazáját, hol annyi küzdelmes századot élt e nemzet, bátran szembeállva a természet mostohaságával és az egykor hatalmas svéd nemzet erejével.

A svéd kultúra és nyelv oly nagy befolyást gyakorolt a finnekre, hogy nemcsak az iskolai és hivatalos életben használták a svéd nyelvet, hanem íróik és költőik nagyrésze is ezen alkotta meg gyakran világhírű elmetermékeit. Ezért panaszolja meghatóan egyik versíró parasztember (Korhonen Pál) 1820-ban «A szuómi (finn) nyelv» című szép versében :

Úgy dalolgat a madárka,
 A mint szive készít rája.
 A mint anyja tanította
 A csicsergő, szép dalokra,
 A mint anyja a kis fészken
 Oktatgatá szólni régen.
 De még ezt sem engedék meg
 A szegény szuómi népnek,
 A svéd nyelv lett urrá itten
 Már a régi esztendőkben.

A XIX. században a finn nyelvre is szebb idők virradtak. Egymás után álltak elő a költők és írók, a kik honi nyelven írtak. A jelen kis kötetben ebből a megújhodott, új erőre kapott fiatal irodalomból olvashat az érdeklődő néhány novellát.

Az itt közölt elbeszélések szerzői: Juhani *Aho*, Pietari *Päivärinta*, Vilho (Vilmos) *Soini* és *Kauppis-Heikki* vagy Heikki (Henrik) Kauppinen. Legnevezetesebb közülök Aho, a kinek számos műve le van fordítva angolra, francziára és németre s más európai nyelvekre; magyarul is megjelent már néhány kötet a munkáiból. 1861-ben született papi családból. Tösgyökeres népies nyelven ír, s a nép köréből vett alakjai a megszólalásig hűek. Itt közölt hosszabb elbeszélése a *Világ üldözöttje* (Maaailman murjoma), mely azt az eszmét példázza, hogy a művelődés erővel tör előre, eltiporja az egyén jogát; a vasút keresztül ront a szegény Jankónak házikóján és gazdaságán, könyörtelenül elpusztítva egyetlen

menedékét. A pietistákról számos rajzot és novellát írt s egy egész kötet e nemű rajza jelent meg *Herännäitä* (Pietisták) címen.

P. Päivärinta (szül. 1827.), a ki egyszerű földműves, nagy népszerűsége tett szert rajzaival, melyekben a nép életét kitűnően festi. Egyike legjobb elbeszéléseinek az itt közölt Pentti és Inka, mely érdekes képet nyújt a finn belharczok idejéből. Hasonlóképen népies irányú Kauppi-Heikki és V. Soini, a kik mindketten a népszerűbb írók közé tartoznak.

Mint e néhány novella is mutatja, a finn elbeszélők a lélektan mélységével, a valódi népiességek hű rajzával és a jellemfestés erejével tűnnek ki. A fordításban teljes hűségre és magyarosságra törekedtem.

B. A.

ERIK.

Irtta : VILHO SOINI.

I.

Dobra került a norolai ház. A férfi, a ki eddig birtokosa volt a háznak, sötét gondolatok között, elfásult lélekkel járkált a ház mellett levő telek ösvényén, homályosuló szemmel tekintgetve tönkrement birtokára. Egy fiatal ember közeledett hozzá lassú léptekkel. A mint egymás mellé értek, mindketten fölsóhajtottak s az ifjú keserűen, élesen így szólt:

— Az én vagyonom és az én házam ez, a mit itt eladnak !

— Ha a tied, miért hagyod eladni ? — felelt az idősebb férfi rövid idő múlva.

— Könnyű most beszélni, mikor már eltékozolta ! — kiáltott föl az ifjú hevesen

Az idősebb férfi semmit sem szólt erre, hanem csendesen odébb ment. Az egyik volt az apa, a másik a fiú. Ezután nemsokára eldőlt a ház sorsa. Ugyanaz vette meg, ki adósság miatt dobra üttette.

De hát miképen jutott ennyire a norolai ház? Mindenütt jó hírben volt s mint gazdag, vagyonos házat emlegették. A dolog története nagyon egyszerű.

Norolában szorgalmasan szántottak; a kenyeret verítékkal keresték meg, de ez a kenyér mindig tiszta volt. A bőséget nem ismerték, de a szükségét sem. Az adót megfizették a maga idejében; buzgón jártak az Isten házába. Tudták, hogy derűre ború jön és vihar után nyugodtan várták a derűt. Egy szóval: Norolában úgy éltek, mint a jó finn földművelők szoktak.

De egy napon egy úri ember érkezett oda, hosszúszerű bőrcsizmában, cigaretta volt a szájában és duzzadó pénzesztáska az oldalán. Ebből a táskából elővett egy csomó bankót és úgy szólt Norola gazdájához, mint egykor a kísértő: «Mind ezt neked adom, ha — eladod erdődet». És Norolai eladta az erdőt s zsebre vágta a pénzt. De mit csináljon most ezzel a kincscsel, mely oly hirtelen, váratlanul jött, mintha az égből hullott volna alá? Az a néhány ezer márka, mely tizedrészét se tette ki az erdő valódi értékének, égette a Norolai markát. Sokan azt tanácsolták neki, hogy vigye a bankba. Meg is fogadta ezt a tanácsot és elindult, hogy pénzét a városba vigye. De itt össze találkozott néhány különösen barátságos indulatú emberrel, a kik azt javasolták neki, hogy sokkal

jobb és hasznosabb lenne' pénzét kikölcsönözni egyeseknek — például nekik — mint a bankban «eltemetni». Ezenkívül találkozott Norola birtokosa a városban más jó barátokkal is, kik napnál világosabban bebizonyították neki, hogy ő a világtól minden tekintetben teljesen el van maradva, hogy ő nem tud úgy élni, mint kellene és egy ilyen emberhez illenék. Volt egy, a ki különösen megnyerte tetszését és a ki Syöterpumminak (Szüöterpummi) nevezte magát. Ez tulajdonképen nem kért tőle pénzt — bizonyos előkelőséggel adva tudtára, hogy ő dúsgazdag ember — hanem e helyett egy nyalka paripát kínált neki megvételre, mely az ő szavai szerint már több díjat nyert a lóversenyeken. S mivel Norolainak volt pénze bőviben, hát megvette attól a jóindulatú Syöterpummitól a lovat és pénzét kölcsön adta új és kedves ismerőseinek.

De a dolognak rossz vége lett. Mert a mint első ízben levették a lóról a nyerget Norola udvarán, szétszakította a féket és ugrálva, ficzkándozva egy hegyes sövénykaróba lépett, mely szügyét annyira megsebezte, hogy ennek következtében pár hét múlva kilehelte páráját. Ez a kellemetlen eset Norolait nagyon fölboszantotta. Mindjárt elhatározta, hogy vesz egy másikat, éppen olyat, mint ez volt, mert hazatértében nagyon beleszeretett a büszke paripának délczeg vágtatásába. Rögtön tudtára is

adta e szándékát Syöterpumminak, a ki nyomban küldött egy más paripát, barátság kedvéért egészen olcsón. Hisz alig nyert rajta többet egypár száz márkánál; de ezt a Norolai sohase tudta meg. Büszkén járkált aztán szép, új paripáján ismerőseihez és vídám napokat éltek. A házat fényesen berendezték, de a földművelésről teljesen megfeledkeztek.

De hát száz szónak is egy a vége. Pár esztendő múlva észrevette Norolai, hogy a füle se látszik ki az adósságból. A pénz elfogyott és hitelhez fordult s utóbb több volt az adósság, mint a mennyt ért a ház. A főhitelező Syöterpummi volt, a ki végre — mivel félt, hogy a ház egészen a pusztulás szélére jut — az egész birtokot lefoglaltatta magának. Ez volt Norolának egyszerű története.

II.

Norolában volt egy telt arcú fiú, Erik; ugyanaz, a ki az árverés előtt oly hevesen beszélt atyja telkének ösvényén. Szülőházának pusztulása nagy hatással volt Erik lelkére. Keserőséget öntött szívébe és gyűlöletet az egész világ ellen. Belátta, hogy minden ismeretség csak ravaszság, a barátság az önérdek keresése és a szeretet a vágyak kielégítése. Már kezdetlől fogva makacs és egykissé gyanakvó természetű volt. Most ehhez járultak a keserűség és azok a gondolatok, melyeket az imént

említettünk ; így született azután az önzés, melynek nem volt egyéb célja, mint a saját haszna, nem volt egyéb törekvése, mint vágyainak betöltése.

Erik atyai házának romlása miatt átkozta a világot, mely igazságtalanul elragadta tőle tulajdonát, de megesküdött magában, hogy egykor még ő lesz Norolának ura. Oda is lépett mindjárt az árverés után Syöterpummihoz és ajánlkozott a ház szolgáljával. Az új gazda mosolyogva egyezett bele, bár kissé furcsának tetszett előtte ez az ajánlat.

— Hisz te ismered legjobban a háznak minden csinját-binját — szólt Syöterpummi.

— Úgy van, én jól ismerem a háznak minden csinját-binját — dörögte Erik fogai között.

Syöterpummi Norolába ment lakni. Azt beszélték, hogy nagyon rosszra fordult a sorsa az utóbbi időben s nem maradt neki más, mint ez az ujonnan vásárolt ház. Nem volt családja ; csak egy nevendék-leánya, Elza, meg egy vén nénje, a ki gondját viselte a háznak.

Norola előbbi gazdája világgá ment. Erik szorgalmasan, zúgolódás nélkül dolgozott, de senki se tudott hozzá vonzódni, mert szájában folyton bántó, gúnyolódó szavak voltak. Előtte minden gáncsolni való volt és ő kicsúfolta az embereknek legszenvedőbb meggyőződését is.

Már az első őszi vetésre Erik kért és kapott is

gazdájától egy kis szántóföldet, melyet egyéb dolga mellett megmunkált. Téli időben, mikor a ház körül nem volt sok tennivalója, helyettest fogadott és heteken át távol volt; senkise tudta, hol tölti ezt az időt.

Egy téli napon Norolának egy másik szolgája az erdőben volt, hogy fenyőket vágjon ki, miközben véletlenül egy magasabb dombra hágott föl és észrevette, a mint távol vékony, egyenes füstoszlop emelkedett a derült téli égbolt felé. A mint hazafelé ment, találkozott Erikkel, a ki futva jött hótalpain az erdőből, telt bő tarisznyával a hátán. A szolga elmondta Eriknek, mit látott és így szólt:

— Tán bizony egypár fenyő gyökerét fejik ott! — a mivel a titkos pálinkafőzőkre célzott.

— Meglehet — felelt Erik — nem lenne kedved a rendőrrel együtt megvizsgálni? — tette hozzá gúnyosan.

— Bizony már gondoltam erre — felelt amaz nyugodtan.

A következő reggel csakugyan útnak indult a kerület rendőre a cseléddel együtt arra, a merre a füst keletkezett. Fölmentek a dombra, a honnan a szolga először észre vette a füstöt és valóban: onnan még most is az a keskeny, kékes füstoszlop szállt egyenesen az égnek, a hol aztán majd kétfelé oszlott, majd meg mindenféle csodálatos alakot

formált. A dombon találkoztak Erikkel is, a kinek egy nagy nyúl volt a hóna alatt.

Együtt ballagtak azután a hóval borított erdei ösvényen a pálinka-égető felé. Az út nehéz volt, de a zsákmány vágya és a hivatalos kötelesség buzdította őket. Végre rendes, járt útra értek, melyen mind közelebb jutottak céljukhoz. Végére oda értek. S mit találtak ott?...

Volt ott egy kicsiny, fenyőfa-kunyhó és a kunyhó közepén tűzrakás, melyen három kő fölött egy kis üst pöfögve forrott és bugyborékol. Mikor az üstbe néztek, ott egy csomó mindenféle hámozott burgonya forgott a forrásban levő vízben. Élő lény azonban sehol sem mutatkozott. Egy kis szürke harkály kopogott a száraz jegenyefenyő kérgén. De, a mint észrevette, hogy más is van a kunyhóban, ez is ott hagyta a fadarabot és gyorsan elrepült.

Erik belépett a kunyhóba és mosolygott, látva: mint állanak együgyűen a rendőr és a szolga a tűz mellett, a burgonyák forrását nézve.

— Nem kellene ezt az üstöt bírói zár alá venni, vagy szabad burgonyát főzni ily titkos helyen? — kérde gúnyolódva Erik.

A rendőr nem először volt ily helyzetben. Semmit sem válaszolt erre a furfangos kérdésre, hanem kiment és elkezdte vizsgálni a cserjéket és fákat tövüktől fogva; botjával a nagyobb hófúvásokba

is bele-beleszúrt, de semmitse talált. Mégis világos volt, hogy a kunyhót nem építették és a tüzet nem rakták csak azért, hogy burgonyát főzzenek. De mit segít ez a dolgon! A rendőrnek nem jutott eszébe, hogy fölászni próbált volna arra a korhadt, sűrű fenyőre, mely a kunyhó mellett állott, pedig annak vastag ágai között, a lombok közé óvatosan eldugva, rejtőzött egy telt pálinkás tömlő. Így tehát eredmény nélkül kellett hazamenniök.

Mikor hazafelé menet a rendőr Erik mögé került, ráütött botjával a nyúlra, melyet Erik a hóna alatt vitt. Az ütés olyat koppant, mintha egy fölfújt hólyagot ért volna. Erik készakarva ejté le a nyúlat a földre.

— Már meg van fagyva, azért kopog úgy — szólt a rendőr, Erikhez lépve.

— Igen, ebben a hidegben bizony hamar megdermed — jegyezte meg Erik és pipáját kezdé tömögetni. Mikor a többiek egy kissé előbbre siettek, Erik óvatosan fölemelte a nyúlat hátulsó lábainál fogva. A nyúl szájából tiszta pálinka ömlött ki vastag sugárban a hóra. Csöndes káromkodás hangzott Erik ajkain. Aztán a pálinka ömlését megszüntette, letörölte hóval a nyúl orrát és egy pár fenyőgalyat szúrt a szájába, hogy a pálinka szaga ne érezzék. Azután a többiekhez ment.

Ezen eset után egy este lélekszakadva jött Noro-

lába egy obsitos katona, Liksi és beszélni kívánt Erikkel. Kimentek a szabadba.

— Nagy baj van — szólott Liksi azonnal, a mint az udvarra értek.

— No, mi az?

— A rendőr elvitte a tömlőt.

És valóban úgy volt. Mondtuk már előbb, hogy a rendőr nem először volt ilyen járatban. Tudta, mit kell tenni. Egy pár nap mulva egészen váratlanul kiment ugyanarra a helyre és megtalálta a tömlőt gerjedésben levő pálinkával. A gazdáját azonban most sem találta meg, mert Liksi, a kivel a rendőr az erdőben találkozott és a kit fölszólított, hogy segítsen neki — rögtönmegvitte a hírt Eriknek.

— Átkozott história! — dörmögött Erik. — De nekem minden áron pénzt kell teremtenem!

Soká tanakodott a két ember — Erik és Liksi — hogy mitevők legyenek és ugyancsak vakarták a fejüket. Végre oda lyukadt ki a dolog, hogy Liksi éjnek idején pálinkát fog hozni a városból és Erik azt titkon kiméri. Nemsokára aztán kimagyarázhatatlan módon kezdett csak úgy áramlani a pálinka a szomszéd falvakba és világosan észre lehetett venni, hogy valahol titkos pálinkamérésnek kell lenni. De a buzgó rendőr sehogyse tudta kideríteni. Ily módon Erik erszénye mindjobban gyarapodott.

III.

Egy este virágos jókedvvel tért haza Syöterpummi a városból. Azt beszélte, hogy nagyon jó üzletet csinált, melyből több ezerre menő nyereséget remél. Arra vállalkozott, hogy nagy mennyiségű zabot szállít jó áron, s mivel e gabonanem azon a vidéken igen olcsó volt, azt hitte, hogy biztos a számítása.

Ugyanazon estén jött Liksi is Erikhez. Erik markába nyomott Likszinek egy csomó pénzt.

— Menj — mondotta — és végy össze minden zabot a legolcsóbb áron, a mint csak lehet. Járj házról-házra, a hol nekem tartoznak; ebből a pénzből fizess foglalat. Aztán ígérd meg, hogy hat hét múlva az egészet megkapják. Mondd, hogy a városbeli kereskedőknek ügynöke vagy. Ne mulassz el egy pillanatot se. Jó borravalót kapsz fáradságodért.

Liksi teljesítette a parancsot. De egy kicsit furcsának tetszhetik, hogy Erik mindenét egy ilyen emberre bízta. Ennek két oka van. Először: a ki senkiben sem bízik, semmire sem megy; másodszor: holló a hollónak nem vájja ki a szemét.

A legközelebbi vasárnap Syöterpummi kihirdette a templom előtt, hogy ő zabot vesz ilyen és ilyen áron. Várt egy hétig, két hétig, de senki se jött hozzá zabot eladni. Akkor ő maga útnak indult

megtudakolni: mi az oka ennek a furcsa dolognak. De mire a kerületet bejárta, a zab már mindenütt le volt foglalva. Syöterpumminak szorult a kapczája; már sok letelt a kiszabott időből és most idegen kerületekbe kellett mennie bevásárolni. De már ezekbe is eljutott a kósza hír, mily jó ára van a zabnak és Syöterpummi majdnem ugyanazon áron vette meg, a milyent neki a városban ígértek. S nem is tudta a határidőre a kellő mennyiséget beszerezni. Syöterpumminak óriási kára volt; s az, a ki ebből hasznot huzott, az Erik volt.

Nemsokára megtudta Syöterpummi, ki vitte őt kelepczébe. Eriket elkergette házából, ez pedig markába nevetve távozott. Most megkezdődött e két ember között a harcz és küzdelem, mely csöndesen, titkon folyt, de telve égő gyűlölettel. A küzdelem soká tartott, évekig. De Erik fiatalabb, erősebb és agyafurtabb volt; övé lett a diadal és ellenfelét a végromlás örvényébe taszította.

Egy nap az a hír kelt szárnyra, hogy Syöterpummi fölakasztotta magát csűrének gerendájára. Mikor Erik ezt meghallotta, mélyen föllélegzett, mintha ezt akarta volna mondani: «Hála Istennek, végre!» ... De az Isten aligha jutott eszébe; sem most, sem máskor. Rögtön pénzesfiókjához ment s mosolyogva látta, hogy bőven megvan a ház ára.

Végre elérkezett az a nap, melyet Erik már

régóta várt; az a nap, melyen Norola ismét újra került s ez egyszer a meghalt Syöterpummi adóságai miatt. Erik megvette a házat mindenestül. Az volt csak az öröm napja Eriknek; soha életében nem volt még ily jókedvében. Csak az a gondolat bántotta, hogy Syöterpummi nincs többé életben. Szerette volna elűzni őt, kikergetni abból a házból, melyet egy pár évvel ezelőtt jogtalanul ragadott magához. Alighanem hangosan mondta el ezeket a gondolatokat, mert egy reszkető kéznek illetését érezte ujjain s egy esdeklő hang szólalt meg:

— Jó uram, ne űzz el engem ki a világba, ne kergess el engem!

Erik odapillantott. Syöterpummi leánya, Elza állott mellette halotthalványan és vörösre sírt szemmel. Erik ajka gúnyos mosolyra huzódott és büszke önteltséggel felelt:

— Maradj csak; házamban úgyis mindig szükség van szolgálóra!

Elzából ez évek alatt szemrevaló hajadon lett, egyenesszívű, ártatlan és szemérmes. S ezek a tulajdonságok teljes összhangban voltak kifogástalan természetével és szép növéseivel. Tisztán és szennytelen nőtt föl mindama gonoszság között, mely őt környékezte. Miként a mérges gombák és halálos szagú páfrányok között is találni néha szerény, halvány erdei ibolyát, melynek édes illata gyönyörbe

ringatja a lelket: azonképen nőtt fel Elza is ártatlanságban és szüziességben a romlott társaságban. Az öreg néni halála után ő viselte a ház gondját. Könnyű elképzelni, mily iszonyú hatással volt apjának szörnyű halála az ő ártatlan lelkére, mely nem szeretett mást, mint ezt az apát minden bűnével együtt. És ezt a lányt fogadta meg Erik szolgálóul.

IV.

A történetek után egy napon egy őszszakállú öreg jött botjára támaszkodva Norolába. Belépett a szobába és leült a kályha padkájára, szakállát simogatva. A gazda nem volt a szobában. De csakhamar bejött Erik s megpillantva az aggastyánt, összerezett. A vén ember fölkelt és Erikhez lépve kérdé:

— Ismersz-e még engem?

— Nem! — felelt Erik kemény hangon, lesütött szemmel.

— Erik fiam, nem ismered apádat?

— Nem!

— Oh, fiam, hát annyit szenvedtem én a világban, hogy nem is ismersz rám?

— Nem!

Az öreg mellére hajtotta fejét és csöndesen kilépett a házból. De forró könnyei végigömlöttek ősz szakállán és a küszöbre hullottak.

A mint Erik fölvetette szemét, Elzát pillantá meg

az ajtóban, a ki a meglepetéstől szótlanul állott, látva az apának és fiúnak e találkozását. Elza kiszaladt és Erik látta, a mint az öreg után lopózkodott a ház fürdőszobájába. Erik egy ideig komoran topogott a szobában s aztán a faluba ment.

Estefelé kinyitotta Elza a fürdőszoba ajtaját és kérdezte, ott van-e még gazdájának atyja. A szögletből igenlő hang felelt. Hamar beosont a lány s kezében puha kenyér, mely közepén mélyen be volt metszve és vajjal megtöltve; másik kezében egy bögre édestej.

— Maga bizonyosan éhes — szólta Elza letéve, a mit hozott, az öreg ember mellé a padra.

Feleletül összetette az öreg ember a kezét és főnhangon mondá: «Hála neked Istenem, hogy megsegítettél! Már azt kezdtem hinni, hogy a világon semmi jószág sincs, hanem mindenütt a gonoszság uralkodik. Most látom, hogy igazságtalan voltam. Te okoztad, ezt leányom — add ide a kezedet...»

Most vette csak észre az aggastyán, hogy Elza nincs már a szobában. Az öreg fősóhajtott: «Igen, igaz, a jócselekedet nem vár köszönetet; megvan annak már jutalma a lelkiismeretben!» És az éhség mohóságával fogott az evéshez. Mikor Elza rövid idő múlva visszatért, az öreg már nem volt ott.

A kerületben hire futott, hogy Norola birtokosa háztűznézőben jár. Beszélték, hogy már több gazdag

házban megfordult s a szülék mindenütt a legbarátságosabbak voltak iránta, de a lányok titkos irtózáttal tekintettek rá. Erikről az a hír szállingózott, hogy mindenre kész, ha a saját haszna kívánja; hogy önző, szívtelen és könyörtelen. A gazdag leányoknak ez elég ok volt attól félni, hogy Erik csak pénzükért akarja őket elvenni. Erik meg nagyon is büszke volt arra, hogy olyant vegyen el, a ki nem jószántából megy hozzá. Ez a makacsság nagyon sértette őt és megesküdött magában, hogy még valakit szerencséssé fog tenni és mindenki meglátja: nem valami megvetendő dolog ám Norola asszonyának lenni! Ha szeretére nem kapott pénzt, majd kap pénzért szeretetet — gondolta Erik. És a szegény leányokra kezdte vetni a szemét; de ezeknek szerinte igen szépeknek kell lenniök, hogy ebben a kiváló szerencsében részesüljenek. Válogatott, válogatott, de nem talált kedvére valót.

Egyszer a község papja Norolába vetődött. Mindenféléről beszéltében tudakozta a lelkész többek között: nem hoz-e már asszonyt Norolába?

— Nem találtam kedvemre valót — szólt Erik kedvetlenül.

— Hallja-e, gazduram, én kigyelmednek egy jó tanácsot adok.

— Mit is várhatna az ember mást egy paptól

— Hisz itt van kegyelmed háza előbbi birtokosának a lánya szolgálatban — folytatta a lelkipásztor, nem gondolva Erik közbeszólásával. — Én ismerem Elzát az iskolából; ő csinos és okos leány. Vegye el feleségül, jó gazdasszony lesz belőle. Ezenkívül — ha szabad őszintén beszélnem — van még egy igen fontos oldala a dolognak. Az egész világ tudja, hogy kigyelmed és a leány apja esküdt ellenségek voltak és e gyűlölség az egyiknek hirtelen halála következtében kibékítetlen maradt. Ha most feleségül venné ellensége leányát, ez igen szép lenne és azt mutatná, hogy elfeledte haragját a megboldogult iránt és neki megbocsátott; s az Isten kegyelmednek is megbocsátana.

Erik ingerülten ugrott föl:

— Majd megfelel ő most bűneiért s nincs szüksége az én bocsánatomra. Aztán meg a mi az én bűneimet illeti, azokkal leszámolok én nélküle is, meg az ő lánya nélkül is!

— Le fog kelmed számolni minden bizonynyal, legyen róla meggyőződve; én csak véleményemet akartam itt elmondani. Bocsásson meg, ha megsértettem, de azt tartottam, addig kell a betegséget gyógyítani, míg halállossá nem válik!

A pap eltávozott és Erik mély gondolatokba merült. Először jutott eszébe Elza, noha minden nap előtte volt. Először nézte meg jobban: milyen lány

is hát voltaképen Elza. S nem tagadhatta, hogy bájosabb lányt keresve sem lehetne találni. De mégis — az lehetetlen. Syöterpummi leánya és ő ... eh!

V.

Ilyen gondolatokkal ment Erik az erdőbe járni. A friss szellő és az erdő illata megtisztították zavaros fejét s gondolataiban lehetségesnek kezdte látni, mit az előbb még lehetetlennek tartott. Elképzelte, mily engedelmes és hálás feleség válnék Elzából. Neki nem lenne semmi követelni valója, semmi mondani valója. Ő maga uralkodhatnék teljesen, élhetne saját kénye-kedve szerint. Ily nő mellett valóban szerencsés ember lehetne. És mily könnyen alázhatna meg egy ilyen feleséget, mint Elza, a ki nem adhat semmit, csak a két üres kezét, ha tán makacscsá és követelővé találna lenni! Erik ezeket elgondolva magában, olyan jó kedvre derült, hogy fütyörészni kezdett és oly gyorsan lépegetett, hogy az izzadtság kezdett csöpögni homlokáról.

Nem is vette észre, hogy ép azon az ösvényen van, melyen azelőtt oly gyakran járt a pálinkafőzőhöz. Csakhamar egy kis kunyhó elé jutott, mely éppen annak a fenyőfának a tövében állott, hol azelőtt a pálinkafőző üst forrott. Meglepetéssel vette észre, hogy a kunyhó körül egy egész kis irtványt égettek, melynek egyik felében már árpa

zöldelt, a másikban meg egy öreg ember répát kapálgatott. A boszankodástól és meglepetéstől egész szóltanul ment Erik közelebb, s a mint a termőföld széléhez ért, emelt hangon kiáltotta:

— Ki merészelt engedelmem nélkül földemen letelepedni és erdőmet pusztítani?

— Én — felelt az agg — én, a te atyád, Norolai Erik. Jöjj a szobába, igyál tiszta forrásvizet, ha szomjazol; mess a szegényes kenyérből, ha éhes vagy. Vagy telepedj le a lóczára, ha tagjaid ellankadtak.

— Nem jöttem én kendhez vendégeskedni, hanem kényszeríteni kendet, hogy hordja el sátorfáját birtokomról. Távozzék jószántából, hogy ne kelljen keményebb eszközökhöz nyulnom!

— És micsoda eszközökhöz? — kérde a vén ember, pár árpaszemet vetve a kis madaraknak, melyek vetőmagját szorgalmasan tizedelték.

— Ha más nem segít, hát kihajlatom kendet és porrá égettetem a viskóját!

— És én a legelsőt, a ki ezzel a szándékkal mer idejönni — légy bár saját magad, ezzel a doronggal ütöm agyon! — Így szólva fenyegetően emelt föl az öreg egy megszenesedett fát.

— Majd meglátjuk! — kiáltott Erik és dúlva-fúlva hazament.

A mint eltávozott, az öreg keze lehanyatlott és arcát kezébe temetve leült egy kormos fatuskóra.

Erik dühösen ment haza és erősen fölöttette magában, hogy beváltja ígéretét. De csakhamar alább hagyott haragja és mindinkább Elzára és a nősülésre irányultak gondolatai. Elhatározta, hogy várni fog még egy hétig, s ha Elza akkor is tetszik neki, akkor végbeviszi szándékát.

A kiszabott hét hamar elmúlt. Ez idő alatt Erik szigorúan megfigyelte Elzát. Gondosan szemügyre vette minden tulajdonságát s mind erősebb lett benne a meggyőződés, hogy megérdemelné azt a szerencsét, melyben váratlanul részesíteni akarja. Erik tehát nem habozott többé, hanem odalépett egyenesen Elzához és így szólott:

— Holnap a paphoz megyünk!

— Jól van. Az útravaló majd készen lesz — válaszolt Elza, a ki nem is sejtette, mire czéloz e beszéd.

— Mi együtt megyünk!

Elza körültekintett és mivel senki sem volt közelében, csodálkozva mondá:

— Mi együtt? Miért?

— Hirdetési levelet venni!

— Kinek?

— Nekem és neked!

— Ön vehet magának hirdetési levelet, de engem tudtommal senki sem kért meg. Mire czéloz tehát, jó uram?

— Hát oly nehéz ezt megérteni? Ha eddig senki

sem kért meg, hát megkér most... Én téged Norola asszonyává akarlak tenni!

Erik erősen meg volt győződve, hogy Elza, ezt hallva, sírva fog nyakába borulni. Mily nagy volt tehát meglepetése, midőn a leány borzalomtól halványan kiáltotta:

— Ön sohasem fog engem Norola asszonyává tenni! Ön... oh!

Ebben az utóbbi sóhajban oly irtózat és megvetés nyilvánult, hogy Erik egy lépéssel hátra tántorodott és szemében a hirtelen haragnak tüze villant föl. Mégis mérsékelte magát és nyugodtan kérdezé:

— Hát annyira megvetendő dolog Norola asszonyává lenni?

— Legkevesbbé sem, ha egyúttal nem kellene az ön nejévé lenni!

— Hohó lánykám, te nagyon vakmerően beszélsz! — kiáltott Erik lángoló arczczal. — De fontold meg szavaidat! Ily szerencse nem mindig lesz kezed ügyében. Vagy oly büszke vagy, hogy ily férjjel meg nem elégednél?

— Büszkeség nincs bennem, azt ön is jól tudja. De annyi mégis van, hogy senki se vehet feleségül, a ki úgy bánik az apjával, mint ön. Különben uram, ne fáradjon hiába. Elég alkalmam volt belátni, hogy ön engem nem szeret. S hogy micsoda fontos okból teszi most ez ajánlatot, arra nem vagyok kíváncsi.

Erik e beszéd alatt föl s alá járkált és most egyszerre megállott Elza előtt.

— Ez az utolsó szavad?

— Hát azt hiszi, hogy én is, mint ön, tréfát űzők az ily komoly dologból? A mit mondtam, lelkemnek mélyéből mondtam!

— Örült! — ordított Erik s kezét hátra téve, ismét járkálni kezdett a szobában. Nem tudta fölfogni, hogyan lehet ily szerencsét visszautasítani. Aztán megint megállott.

-- Ha nem tetszem is, a mint az előbb elég bátor voltál kimondani, de bizonyára nem gondoltad meg: mily biztos megélhetést, mily boldogságot dobsz el magadtól!

— Boldogságot! Van más boldogság is, mint a mit pénzen lehet kapni; szebb és drágább boldogság.

— Eh, leányom, a pénz minden! Minő boldogság lesz osztályrészed, ha mindig így keresed meg a kenyeredet, mint most?

— A lelkiismeret békéje és a megelégedés!

Erik egy darabig szánakozva rázta fejét. Nem tudta megérteni ezt a gondolkozást. Azután kiment. A mint az ajtó becsukódott mögötte, Elza összetett kézzel adott hálát az Istennek, hogy ily könnyen megmenekült e váratlan helyzetből. S oly jókedvű lett, szíve csak úgy repesett, mintha valami nagyon jó dolgot vitt volna véghez.

De Erik nem volt az az ember, a ki egyhamar lemondjon tervéről, melybe már beleélte magát. Boszantotta és sértette az a gondolat, hogy ily szegény lány őt keveselte s megleckéztette az erény és emberség ábéczejéből. De nem mondott le tervéről az első kísérlet után. Megpróbálta még többször, de eredménytelenül. Elgondolhatjuk, milyen lett Elza helyzete ily körülmények között. Kimondhatatlanul nehézé, kínossá és elviselhetetlenné.

Egyszer Erik eléje tárta minden pénzét, egész halom ezüstrubelt és aranyat, hogy ezeknek csábító fénye és csillogása tegye hajlandóbbá a leányt. De ekkor Elza utálata égő gyűlöletté változott és indulatos szavakkal nyilvánította ki, hogy fölmondja Eriknek a szolgálatot és másutt keresi meg a kenyerét. És ez volt az a szikra, mely Erik keblében olthatatlan gyűlöletet ébresztett azon érzelem helyett, melyet eddig szerelemnek vélt.

— Vagy úgy — kiáltott föl — hát te nyílt harczot akarsz ellenem indítani! Legyen úgy! De jegyezd meg: apád is épp így tört ellenem s utoljára ő is megkeserülte; majd te is úgy találsz járni.

VI.

A kerületben szokás volt egyik őszi vasárnapon istentisztelet után ott maradni a templom domb-

ján. Ekkor a gazdák és szolgák megegyeztek és a szerződést megállapították. Ide sietett Elza is új helyet keresni s idehajtott pompás kocsiján Norolaura is. Melléte Liksi ült.

Elza eddig semmit sem tudott arról, mit beszélnek róla másutt. Képzeltető tehát meglepetése, midőn egyik vén asszony elkezdte tőle tudakolni, mért jött el most Norolától, holott már oly sokáig volt a gazda menyasszonya? Összeverődtek körötte többen is és így általános tanácskozás keletkezett, melyben némelyek hangosan nevettek, mások tréfálkoztak, sokan otrombán, de néhányan találóan. Liksi is közeledett a csoporthoz és elkezdte az arcát fintorgatni, mintha ő valami különösét és fontosat tudna a most szóban forgó dologról. Minhogymindenki tudta, hogy jó barátságban van Norolával, elkezdtek tőle kérdezgetni Elza távozásának okát. Liksi nem felelt erre egyenesen semmit sem, csak pislantott egyet szemével, erőltetve köhögött és csettentett a nyelvével. Ebből kiki érthetett, a mit akart, de jót senki sem gondolt, az bizonyos.

Elza ott állt a néptömeg közepett, ostromolva számtalan kérdéstől s nem tudva, mit jelent ez tulajdonképen? Nem akarta elbeszélni a dolog valódi mibenlétét. Liksi, a kit boszantott a sok kérdés, végre hangosan így szólt:

--- No, mivel Norolainak nem kellett többé a lány, hát kiadott rajta — ez az egész! — Így szólva jelentős módon rántotta föl a vállát.

— Hazudik! — kiáltott Elza, a ki hallotta mind a kérdéseket, mind a feleletet.

— Itt jön maga a gazda, kérdezzék meg tőle — felelt Liksi nyugodtan.

Erik közeledett a csoporthoz, de senki se merte megszólítani. Ekkor Liksi bátran hozzálépett és hangosan szólt:

— Itt a nép nagyon kíváncsi rá, mért hagyta el Elza a szolgálatát? Azt mondják, hogy menyasszonyod volt.

— Nekem menyasszonyom, egy olyan...

Erik ekkor oly piszkos szót ejtett ki, hogy a világ elsötétült Elza előtt s bizonyosan elesik, ha valaki háta mögött föl nem fogja és el nem vezeti a röhögő tömegből.

Pár pillanat múlva egy másik csödület tünt elő, melyből zsisbongás hallatszott. A kerületi rendőr fogta ott el Likszi, a kit már többször megbírságotlalt titkos pálinkamérésért, de soha nem róttá le tartozását. Most végre egész véletlenül csípték el és a törvény kezébe került. Erik közel volt az elfogatás színhelyéhez s Liksi könyörögve kért tőle pénzt kölcsön, hogy ne kelljen a hüvösre mennie. Egyúttal emlegette, hogy mindenkoron —

legközelebb ma is --- készen volt Erik szolgálátára. De Erik durván felelt:

— Ha nekem szolgálatot tettél, mindig megkaptad a jutalmadat. Bírságodhoz semmi közöm!

Midőn Elza felocsudott kábultságából, látta, hogy vezetője éppen az az öreg ember, a ki egykor magát Erik apjának mondotta s a kinek ő enni adott.

— Oh, mily szerencsétlen és elhagyott vagyok én! --- sóhajtott a szegény leány.

— Légy nyugodt, leánykám — szólt az agg — nálam menedéket találsz, a míg csak rászorulsz, s ilyen leánynak nem kell kétségbe esni sorsa miatt.

Útjuk vad rengetegen keresztül vezetett azon kunyhó felé, hol egyszer már találkoztunk Erikkel apja répaföldjének szélén. Ide jutottak Elza és az öreg, kimerülve az útban; és vígan mekegve futott eléjük két kis kecske, a gazda távollétében egyedüli lakói a kunyhónak.

VII.

E történet után Norolában furcsa élet kezdődött. A gazda mindig rosszkedvű volt, mindig elégedetlen. A cselédség nem birta ki; hanem folyton változott.

Egy év telt el a történetek után. Egy napon — a házigazgda éppen nem volt honn — egy össze-

aszott ember jött Norolába; haja rövidre nyírva, a betegségnek félreismerhetetlen jelei arcán és szemében. A cselédség nagy bámulatára egyenesen a háziúr hálószobájába ment és ágyára feküdt. Mire a gazda hazajött, a jövevény már félrebeszél a betegségnek dühös rohamaiban. Erik megismerte. Liksi volt, a ki megszökött a börtönből.

— Mért jöttél ide az én ágyamra feküdni? — förmedt rá Erik. — Menj oda, a honnan jöttél!

— Hozzád jöttem meghalni, — szólt a beteg — eljöttem meghozni neked az Isten ítéletét!

— Vidd a pokolba az ítéletedet és eredj te is utána! — kiáltott Erik irtózáttal.

— Igen, pokolra vagy ítélve, örök kínra és kárhozatra. Ni, itt van az megírva . . . itt . . . és a beteg az üres levegőbe mutogatott ujjával.

Rémülten futottak ki a cselédek a szobából, de Erik így kiáltott:

— Takarodj ágyamról, te jómadár! El a házamból! Fogjatok be és vigyétek innen!

Egy sem felelt a cselédek közül egy árva hangot sem. Erik dühösen rohant ki; ott álltak mindnyájan egy csoportban.

— Nem hallottátok? Fogjatok be és vigyétek el a házból azt a gazembert!

— Hát neim látja, uram, hogy himlőben van? Nézze meg az arcát, tele van kiütésekkel.

— Annál inkább el kell őt vinni. Siessetek!

Egy sem mozdult a cselédek közül. De lehetett hallani, hogy némelyek suttogták: «Az Isten ítélete...»

Dühében magánkívül ment Erik az istállóba; befogta a lovat és egymaga czipelte a beteget a kocsira. Liksi nem tudott már semmit sem magáról. Erik elhatározta, hogy a rendőrségre viszi őt. De szüntelenül őrjöngött a beteg s nagy nehezen lehetett a kocsin megtartani. Mikor már az út vége felé voltak, a beteg Eriknek a nyaka köré fonta karjait és többször nyöszörögve mondta:

— Ne hagyj el... Ne hagyj el!...

Erik minden áron törekedett kibontakozni ebből az irtózatos ölelésből s midőn végre sikerült neki, a beteg a kocsi fenekére hanyatlott és nem lélekzett többé. Már hulla volt csak a kocsiiban. Erik gyorsan a temetkező helyre vitte és átadta a sírásóknak. Azután hazaindult örült sebességgel, halálra verve lovát, mintha félt volna, hogy Liksi holtteste utána üget. Fülében egyre zsongott a nyögés: «Ne hagyj el!... Ne hagyj el!...»

Elza egy közeli házban talált szolgálatot; nem szorult rá tovább az öreg kunyhójára csak egy hétig. De gyakran meglátogatta az aggastyánt és mindig vitt neki valamit.

VIII.

Szép tavaszi vasárnap est volt. Szellő szárnya sem ingatta a faleveleket; csak a pintyőkék csi-csergése hallatszott az erdőben és a kis fülemülék repdestek a bokrokban. A vad cseresznyefák már virágozni kezdettek és illatukkal elárasztották az egész környéket.

Az öregnek a norolai erdőségben levő kunyhójában ült Elza a nyílt ajtó küszöbén és olvasott. Az öreg a lóczán heverészett és szintén olvasott. De szeme csakhamar lezárult s elaludt a könyv mellett. Mély csend terjedt köröskörül. Akkor úgy tetszett Elzának, mintha hangot hallana, mely halkan említi nevét. Fölpillantott, azt gondolva: az öreg szólítja; de mikor azt aludni látta, ismét az olvasáshoz fogott, azt véelve, hogy a füle csendült meg. De újra és tisztábban hangzott a hang; az erdő felől jött. Elza odasietett megnézni, mi az? Ott ült az út szélén egy fa tövében egy erőtlen ember, a ki fejét a fának támasztotta. Elza nem ismerte meg először, mert arcza ijesztően föl volt dagadva. De a mint amaz észrevette, Elzát megszólította:

— Elza, én meghalok . . .

— Szent Isten, hát ön az, uram? — kiáltá Elza és szaladt a kunyhóba fölkelteni az öreget.

Igen, csakugyan Erik volt. Ráragadt a Likszi

betegsége. Ekkor eszébe jutott apja és Elza, a kiket annyit üldözött és egy titkos erő űzte fölkeresni őket. Az erdőbe indult s kimondhatatlan kínok között ért a kunyhó környékére, erőtlenül összeesett a fa tövében, hol Elza találta őt.

Könyvek ömlöttek az agg apa szeméből, midőn fiát ily állapotban vitte Elzával együtt a kunyhó ágyára.

— Hogy vagy, fiam? - kérde az öreg szomorúan.

— Rosszul apám — válaszolt Erik és egy pillanat múlva folytatá: Oh, annyi mondani valóm lenne, de nehezemre esik.

— Beszélj fiam, a míg beszélned lehet — bízta az apa.

Erik sokáig szótlánul nézett a gerendára. Úgy látszott, lelkében óriás küzdelem folyt. Aztán hirtelen megragadva atyja kezét, látható erőfeszítéssel szólt:

— Megbocsáthat-e nekem?

Ez az egyszerű kérdés megtörte a jeget, mely oly sok éven át borította Erik szívét és megfagyasztott benne minden nemes érzelmet. Most beismerte minden bűnét; beismerte és megbánta, de későn! Nem mintha az a két ember, kiknek bocsánatát kérte, egy pillanatig is habozott volna, hogy mindent elfelejtsen, mindent megbocsásson, hanem azért, mert Eriknek nem volt többé ideje megváltozni és más emberré lenni. Perczei már meg voltak

számlálva. - Az éjt az öreg és Elza a beteg ágyánál virrasztották át és a midőn a nap ismét előtűnt aranyos sugaraival, megszólalt a beteg :

— Nézzétek, a napsugár még egyszer rám süt. -- És egy pillanat múlva, mintegy magában beszélve, hozzátette :

— Mindent lehet pénzen kapni, csak szeretetet nem !

Ezek voltak Erik utolsó szavai és utolsó eredménye egész élete küzdelmeinek. «Mindent lehet pénzen kapni, csak szeretetet nem !

Igen, szeretetet csak szereteten lehet kapni és a szeretet önként jön. De eddig nem tudta ezt Erik. Most elvitte e tudatot a másvilágra.

És vihar keletkezett és elsötétült a pirkadó égbolt. Villámok cikáztak az égen és sok büszke fenyőt izekre törtek. De a mint a felhők szétoszottak és a vihar elcsöndesedett, ismét kisütött a nap ragyogón és tündöklőn, fényt és meleget árasztva jókra és gonoszokra egyaránt! . . .

PENTTI ÉS INKA.

Irta: PIETARI PÄIVÄRINTA.

Nagy ház volt Rönkkölä Pohjanmaaban.* A magas dombról messzire ellátszott különben is, a mit még elősegített az, hogy a domb tetején és oldalán az erdőt kiírtották és a földet művelés alá fogták. A domb csúcsáról és oldaláról minden követ, a mely útban volt, a lejtő lábához gördítettek; ezekből a domb körül valóságos kőkerítés alakult. Ez okozta, hogy Rönkkölä valami megerősített várhoz hasonlított.

A házban több kamara volt. A legtöbb gabonával volt tele és az évi termés itt volt elhelyezve külön-külön kamrákban és hombárokban; a többiben ruhákat és egyéb holmikat tartottak, az egyik-

* A finn nyelvben la, lä képző annyit tesz, mint *hely, ház*; a szétszórt házak mindegyikének van ily képzős neve pld. Norola, Mehilä stb. — Pohjanmaa = észak földje, így hívják Finnország legészakibb tartományát.

ben meg csakis fenyőkérgyet.* Mert Rönkköläben sohasem volt ínséges év, sem pedig bőséges. Ez egy kicsit furcsán hangzik, de így volt. Nem jöhetett oly jó és termékeny esztendő, hogy Rönkköläben kérgyet ne vegyítettek volna a liszt közé. S ha aztán rossz esztendő következett -- tán több is egymásután -- a kenyér akkor is a szokásos volt, sem jobb sem rosszabb. Hisz volt megtakarított gabonájuk, melyet a lejtők és a buja irtványok jobb években adtak. Így takarékoskodtak régi jó finn szokás szerint.

Vilmos, Rönkkölä gazd'ura, egy kicsit már túl volt élete delén. Szorgalmas ember volt és szigorú rendben tartá a gazdaságot. Első volt az adófizetésnél és utolsó a korcsmában. Szívesen látta a vendéget: a tápláló eledel, az izletes kenyér és a gyomorerősítő itóka sohasem hiányzott az asztalról, ha valaki bevetődött hozzájuk. Sok vendég is koptatta a küszöböt Rönkköläben, a hol nem nézték a rangot és módot, hanem szegényt, gazdagot egyformán jó szívvel láttak. Még az úri népek is be-betértek időnként, sőt néha napján a kerületi kormányzó is megfordult a házban, a min senkisémmel ütközött meg.

* Finnországban ínséges években fenyőkéregből csinálják kenyeret. A takarékos emberek még jó esztendőben is szoktak egy kis kéregport keverni a liszt közé, hogy el ne kényesedjenek.

Vilmosnak ennél fogva oly nagy becsülete volt a kerületben, hogy minden ügyes-bajos dologban hozzá járultak tanácsért. S ha ő jelen volt a gyűlésen, a határozat mindig úgy esett ki, a hogyan ő javasolta.

A megszorultakon tőle telhetőleg segített; egyiken pénzzel, a másikon gabonával. De előbb alaposan megfontolta: vajjon a segínyt kérőnek hasznára válik-e, ha segít rajta. Az egész világ mulasztását, henyeségét és nyomorúságát senkisem teheti jóvá egymaga — szokta volt mondani. Ha segínyt nyújtott, pontosan megszabta az időt, melyben az adósságot vissza kell fizetni s ha valaki ezt nem tette meg a kijelölt napon, nyomban a törvény elé vitte a dolgot. Egyszer egy adósa jött hozzá és kérte, hogy adjon neki halasztást.

— Egy órát sem adok, mert ez a szokás elkenyeztet és még több adósságba dönt téged és végtére az egész népet — felelt Vilmos határozottan.

Bár ilyenformán a rönkkölői gazda keményszívűnek látszott, valójában mégsem volt az, mert adóseitől sohasem szedett kamatot. Elég a szegény embernek azt is megfizetni, a mivel tartozik — mondá.

Ha mindezt meggondoljuk, nem csodálkozhatunk azon, hogy Vilmosnak majdnem félelmet keltő,

nagy becsülete volt mindenki előtt; valóságos parasztkirály volt.

Ennyire tenyerén hordozta Vilmost a szerencse. Csak egyben volt szűkmarku iránta, a mint ő vélte. Bár minden tekintetben boldog házasságot élt, de nem volt több gyermeke, csak egyetlenegy és ezt Vilmos nagyon keveselte. E gyermek leány volt és Inka volt a neve.

Ebben az időben Inka már nagyleány számba ment, körülbelül huszadik évét járta. Szép parasztleányka volt és szépségét nagyban emelte szűziesége, tisztességtudása, szerény és illedelmes viselkedése s csinos, takaros és tiszta öltözeke, a mire különösen sokat adott. Köztudomású volt, hogy ő a háznak egyedüli, jövődő örököse. És a mikor kipirult arczczal, mosolygó ajkkal, üdén, mint a tavaszi bimbó, kicsiny fehér kezecskéjével fölterítette a még fehérebb asztalkendő, vagy a mikor kiszolgálta a már asztalhoz telepedett vendégeket, nem volt olyan hidegszívű ember, a ki vonzódást ne érzett volna ez ártatlan, kedves lény iránt.

Mindebből természetesen következett, hogy a fiatal legények, közelből és távolból, Inka felé vágyakozva tekintettek. Mindnyájuk szívében ugyanazon gondolat rejtezett, ha nem is merte mind-egyikük rávetni a szemét. Egyik-másik fiatal úr is megkérte a rönkkölői lányka kezét, de ez maga is,

meg az édes apja is kereken visszautasította ezeket a kéréket, mivel rendesen tönkrejutott ficsurak voltak.

— Nem uraknak neveltem én a leányomat és nem azért dolgoztam, hogy hajótörött szerencsétlenek néhány nap alatt elherdálják, amit én véres verítékkal szereztem és boldogtalanná tegyék egyetlen gyermekemet; a parasztembernek is drága ám a becsülete. Aztán meg ide olyan ember kell, a ki akarja és meg is tudja fogni a dolog végét.

Igy szólt Vilmos egy ilyen úrifajta kérőhöz és ennek be kellett érni e felelettel, jöllehet minden ékesszólását elővette, hogy ügyét győzelemre segítse.

I.

A legközelebbi szomszéd — félmérföldre Rönköltől — egy kicsiny, nemrégén épített új tanya volt. Csak Korpinak (vadonnak) nevezték. A mi időnkben az ilyen távoleső házat bajosan számítanák a legközelebbi szomszédok közé, de abban az időben, a melyről beszélünk (a XVII. században), Pohjanmaa lakossága még igen gyér volt.

Két emberöltőn keresztül küzdöttek már Korpi megaggott tulajdonosai a komor, szürkekérgű fákkal és fenyőkkel, de a fukar természet és a sovány föld még mindig nem adott elegendő élelmet.

Pedig a család nem volt éppen kicsiny, mert az öregeknek öt élő gyermekük volt, három fiú és két leány.

A legnagyobb fiú, Pentti, Rönkköläi Inkánál valamivel idősebb volt. Már korán kitűnt éles esze, ügyessége és bátorsága miatt. Termetes, tagbaszakadt fiú volt és már tizenhat éves korában kifejlett férfi. Szüleinek jobb keze volt mindenben és kiskorától fogva hozzászokott a legnehezebb munkához. Minél nagyobb lett, annál szebb és szálasabb lőn. Csöndes, illedelmes és szerény természetével megnyerte mindenki jóindulatát. Már tizenhat éves korában elment a hajózást tanulni az Oulu (= Ulea) folyóra Phylhäkoskihoz (= elátkozott vízesés). Ezért idővel több fizetést kapott, mint más nehezebb munkáért. Megtakarított pénzét pontosan haza küldte, úgy hogy családja egy kissé több lisztet vegyíthetett a fenyőkéregpor közé és így ő némileg pótolta, a mit a fősvény természet megtagadott tőlük.

Pentti új hivatalának minden csinját-binját hamarosan elsajátította. Biztos kézzel kormányozta a csónakokat a két mérföld hosszú sellőnek zuhatagai közt, a vadon mentében. Midőn bátran, egyenesen és félelem nélkül állt gyöngé és törekeny csónakjában, oly hatalmas hullámoktól és tornyosodó, tajtékozó haboktól körülvéve, hogy a parton

álló néha nem is látta őt: Pentti biztos szeme meg se rándult és óvatosan vezette le a csónakot a zuhatagon, jóllehet minden pillanat küzdelem volt az élet és halál között és föltétlenül elveszik, ha csak egy pillanatra is megszédül. E vakmerősége azt eredményezte, hogy csakhamar annyi csónak átvezetésével bízták meg, a mennyit csak elbírt. Gyakran kormányozta egyik-másik csónakot Oulu tavától Oulu városáig (Uleaborgig).

Ha ilyen út bevégeztével hazatért, akkor volt aztán öröm Korpiban! Mindegyik huga körül sűrűlődzött, ölelték, csókolták, mert tudták, hogy jó testvérük mindig hoz számukra valamit. A szülők pedig azért örültek, hogy kedves fiúk egészségben ért haza a veszedelmes útról, sőt még új szerzeményt és friss munkakedvet is hozott magával.

Ilyen volt az ifjú, a kinek Inka gyermekkori játszótársa vala. Ámbátor nem láttak valami nagyon közel egymáshoz, mégis sokszor voltak együtt. Ha Penttinek valami dolga akadt Rönkköläben, nem valami nagyon sietett hazamenni, mert Inka elvezette kicsiny játszóhelyére, a hol oly vidáman telt el az idő az ártatlan gyermeki mulatozás közt.

Midőn nagyobbak lettek, abba kellett hagyniok a gyermekkori játékot. Új látókör és új föladatok támadtak előttük, melyek mélyebb gondolkozást és kitartó munkásságot kívántak. Az élet komolysága

és a felnőttekben ébredő szemérmesség a régi játszótársakat mindinkább elválaszták egymástól.

Ettől fogva mindketten valami ismeretlen vágyat éreztek szívében, a melyről maguk sem tudták, honnan támadt. De a mint testben növekedtek és erősödtek, úgy nőtt szívék vonzalma is s nemso-kára mind a ketten érezték, hogy egymás nélkül nem tudnának élni. Érzelmük igaz, tiszta szerelemmé fejlődött s habár önmaguk előtt sem merték ezen érzelmüket bevallani, mégis fölismerték azt egymásban.

Inkának, bár vagyonos szülők egyetlen gyermeke vala, sohasem volt szabad munka nélkül lenni. Gyermekségétől fogva megtanulta a hasznos munkálkodást s a munka valóságos életszükségletévé lett. Foglalatosságai közben, ősznek és tavasznak idején kihajtotta legelni szép és számos barmukat. Ott, az erdőnek csöndes, nyugalmas homályában napokig elgondolkozott arról az ismeretlen vágyról és epedésről, melyet keblében rejtve hordozott és ez, a saját szívével való beszélgetés sokszor keserű, forró könnyekben végződött.

II.

Ismét ősz lett. Pentti csodálatos nyugtalanságot érzett a lelkében. Nem talált megnyugvást, pihe-

nést sehol! Lelke sovárgott, epekedett valamiért. Miért? Pentti jól tudta ezt, de azt is, hogy soha sem mondhatja magáénak azt, a ki miatt a szive olyan nehéz és szomorú. Kora reggeltől dolgozott, de ebben sem lelt enyhülést.

Egy nap mindjárt ebéd után magához véve hatalmas fejszékét, kiment az erdőbe, hogy utána nézzen a madarakra kivetett töreinek és hurkainak. De oly szórakozott volt és úgy elmélyedt gondolataiba, hogy alig látta meg a törbe jutott madarakat.

Igy járkálva szokása szerint egy negyedmértőldre távozott házuktól. Hirtelen nesz ütötte meg a fülét és megállt. Mi az? Hallgatózott, de nem hallott mást, mint egy tehén kolompjának zaját. De mégis, Penttinek e durva vaskolomp tompa és rekedt hangja ismerős és barátságos volt. Olyan volt, hogy sohasem óhajtott ennél szebb zenét hallani. A rönkköläi nyáj kolompja szólt.

E hang még nehezebbé tette szívét. Tán Inka van ott s most is, mint szokta, barmaikat legelteti. Oly édes volna látni őt, vele találkozni — de minek?

— Oh, csak legalább az ágakon át titkon megláthatnám, az is jól esnék a fájó szívemnek — gondolta Pentti, de mégis jobbnak látta távol maradni.

Más irányba kezdett tehát menni. De a mint így

ballagott, sötét, reménytelen gondolatokba merülve, egyszer csak azon vette észre magát, hogy a rönkölői nyáj közelében van; már látszott is egy-két jószág a lombokon keresztül.

E pillanatban éles ordítás hangzott onnan és a legelő állatok elkezdtek bögni és ugrándozni; s e zajban Pentti mintha Inka hangját is fölismerte volna. Nyílsebességgel rohant oda — és mit látott?

Egy nagy barna medve ép akkor rontott rá a kolompos tehénre. Pentti egy perczig sem habozott, hanem, a mint bírt, oly gyorsan a megriadt állatok mellett termett. Éppen mikor a medve áldozata nyakába ugrott, Pentti fejszéje fokával oly ütést mért rá, hogy a maczkó jobbnak látta elereszteni zsákmányát és a vakmerő ellen fordult, a ki egész hivatlanul ártotta bele magát az ő dolgába. A helyzet veszélyes volt, mert a medve, iszonyúan bömbölve, két lábára állt és kiterpesztette borzasztó mancsait és karmait. Kítátotta rettenetes száját, melyből előtűntek szörnyű fogai és piros vérszomjas nyelve.

Pentti teljesen fölfogta a helyzet veszélyes voltát, de nem vesztette el lélekjelenlétét. Mielőtt a medve rávethette volna magát, fejszével ismét hatalmas ütést mért reá. A vadállat borzalmasan bömbölve hanyatt esett s többé nem is tudott föltápászkodni. Ekkor Pentti mindaddig ütötte, mígnem meg se

mocczant többet. A medvének már első sebéből oly hatalmas sugárban tört elő a vér, hogy Pentti még életre-halálra viaskodott vele, csupa vér lett. De sebet nem kapott, csak egy-két jelentéktelen karmolást a czombján.

Most ért csak rá, hogy az előbb segítségért kiáltozót megkeresse. Hirtelen körülnézett. Nem sokáig kellett keresgélennie, mert hamar észrevette, hogy közel hozzá egy nő fekszik a földön. Izgatottan, dobogó szívvvel irányítá arra lépteit. A földön fekvőhöz érve, borzadva látta, hogy Inka fekszik ott holtra váltan, mozdulatlanul. Gyorsan megvizsgálta: nem sebezte-e meg a vadállat; s mikor semmit sem vett észre, a kemény földről a pázsitra vitte őt. Levette véres dolmányát, a lány feje alá tette, kalapjában vizet hozott s elkezdte azzal locsolgatni a fejét, dörzsölni a halántékát és homlokát. S mivel a teste hajlékony és meleg volt, remélte, hogy csak ájulásban van. Nem is sokáig kellett ébregednie, mert Inka lélegzeni kezdett.

— Hála isten! Él! — szólt Pentti halkán. Végre Inka fölnyitá szemét.

— Pentti! — sóhajtott bágyadtan, de nyugodtan és bizalommal s ismét bezárta szemét.

— Pihenj békén, jó helyen vagy, meg vagy mentve, édes Inka — szóla Pentti alig hallhatóan, a lány fölé hajolva.

— Oh, csak egy kis friss víz lenne — mondá Inka kis vártatva, a nélkül, hogy szemét fölnyitaná.

— Pentti egy nyírfa héját lehántotta, meghajtotta, a közeli forrásból vizet hozott benne és Inkához vitte, a ki lassan szürcsölgeté.

— Nagy veszedelemben forogtál, Inka — szólt, midőn látta, hogy a leány föléledt.

— Nagy veszedelemben, halálos veszedelemben. Az Isten irányította a te lépteidet az én megmentésemre, kedves Pentti — szólt Inka.

Aztán elmondták egymásnak, hogyan történt minden. Inka elmesélte, hogy ő semmi rosszat sem sejtett, míg meg nem pillantá a nagy medvét, a mint tátott szájjal feléje rohant. A fenevad már egészen mellette volt, midőn ő vészkiáltásba tört ki; másra nem emlékszik. Mikor Pentti vízzel dörzsölte fejét és homlokát, azt hitte, hogy a medve nyalogatja és nem merte mindjárt fölnyitani a szemét. Mikor fölnyitotta és megismerte Penttit, mindjárt eloszlott a félelme.

Pentti is elmondta, hogyan vetődött erre, de csak rövidesen, mert nem akarta Inka előtt föltárni szíve bánatát.

E közben a nyáj eltűnt.

— Jaj, hol van a nyáj? Nem látom, se nem hallom, a medve bizonyosan mind széttépte — szólt Inka panaszosan.

— Az állatok megmenekültek, egyedül a kolompós kapott néhány karmolást; menjünk, nézzük meg — szólt a legény mosolyogva.

— De Istenem, hisz te csupa egy vér vagy! Mi történt, oh Pentti? — mondá Inka szepegve, mert csak most vette észre, hogy Pentti ruhája össze van tépve.

— Nincsen semmi bajom; Inka, de menjünk, mutatok neked valamit.

— Nem bírok, olyan gyöngye vagyok, segíts — könyörgött és kezét a legénynek nyújtá.

Pentti örömmel ragadta meg a föläjánlott kis kezét és fölsegítette a lányt. Oh, mily boldogan szorította volna e kezét ajkára vagy szívére, de nem merte, mert érezte, mily nagy távolság választja el őt és Inkát.

Pentti Inkát vezetve, érkeztek arra a helyre, hol a medve élettelenül feküdt.

— Nézd, ott van az, a mi engem vérbe borított és téged úgy megrémített — szólt Pentti.

A félelmes vad látása még holtan is úgy megrendítette Inkát, hogy reszketni és támolyni kezdett, úgy hogy Penttinek mindkét kezét meg kellett ragadnia, különben elesett volna. Leültek a pázsitra.

— És te tetted ezt, Pentti? — szólt Inka meghatottan.

— Érted, Inka.

— Te vagy a legbátrabb legény a világon, nincs nálad külön — sóhajtott Inka és közelebb simult az ifjúhoz.

— Szeretlek, Inkám, szeretlek teljes szivemből; már régen szeretlek. Tudom, mily nagy a távolság köztünk, de nem tehetek róla, mégis szeretlek! El akartam oltani szívem lángját, de annál jobban ég, minél inkább oltom — suttogá Pentti fölhevülve.

Inka nem ijedt meg ennek hallatára. Kezébe rejté arcát és jobban hozzásimult Penttihez. Ez átölelte Inkát és gyöngéden szívéhez szorította.

— Oly boldog vagyok most, Pentti. Régóta él az én szivemben is az az érzés, a mely a tiedben; örökre tied vagyok — suttogá Inka.

— Itt az ideje, hogy elváljunk, mert az est közeleg; sokat nyertem én ma, kimondhatatlan sokat — szólt Pentti.

— Jaj, de hol vannak az állatok?

— Bizonyára hazamentek már.

— De én nem merek magam hazamenni; jöjj, Pentti, kísérj haza.

Pentti beleegyezett. és elindultak. Nem törődött most a madárhurokkal, csak a véres fejszét vitte magával.

— De mit mond majd atyád, ha megtudja frigyünket? — szólt Pentti aggódva, mihelyt a körülmény eszébe jutott.

— Eddig talán lehetetlen lett volna megnyernünk beleegyezését, de ennekutána nem hiszem, hogy ellentmondjon. Atyám derék ember, beszéljük el neki ezt az eseményt, csak megegyezésünket hallgassuk el előtte alkalmasabb ideig. Atyám nem hagyja jutalmazatlan a jócselekedetet — biztatta Inka és e szavak egy kissé megvigasztalták Pentti szívét.

III.

Mint Pentti mondta, a barmok csakugyan hazamentek, mihelyt a medve körmeitől megszabadultak és sokkal előbb otthon voltak, mind a fiatalok. Vilmos éles szeme rögtön meglátta, mi történt az erdőben. A kolompos sebes és véres volt, de a barmok közül egy sem hiányzott, mind meg volt. Vilmos csodálkozott, hogy ilyen könnyű szerrel megszabadultak. Ha e tehén nem lett volna véres s a pásztorleány nem hiányzott volna, semmit sem sejtett volna a napnak véres eseményéről. De a tehén véres bizonyítéka volt a borzasztó eseménynek s nagy félelmet és aggodalmat keltett mindnyájuk, de különösen Vilmos szívében.

Az est beállt s Vilmos a háznak népét lánya keresésére küldte és az egyes csapatoknak parancsait osztogatta. Egyik béres fölkiáltott:

— Várjon, gazd'uram, amott az erdei ösvényen

jön egy férfi meg egy fehérnép. Talán ez Inka, vagy valamit tudnak felőle mondani.

— Megálljanak! -- kiáltott Vilmos és mindnyájuk megálltak.

És valóban Inka jött, Pentti kíséretében az erdei úton.

— Hála legyen az Istennek! — fohászkodott föl Vilmos és mindnyájukat a szobába hívta.

A szobába érve, Inka elbeszélte, hogyan történt minden. S oly melegség volt a beszédében, hogy minden hallgatójának, még Vilmosnak is könnyek szöktek a szemébe. És az atya könnyei a jövőendő édes előjele voltak Pentti és Inka előtt.

Midőn Inka befejezte elbeszélését, fölállt a gazda s ünnepies arcczal így szólt a padkán ülő Penttihez:

— Jőjj közelebb, te bátor ifjú! Nemes tettet tettél, nemes jutalmat aratsz. Megmentetted nyájamat és leányomat, egyetlen gyermekemet megvédted és mególtalmaztad. Ez nem maradhat jutalom nélkül. A kolompos a legjobb tejelő teheneim közt; ha meggyógyul sebeiből, a télre való takarmánnyal együtt a tied, ha nem, vidd el az utána következőt. E nap jutalma legyen a medve és a legjobb tejelő tehén a kerületben. Nem mindenki szerezhet ennyit; te megérdemelted, vidd el becsülettel. Te vagy a kerületnek legbátrabb és legderékabb

legénye. Maradj nálunk az éjjelre és reggel vidd haza a medvédet.

Pentti pironkodva mondott köszönetet és azt mondta, hogy csak kötelességét teljesítette, a miért ő semmi jutalmat sem vár. De a házigazda azt felelte, hogy a mit ő egyszer megígért, annak teljesednie kell.

A mint Inka atyja szavait hallotta, titkon reménnyel teljes pillantást vetett Penttire. De mily szívesen lemondott volna Pentti mind a két jutalomról, a tehénről és medvéről, ha e helyett Vilmos egy kis reményt adott volna, hogy valaha Inka az övé lehet.

IV.

Eljött a tél. A kolompos meggyógyult. Korpiba terelték, maga Vilmos hajtotta. Az első hó idején pedig béreseivel két szekér finom szénát küldött neki telelésre. Férfiasan megtartotta szavát. Csodálatos is lett volna, ha éppen most szegte volna meg, mikor ezelőtt ezt sohasem tette.

A szerelmesek gyakran találkoztak és szerelmük egyre erősödött. Ügyük jól állt Inka atyjánál is, mert a multkori esemény óta Vilmos mindig bizonyos tisztelettel nyilatkozott Penttiről és szavait aztán Inka hűségesen elmondta kedvesének. S Vilmosnak minden ilyenmű szavát megjegyezték és

belőlük beleegyezésére következtettek. Oly könnyű elhinni, a mit az ember maga is kíván!

Így élték át a telet erős reménységben és hű szerelemben. A tavasz beköszöntött és a természet ismét megszabadult a télnek gyilkos hatalmától. A tavak és folyók levetették jégtakarójukat és vígan csörgedezett a víz a zuhatagokon át. Fölzabadult Pentti életeleme, a hatalmas Oulu-folyó hatalmas vízeséseivel együtt. Ide vágyódott a lelke, mert szive is megszabadult a bú nyomásától; Inka szabadította meg. Mégis, mielőtt elindult volna, biztos határozatot akart hallani Vilmostól. Pentti kételkedett egy kissé, de Inka egyre biztatta és bátorította.

. Szép tavaszi nap volt. A nap melegen sütött, a föld virult, a madarak vígan csicseregtek a fákon és fészküket építgették. Pentti fölvette ünnepi ruháját és Rönkkölä felé lépdegélt. Így határozták el Inkával.

— Hová szándékozol, Pentti, hogy így kicsip-
ted magad? — kérde Vilmos, mikor megpillan-
totta.

— Éppen csak ide, kegyelmeddel volna beszélni
valóm — szólt Pentti bátran.

— No, hát mi lenne az?

— Én szer . . . szeretem Inkát.

— Azt meghiszem.

— És Inka is szeret engem.

— Az is lehetséges.

— Azért jöttem, hogy megkérjem kigyelmedtől Inka kezét és beleegyezését megnyerjem jövőendő házasságunkhoz.

Vilmos fölállt és meglehetősen ünnepies állásba helyezkedett, a mint szokása volt fontos dolgoknál. Így állt egyideig gondolkozva.

— Derék legény vagy, azt nem tagadom; azt mindig mondtam és most is mondom, mert a becsületesség és bátorság mindig ékesítik az embert. De azt is megmondom őszintén és tartózkodás nélkül, hogy Inka nem lesz a tied, mert nem a te számodra neveltem. És most hallottad a határozatomat.

— De az Isten szerelmére, gazd'uram! Hisz én mentettem meg egykor Inkát, a medve körmei közül — szolt Pentti fájdalomában fölbátorodva.

— Úgy; ez csak a vak szerelem képzelődése. Te nem Inkát mentetted meg a medve körmei közül, hanem a kolompost és ezt meg is kaptad. Érd be jutalmaddal és keress másutt feleséget, Inka nem hozzád való. Minden félreértés kikerülése végett kinyilvánítom, hogy Inka már régóta Möttöläbe van eligérve. A möttöläi esküdt fia, Hannu lesz az ura. Most tehát, Jó Pentti mindent hallottál és ezzel meg kell elégedned, a dolgon

nem lehet változtatni. De ne váljunk el ellenségekül. A régi barátság és szeretet uralkodjék közöttünk ezután is. Segítségem és ajtóm, mint eddig is, mindig nyitva lesz előtted és mint eddig, ezután is a kerület legbátrabb és legbecsületesebb embere gyanánt tisztellek.

Ezeket mondván Vilmos, megfordult és kiment a szobából.

Inka egy szót sem szólt. Nem mert szólni, mert tudta, hogy atyja nem játszik szavaival. De fálnál fehérebb lett, mikor a kemény szavakat hallá atyja szájából. Pentti sem szólt egy szót sem, nem kérte tovább, mert ő is tudta, hogy Vilmos nem szokott tréfálni.

Nem azt hallották tehát a szerelmesek, a mit reméltek. Ők bátran és bizakodva mondták el kérésüket, de a határozat majdnem úgy hangzott, mint a halálos ítélet. Kimondhatatlan fájdalom tölté be mindkettőjük szívét.

De hát ki volt az a szerencsés möttöläi Hannu? Egy pár szóval elmondjuk.

Möttölä ugyanazon kerületben volt, mint Rönkkölä. Gazdag udvarház volt, épp mint Rönkkölä. Möttölä urának, Lőrincznek a mellén nagy ezüst-érem ragyogott, épp úgy, mint Vilmosnak. De Lőrincz föltűzte azt, ha kellett, ha nem, mert hiúbb volt Vilmosnál; ezenfölül Lőrincz esküdt is volt.

V.

A XVII. században nem jártak mindig kellemes idők. Hazánk akkor svéd uralom alatt állt. A politikai viszonyok nem voltak még rendezettek. Késérő ellenségeskedés uralkodott az oroszországi karjaliak és a finnországi pohjolaiak között.* Néha maga az orosz és a svéd kormány élesztette ezeket a határszéli villongásokat; de gyakran borzasztó harcz dühöngött köztük, akkor is, a mikor a két kormány barátságos viszonyban élt.

Ezeket a harczokat maga a nép kezdte és parasztok voltak benne a vezérek. Az ellenségeskedés kitörésére nem kellett sok, elég volt a bosszúállás. Mindkét részről berontottak a határon és füstölgő romok, legyilkolt és megcsonkított emberek jelölték az utat, a merre az ellenség átvonult.

Ilyen határharcz tüze lobbant most is lángra. Az orosz betörés híre nyomban azután terjedt el, hogy Pentti a szerencsétlen lánykérőből visszatért. Szive tele volt reménytelen fájdalommal s Pentti beállt a honvédők sorába. Azt hitte, hogy ott, az ádáz harczok között előbb lesz ereje, hogy elfeledje szívének nagy bánatát. S hősiessége, ereje

* Karjala és Pohjola finn tartományok. Az orosz uralom alatt élő finnek elkeseredett ellenségei voltak a svéd hatalom alatt levőknek s e testvérharcz borzasztó kegyetlenséggel dült.

és a legválságosabb pillanatokban tanúsított találékonysága miatt rövid idő alatt a szuomiak* vezére lett.

Mindig és mindenütt nyomon követte az ellenséget embereivel s ilymódon a legnagyobb borzalmat és félelmet keltették. Jóllehet a finnek túlnyomó erőben voltak, még sem tudták teljesen megakadályozni a karjalaiakat a pusztításban. Sok családapa búslakodott leégett házán, kirabolt vagyonán s elhurczolt gyermekein és feleségén: sok hajadon gyászolta vőlegényét.

Inka a leánykérés után nagyon szomorú lett. Nem volt elég, hogy nem lehetett azé, a kit oly véghetetlenül szeretett, hanem még hozzá atyja nyilvánította, kihez akarja őt feleségül adni. A kiszemelt vőlegényt pedig ő világéletében utálta hóborossága miatt.

Az erdő lett legkedvesebb tartózkodó helye. Ettől fogva még gyakrabban kihajtotta a teheneket, bár atyja mindenképpen meg akarta ezt akadályozni, mert a medvével történt eset óta igen féltette Inkát. Mégis érezte Vilmos, hogy Pentti mást is megmentett a medve karmai közül, nemcsak a kolompost.

Inka napok hosszatt az erdőben volt; úgy szere-

* Szuomi, Finnország finn neve.

tett ott lenni. Sokszor elüldögélt ábrándozva valamelyik dombon. Úgy tetszett neki, mintha egy nagy barna medve jött volna felé tátott szájjal és ő elájult volna. Ekkor jött Pentti és vízzel simogatta arcát és homlokát. Nem merte kinyitani a szemét, mert félt, hogy Pentti eltűnik. S mikor végre kinyitotta, nem látta sem a medvét, sem a kedvesét; eltűnt az álom s ő keserűen sírni kezdett. Ilyenkor aztán rendesen későn tért haza.

VI.

Az ellenség ismerte Rönkkölä nagy gazdagságát; ezért elhatározták, hogy kirabolják. E célból tizenöt embert választottak ki a főcsapatból. Úgy vélték, nagyobb erőre nem lesz szükség, hogy a magányosan álló, félreeső házat bevegyék, kivált mikor a támadást titkon és váratlanul intézik.

Reggel értek Rönkkölähöz. A biztos győzelem tudatában nem is tartották szükségesnek bevárni, míg besötétedik. A haditanácsban, melyet az erdőben tartottak, az a nézet győzött, hogy a ház népe bizonyára munkára széledt s így nem kell nagyobb ellentállástól tartani.

De Vilmos ép oly okos volt, mint a mily koros. Midőn értésére esett, hogy a karjalaiak e tájék felé közelednek, kémeket küldött ki. Egy fiúcska

éppen jókor hozta meg a hírt az ellenség előnyomulásáról.

Rögtön összegyűjtötte Vilmos az embereit és minden fegyvert, a mi csak volt s megtiltotta, hogy bárki is kimozduljon. Csak az aggasztotta, hogy Inka már előbb kihajtotta az erdőre a teheneket, mint a hadi híradás megérkezett, bár ő figyelmeztette, hogy maradjon otthon.

Rögtön eltorlaszoltatta Vilmos a kőkerítés minden ajtaját minden irányban. A házban még sem volt annyi ember, mint az ellenségnél, de a kőkerítés ezt nagy mértékben kárpótolta. Ehhez járult, hogy Vilmos ismerte az ellenség erejét, számát, előnyomulási irányát, de az ellenség semmit sem tudott róluk.

Azon irányban, a honnan várták az ellen támadását, elhelyezkedett Vilmos az embereivel a kőfal árnyékában s kiadta a parancsot, hogy senkise löjjön, míg az ellenség tíz lépésnyire nem közeledik.

Nem sokáig kellett várniok; már látták, hogy az ellenség előnyomul az erdőből. A mint kiértek a nyílt mezőre, meghajolva lopództak előre a cserjék között, de mikor ez a védelem is megszűnt, fölegyenesedtek és gyors futásnak eredtek. Vagy húsz lépésnyire a kőfaltól, borzasztó csataordításba törtek. De majdnem abban a pillanatban

megdördültek a puskák s hárman közülök a földre buktak. Ezt látva, éktelenül megrendültek és megálltak.

De csakhamar fölocsudtak és előre rohantak a fal iránt, mert azt hitték, hogy az ellenfél nem több, mint a hányan elestek közülök. Két ember hirtelen fölugrott a falra, de éppen a perczben mindegyikük akkora ütést kapott a homlokára, hogy holtan hanyatlottak vissza. Ez a váratlan veszedelem annyira lehűtötte a rablók bátorságát, hogy teljes erejükből futásnak eredtek. A tanya-beliek e közben újra megtöltötték puskájukat és a menekülők után puffogtatták, de nem találtak, mert a menekülők szanaszét, különböző irányba futottak.

A veszélyt tehát szerencsésen kikerülték a nélkül, hogy bárki is megsebesült volna s Rönkköläben nagy volt az öröm.

Az est beállt, a tehenek hazajöttek, de Inkának se hire, se hamva. Megvirradt s ő egyre késett. Éppen az erdőbe akartak menni a keresésére mikor valaki hirül hozta, hogy látta, a mint megkötözött kézzel foglyul elvitték.

Az ellenség nem mert az előbbi úton visszatérni; az erdőnek kerültek. Ott találták Inkát, a mint egy dombon ábrándokba merülve ült.

— Nini, kinek a leánykája vagy te? — kérde az egyik rabló Inkától.

— Rönkköläbe való vagyok — felelte Inka, semmit sem gyanítva.

— Á, ez jó fogás! Hátra a kezedet és lódulj! — mondá a vezér és tüstént hátra kötötték Inka kezét.

— Ereszszetek el — könyörgött a szegény leány.

— Fogd be a szád, mert... — ordítá amaz és iszonyú, gyilkos fegyverét a homlokának szegezte. Ezután Inka szótlánul követte a vad rablókat.

Mérhetetlen bánatot és fájdalmat okozott ez a hír Rönkköläben.

— Gyermekem, gyermekem, oh én gyermekem! — kiáltozta Vilmos szüntelenül, késégbeesetten tördelve kezét.

Éppen mikor javában siráncozott, Möttöläi Hannu lépett be hozzájuk. Ő semmit sem hallott az ellenségről és támadásáról. Egy szószóló is volt vele, mert végleg meg akarta kérni Inka kezét.

— Mentsd meg a gyermekemet! Oh, én szegény leányom! — kiáltá Vilmos, mihelyt Hannut megpillantá.

— Mit beszél? Mi történt? — kérdezte Hannu bámészan.

— Az ellenség elvitte Inkát megkötözve; mentsd meg a leányomat! — kiáltozta egyre Vilmos.

— Az ellenség elvitte Inkát?! Hogyan menthetném én meg? — hebegte Hannu megijedve.

— Az igaz szerelem sokra képes, próbáld meg, légy bátor! — biztatta Vilmos fájdalmában.

— Én nem tudom őt megmenteni; a ki elveszett, az elveszett — dadogta Hannu.

— Úgy, hát akkor itt neked semmi tenni-valód sincs? — kérdezte Vilmos iszonyú kétségtől meglepve.

— A lakodalomból semmi sem lehet, ha nincs menyasszony; menjünk haza — szólt a nász-nagynak.

S elmentek, otthagya Vilmost és háza népét a legnagyobb fájdalmukban és kétségbeesésükben. Még nem is gondolkoztak Inka megmentéséről.

VII.

Az ellenség már visszavonulóban volt. A pohjailaik több harczban legyőzték őket és ennek következtében a karjalaiaknak hazafelé kellett térniök.

Pentti elvált csapatától és elment, hogy kikémlelje az ellenség erejét és szándékait. Útközben alkalma volt, hogy meglátogassa szüleit és testvéreit. Tőlük megtudta Inka sorsát. Mintha villám érte volna, úgy hatott reá ez a hír. De azért egy

percze sem veszté el férfias nyugodtságát és értelmességét.

— Meg kell mentenem őt, ha életembe kerül is — mondá, mikor a meglepetéséből fölocsudott s többé nem tudott ülni, nem volt maradása.

— Hogyan? Az lehetetlen, ne dönts magadat kész veszedelembe — szóltak szülei.

— Kedves Pentti, ne menj el, maradj most nálunk — esengtek öcscei és hugai.

— El kell mennem, nem tehetek másképp! — így szólva, kirohant a szobából és csakhamar eltűnt az őszi éj sötétében.

Földijeinek tudósításai szerint elkezdte nyomozni az ellenséget. Egész éjjel és másnap is folytatta ezt s oly pontossággal, figyelemmel, hogy már estefelé megtudta az ellenség szándékát. Az volt az ellenség szándéka, hogy megállapodik néhány napra az Oulu-folyó torkolatánál, kipiheni magát, összegyűjti szétszórt embereit és csónakokat szerrez. Azután vízi úton visszatér hazájába. Pentti azt is megtudta, hogy az ellenségből már mintegy 40 ember gyülekezett össze és Inkát is oda viték. A többi csapat megérkezését minden percze várták.

Mit volt tennie? Annyi embert nem gyűjthetett volna össze, hogy elég lett volna az ellen legyőzésére, mert az ellenségtől viasszaszorított finn főcsapat

messze volt. E nélkül a harcz nem vezetett volna eredményre Inka kiszababítását illetőleg. Minden percz drága volt.

Pentti hamar készen volt tervével és rögtön hozzáfogott a megvalósításhoz.

Vett egy félakó pálinkát és egy jó csónakot. A fenekébe mindenféle élelmiszert rakott s ezek közé rejtette a pálinkás hordót. Az est homályában csónakra szállt és elkezdett titkon evezgetni az ellenség tanyája körül, a földnyelvek és szigetek között, mint a kémek szoktak. Az ellenség, mely hirtelen támadástól félt, mindig állított őrköt. Ezek rögtön észrevették a veszélyes kémet, de nem árulták el magukat. Várták, hogy közelebb jőjjön, csöndben elbújtak és szivükben örültek. Pentti megértette tervüket és óvatosan közelebb-közelebb ment.

Midőn az ellenség véleménye szerint elég közel ért, iszonyatos örömkialtásba törtek ki. Egy csapat ember a parthoz sietett, három csónakot a vízre bocsátottak s ezeknek mindegyikébe több ember lépett. Pentti úgy tett, mintha most venné észre a veszélyt s teljes erejéből menekülni akarna. Ezen, a szerintük hiú törekvésen az ellen emberei hangoosan kaczagtak és néhány evezőcsapással utána iramodtak. Hamarosan elérték Penttit, a ki — hogy annál inkább félrevezesse őket — kemény ellen-

állásra készült. Megragadta az evezőt és fenyegető állásba helyezkedett.

Az ellenség megtámadta; az sem segített a dolgon, hogy az evezővel kettőre olyan csapást mért, hogy azok rögtön elterültek a csónak fenekén. Pentti legyőzetett a túlnyomó erőtől s kezét összekötözték.

Ellenfelei nagy örömben voltak. A fogolyban Korpi Penttire ismertek, legádázabb és legveszedelmesebb ellenfelükre. Azért ezt legnagyobb győzelmüknek tekintették, a mit eddig útjokban arattak.

— Ni, Korpi Pentti — Ördög Pentti — no, most orosz kosztra kerülsz — gúnyolódtak és így vitték őt megkötezve táborhelyükre. Ott is nagy lett az öröm, mikor megtudták a fogoly kilétét.

Meglátva őt Inka, meglepetésében gyöngye kiáltást hallatott, de Pentti szemével csöndre intette, mire a leány mindjárt elnémult.

— Ah, hallottátok a lánykát! Bizonyosan jó barátok, talán vőlegény és menyasszony. Holnap megtarthatjátok az esküvőt — csúfolódtak.

Aztán elkezdtek nagy gonddal kikutatni Pentti csónakját. Nagy örömeikre megtalálták a pálinkás hordót. Egyikük megízlelte és midőn meggyőződött, hogy valóban pálinka van benne, nagyon megörült és vidáman kiáltott:

— Ah, papramorgó, jó útravalót hozott, derék ficzkó.

A többiek szintén igen megörültek, mikor ezt hallották. De Pentti szemében különös fény villant meg.

Besötétedett. Tüzet raktak a tábor közepén és öröket küldtek ki. De mielőtt ezek nagy éberséget követelő hivatalukba léptek, nekik is adtak egy-néhány kortyot vigasztalásul.

A többiek a tűz köré gyülekeztek és szorgalmasan kóstolgatták Pentti italát.

— Ne igyátok meg a pálinkámat — könyörgött Pentti gúnyosan.

— Fogd be a szádat, kutya. Bizonyosan a pajtásaidnak szántad, de most különb torkokba kerül — gúnyolódtak a karjalaiak.

A vidító nedűt szürcsölgetve, elkezdtek tanakodni, mit csináljanak a foglyokkal. Hosszú, vad és gúnyos megbeszélés után végre mindnyájan abban egyeztek meg, hogy másnap mindakét fogolyt egymáshoz kötözve, lassú tűzön megégetik.

Ezt hallva, Inka hangosan fölsírt, de Pentti félelem nélkül könyörögni kezdett szabadságáért, nagy váltságdíjat ígérve nekik.

— Nincs annyi pénz egész Finnországban, a miért szabadon bocsátanánk. Megfizetsz kutya, minden kegyetlenségedért, a mit az oroszországiak-

kal elkövettél. Most mindjárt, itt helyben megkezdéd a vőlegénytánczot — szólt Inka öre és ráhúzott botjával Pentti hátára. A többiek röhögtek a tréfán, Pentti meg összeszorította fogát és semmit sem szólt.

A szesz és a fáradság együttesen hatni kezdettek. Egyik a másik után álmosodott el és mivel mégis nyakra-főre iszogattak, végtére lehajtották a fejüket és elaludtak; utoljára egy sem volt köztük ébren.

A partra kiállított ör, a ki a legközelebb volt, szintén föl-fölöntött a garatra, úgy hogy ő sem tudta már szemét nyitva tartani. Pentti terve sikerült.

Mikor az ellenség elfogta Penttit és megkötözték, szigorúan megvizsgálták, nincs-e nála valami fegyver. De mégsem voltak eléggé szemesek; mert Pentti egy kasza hegyéből letört néhány hüvelyknyit, azt meggömböcsítette és dolmánya újjában elrejté; ezt a darabot nem találták meg nála.

Mikor látta, hogy ellenségei alszanak, elkezdte újja hegyével kivágni a kasza-pengét dolmánya újjából. Nagy ügygyel-bajjal valahogy sikerült neki, bárha keze hátra volt kötve. Ezzel a silány eszközzel elkezdte kötelékeit kettévágni. Lassan-lassan elszakadt egyik-másik fonál és keze szabad lett. Csakhamar lábai is megszabadultak a köteléktől.

Tehát Pentti már szabadon volt. Csöndesen föl-kelt és óvatosan körülnézett. Őre aludt és úgy hor-tyogott, hogy nyála is kicsurrant; így tett Inka őre is és senki sem volt ébren az ellenség közül. A félig kialudt tűz fényénél látta, hogy Inka észrevette; újját ajkára tette, hogy csöndben legyen.

Aztán végig lopódzott a part hosszában és meg-nézte a part mentén levő öröket; ezek is mélyen aludtak.

Ekkor saját csónakját csöndesen eloldozta, erős evezőket tett rá s a vaskapcsokat (melyekkel a csónakhoz erősítik) begöngyölte kendőkbe és ruha-darabokba. Azután visszalopódzott a táborba.

A hajnalpír első sugarai kezdtek föltűnni a zordon és sötét égbolt szélén. Ha valaki hallgatózott volna, hallhatta volna Penttit suttogni: most vagy soha!

Újját ajkára téve suhant Pentti oda, ahol Inka volt. Az őre bizonság okáért, a keze fejére csavarta annak a kötélnek hosszúra hagyott végét, a mely-lyel Inka volt megkötözve. Vigyázva hozzámert Pentti és azonnal elkezdte a kötel végét leoldozni a kezéről. Az érintéstől ez ébredezni kezdett és föl akart tápászkodni. De abban a pillanatban Pentti a kéznél levő fegyverrel oly ütést mért a füle tövére, hogy az rögtön hátra esett s többé nem akadályozta a kötel leoldását; csak a keze meg a lába remegett még.

Pentti öléebe vette Inkát és édes terhével a partra indult. Ott letette a leányt a csónak fenekére, megkötözve, a mint volt; mert nem volt idő most a kötelek leoldására.

Aztán a vízre lökte a csónakot és elkezdett halkan evezni az Oulu folyónak torkolati zuhatagja felé.

Mikor egy kissé kijutottak, így szólt Pentti:

— Hála Istennek! megmenekültünk! — e szavak után megszabadította Inkát kötelékeitől.

— Pentti! — sóhajtá Inka halkan, de ez a sóhaj kimondhatatlan nagy gyöngédséget és bizalmat fejezett ki.

Egyike a parton levő öröknek úgy vette észre, hogy valami gyanus neszt hall. Őt messzebbre küldötték ki s így nem kapott mást, csak egy-két bucsúkortyot; ezért ő nem is aludt el. Oda sietett a táborhelyre és megrémülve látta, hogy Inka őre holtan fekszik és mind a két fogoly megszökött. Rögtön lármát csapott és a karjalaiak olyan gyorsan föltápáskodtak, a mint csak tudtak az álom mámorából. Nyomban vízre eresztettek három csónakot, megrakták emberekkel s a szökevények után eveztek, mert azt látták, hogy azok vizi uton mentek el.

A nap már derengett és a táborban keletkezett zajból megtudta Pentti, hogy szökésüket észrevet-

ték. Ezért teljes erejéből a vízesés felé tartott. De üldözőinek több evezőse volt és annyira megközelítették, hogy éppen a vízesés előtt megpillantották a szökevényeket.

— Nyomorult kutya! — kiáltották dühösen.

De Pentti már ott ereszkedett lefelé a veszélyes zúgó vízesésen. Az ellenség utána sietett, de a Siitari földnyelvnél egyik csónakjuk ezer darabra tört az éles, láthatatlan szirteken.

Így haladtak ismét egy darabig, Pentti elül és a sértetlenül maradt ellenséges csónakok utána. Ez utóbbiak a csöndes vízben teljes erővel eveztek és ezért egyre közelebb jutottak. Ezt észrevette Pentti. Levetette cipőjét és ruháját a legszükségesebbeken kívül. Azután előkereste a csónak fenekéről a kötelet, melylyel Inka meg volt kötözve. Gyorsan derekára kötötte, de egy ölnyi hosszú darabot szabadon hagyott belőle.

— Ezek a rablók elérnek és megölnék bennünket. Hogy ezt kikerüljük, talán a habokban kell menekvést keresnünk. Tüstént, a mint én mondom: «fogd meg erősen a kötelet!» — akkor rögtön engedelmeskedjél és igyekezzél visszafojtani lélekzedet, míg ismét a víz színére emelkedünk. Megígéred, hogy így teszel, kedves Inka? — beszélt Pentti.

— Rád bízom magamat életemben és halálomban,

Pentti. Bárha sírunkat leljük a víznek zúgó árjában, nem félek, mert veled meghalnom is édes — szólt Inka nyugodtan, bizalommal.

— Tehát Isten nevében! Te érted, Inka, mindent megteszek — szólt Pentti s megragadta erős, izmos kezével az öreg kormányrudat.

Már éppen odaértek a két mérföld hosszú, borzadalmas Pyhäkoskihoz. Az ellenség csónakjainak egyike már egészen közel volt; a másik nyomon követte.

Egy helyütt a Pyhäkoskin van a meredek, öt öl magas sziklapartban egy hirtelen előtűnő mélyedés, hasonló a zsák szájához. Mindenki, a ki leereszkedik, el kell haladni e mélyedésnél, mert a föntebb fekvő félelmes Pällinkorva-esésnek hatalmas, a sziklák között keskenyre szorult örvényei ide hajtják őt. Itt a borzasztó hullámok az ijesztő sziklafalakhoz verődnek és az idegen utazó azt hiszi, hogy a csónak ezer darabra zúzódik. De nem fél a járatos hajóseMBER, mert vigyázva vezeti ki csónakját a veszedelemből és teljes biztonságban lebeg tovább a gyöngé, törékeny edény a zajongó hullámokon előbbi irányában.

Pällinkorva vízesésétől nem messzire Pentti föltekintett a meredek sziklaparra. Egy ember állt ott, a ki integetett és kiáltott valamit, de a zuhatag nagy zajában Pentti nem hallotta a szavát. Az em-

ber megismerte Penttit és észrevette, hogy az ellenség nyomában van. Valami menekvésí módót ajánlott Penttinek, de ez nem hallotta.

Pentti visszatekintett. Egyik ellenséges csónak már majdnem elérte és a rablók iszonyú örömkialtásba törtek ki.

— Ragadd meg a kötelet! — szólt Pentti hirtelen Inkához s ez egy pillanat alatt megtörtént. E perczben Pentti csónakja odacsapódott a Pällinkorva zajló hullámaiban levő rejtett sziklához. Pentti készakarva ment oda az emberek halálos veszedelmébe. Egy recscsenés és a csónak száz darabra törött s Pentti és Inka hanyatthomlok hullottak a vad habok közé. Ellenségei ugyanahhoz a sziklához ütdtek, szintén úgy jártak s üldözöttek és üldözökö egyformán a halál torkában voltak.

— Így kellett ennek történni, nem volt más menekvés. Pentti maga még megmenthetné életét; de úgy látszik, még egy nőt is meg akar menteni s félek, hogy e miatt mindketten elvesznek. Iszonyú vakmerőség! Az oroszok megkapták a magukét, egy se menekült meg közülük — dünnyögött magában a partonlevő.

De nemsokára megpillantotta Penttit, a mint fejét fölemelte a habokból. Minden erejét megfeszítve törekedett, hogy Inkát is a víz színén tartsa. Az erős áradat és forgatag abba a csodálatos szikla-

üregbe hajtotta és egy hatalmas hullám a sziklafalhoz nyomta őket. De a visszatérő vízár megmentette őket a sérüléstől. Izmos kezével megragadta Pentti a közeli sziklanyulványt és elkezdett a közel levő szirtrepedéshez kúszni, hol kissé a víz színe fölött éppen elég hely volt két ember számára. Ide érve, Inkát is maga után vont, a kit az áram ép akkor emelt színre. A menhelyre érve, nagy örömmel látta Pentti, hogy társa él és nincs baja. A leány oly bizalommal simult az ifjú keblére.

Az utolsó ellenséges csónak emberei látták, mi történt Penttivel és társaikkal; tehát ők kikerülhettek a veszélyes sziklát. Éppen, midőn Pentti és Inka menhelyükre értek, a karjalaiak kurjongatva jöttek feléjük. Átkozódtak és el akarták érni őket botjaikkal. De hiába, nem sikerült, mert csónakjuk örült sebességgel rohant előre és már körülbelül három ölnyire izzé-porrá zúzott a sziklafalon. Így veszték el az utolsó üldözők is és Inka még szorosabban simúlt Penttihez.

— Várj, Pentti! Várjatok egy kicsit. Mindjárt segítség után nézek — kiáltott készségesen földijük a sziklafőről.

Nem is késett sokáig, csakhamar visszatért több emberrel együtt. Köteleket eresztettek le, Pentti azoknak végét ügyesen Inka körül csavarta és a

mentők fölhúzták a lányt. Aztán magát erősítette meg és őt is fölhúzták.

— Pentti! Meg vagyunk mentve! — sóhajtott halkan Inka, mikor a partra értek. De Pentti szomorúan ránézett és mélyet sóhajtott; valami eszébe juthatott.

— Bizony Pentti, így kellett ezt végbevenni. Én is éppen ezt a módot ajánlottam neked kiáltozással, de nem hallottad. Mindig tudtam, hogy derék hajós vagy; de — a manóba is — azt mégse gondoltam, hogy ilyen vizimadár vagy. Ha nem láttam volna saját szememmel, sohasem hinném ezt el. Másodmagával megmenekülni innen, ez olyan, a milyent még sohasem láttam. De mondhatom, csinos leány is ám. Ilyenért érdemes egy fiatal embernek megáztatni egy kissé a fülét. — No, no, ne pirulj el, lánykám, látom én, hogy ti értitek egymást. Pentti méltó egy ilyen derék leányra, mert olyan veszedelemből, a milyenből ő dicsőséggel megszabadult, nem minden legény jutna ám ki. Aztán még hozzá ilyen nagyszerű boszút állni azokon a rablókon! De menjünk, vegyetek magatokra száraz ruhát, egyetek és pihenjétek ki magatokat — beszélt jókedvűen segélyt nyújtó földijük.

Pentti gondját viselte Inkának mindaddig, míg erejét össze nem szedte és teljesen magához nem

tért. Továbbá intézkedett, hogy Inkát hazavigyék, mihelyt egészsége engedi. Aztán Inkától szomorú, de szívélyes bucsút vett.

— Tied leszek életemben és halóporomban! —
suttogott Inka és könnyek hullottak szeméből.

Pentti azután társaihoz sietett. Azok rögtön az ellenség után mentek, legyőzték őket számos harcban és sok fogolyt és kincset visszavettek tőlük. Így üzték vissza a szuomiak ellenségeiket a saját földjükre.

VIII.

Egy kis idő telt el. Az ellenségeskedések megszűntek az egymást nem ismerő testvérnépek között és mindkét részről törekedtek kiegyenlíteni a háború okozta szomorú veszteségeket.

Inka már otthon volt, néhány nap mult el az iménti esemény óta. Nagy örömben volt Vilmos és a többiek Rönkköläben, mert már azt hitték, hogy örökre elveszett. Inka elbeszélte menekülését. Nagy érdeklődéssel követte atyja az elbeszélés fonalát, de midőn leánya a beszédben odaért, a hol Pentti megjelent a színen mint önkéntes, önfeláldozó mentő, Vilmos a falnál fehérebb lett és így maradt az elbeszélés végeztéig. Nem szólt egy árva szót sem, hanem visszavonult magányos szobájába. Úgy látszott, hogy valamit forgat az eszében...

Nagy volt a sürgés-forgás Rönkköläben. Néhány nap óta híre járt a kerületben, hogy ott nagy vendégségre készülnek. E hírek hamarosan megvalósultak, mert a kerületnek minden valamire való családja és uri népe meghívást kapott Vilmostól a vendégségre s így Möttölä gazdája is a fiával egyetemben. A szegény Korpi Penttit sem felejtették ki. A jövő vendégségről az emberek sokfélét gondoltak és beszéltek, de senkisé tudta, senkisé sejtette, mi annak a tulajdonképpeni célja.

A kitűzött nap elérkezett. A meghívottak ünneplő ruhában siettek a jómódú ház felé. A kapuban találkozott Pentti és Hannu. Mindketten meg voltak híva Rönkköläbe. Hannu feje tele volt büszke gondolatokkal s szíve dagadozott az örömtől; Pentti reményének utolsó sugarát féltette, mert olyanféle mende-mondát hallott, hogy Vilmos most akarja megtartani Hannu és Inka eljegyzését.

— Hová szándékozol? — kérdezte Hannu Penttit egy kissé féltékenyen.

— Meg vagyok híva Rönkköläbe -- felelt Pentti szerényen.

— Mindegy neked, ha itt vagy, ha nem; jobban tennéd, ha visszafordulnál — szólt Hannu gögösen.

— Nem a te vendéged vagyok én itt s nem is akarok én semmi mást, mint még egyszer látni Inkát, ha talán utoljára is — felelt Pentti féleg ön-

érzetesen, félig szomorúan. Ilyen, kissé barátságtalan beszélgetés közben léptek a házba.

Rönkkölänek tágas, fenyőfából épített vendégszobája ünnepi díszben volt. A füsttől megbarnult falak az ablakok fölött le voltak gyalulva és fehérre mosva. A padló föl volt sikálva és bőven behintve friss fenyőgallyal. A hosszú, erős fenyőasztal a szoba belső részében hófehér és simára vasalt terítővel volt bevonva. Halványan, de fürgén és frissen intézte Inka az előkészületeket a lakomára. Bizonyára nem volt olyan vendég, a ki szívesen ne látta volna a leánynak önmegadó engedelmességét, a mint szerényen sürgött-forgott a szobában. Különösen Möttöläi Hannu gyönyörködött benne buzgón, olyannyira, hogy majdnem szájtátva figyelt minden kis mozdulatára.

Mikor Pentti a szobába lépett, már minden vendég együtt volt s már el is helyezkedtek. Az uri vendégek mindnyájan belül ültek, maga Vilmos meg az asztalfőn ünneplő ruhában. Tőle balra ült Möttöläi Lőrincz, kinek mellén ott ékeskedett a nagy ezüst-érem. Hannu és Gáspár, a fiai következtek utána. Az ajtó mögött volt egy nagy fenyőtőke, erre telepedett le Pentti, mikor belépett. Ott szokott ülni azelőtt is és szerencsétlen leánykérője alkalmával is azon ült. Mikor Pentti belépett, Vilmos éles pillantást vetett rá. Mindenki észrevette,

hogy a gazdának nyomja valami a lelkét; de Pentti föl sem mert tekinteni.

Ekkor Vilmos fölemelkedett és a többiek is így tettek. Lőrincz kifeszítette mellét, hogy érdemjele jobban lássék; Hannu ujjával ezüstoffedelü pipájával játszadozott. Inka, a mint észrevette, hogy atyja valamit mondani készül, nem tudott lábán állani, hanem a mellette levő padra roskadt. Sejtett valamit s Pentti szomorúan nézett feléje.

— Mélyen tisztelt honfitársak! — kezdé Vilmos. — Meghívtam kegyelmeteket a mai napra, hogy tanuim legyenek, mert egy régi, megfontolt szándékomat akarom valóra váltani. (Hannu kinyújtotta lábát.) Éltés korom sirom szélére hajtattja fejeimet és az élet terhe megfehiríté hajamat. Legfontosabb, utolsó gondom, hogy egyetlen leányom számára élettársat válasszak, olyan társat, a kinek oldalán legfőbb reménységemet, egyetlen gyermekemet bátran bocsáthatom ki az élet viharába. (Hannu még jobban kinyújtotta a lábát és Lőrincz még jobban kifeszítette mellét.) Tán szigorúnak tetszik a szavam, de adassék meg a szülőknek ez a jog. Tudom azt is, hogy engem kemény embernek tartanak, de mégis azt hiszem, hogy jövődöm nem csalódik meg bennem. Ebben a perczben választom őt ki és szivemre akarom ölelni, mint legfőbb reménységemnek oltalmazóját. És aztán...

Hannu már nem birt magával. Kiterjesztette karját, Vilmos elé ugrott és szólt:

— Kedves ipam-uram! Itt vagyok!

De Vilmos eléje tartá kezét és mondá:

— Várj csak fiam, még egy kicsit.

Hannu visszatért helyére; Inka és Pentti pedig egyre halványabbak lettek.

— Hosszú életem során mindig az igazságot kerestem és be kell ismernem, hogy meg is találtam. De néha tévedtem is s ennek leginkább a saját szívem volt az oka. Többnyire azért tévedtem, hogy az igazságot hamisnak tartottam, vagy megfordítva; s az igazságot néha soká ismertem meg... Ne ülj többé, derék Pentti, ott az ajtó mögött; mert mindig beteljesedik az, hogy: a ki magát megalázza, fölmagasztaltatik. Nem jól ismertelek, nem jól ítéletelek meg téged. Derék, bátor legénynek hittelek mindig; de a szív nemességénél többre becsültem a mulandó kincseket és ez volt életemnek nagy tévedése. Csak most tudom, mit tettél nekem. Egyetlen gyermekemet kétszer mentetted ki a halál torkából és épen adtad vissza nekem. Te akartad és meg is tudtad ezt tenni, mert tiszta és nemes kötelességérzés és Inka iránt való szerelmed lelkesített. Mi lennék én most gyermekem nélkül? Száraz, élettelen, korhadt fatörzs, mely nemsokára a semmibe vész. Kelj föl, Pentti, néped oltalma és mene-

déke! Jöjj ide közelebb, hogy keblemre ölelhesselek. Jöjj te is, Inka, ide hozzám, hogy rátok adhassam atyai áldásomat és fölbonthatatlan, szent házassággal egybekösszelek benneteket!

Forró könyvek hullottak Pentti és Inka szeméből. Nem is sejtették azt, a mit Vilmostól hallottak, mert ő Inkával sem közölte tervét.

Ingadozva keltek föl mindketten és az asztal felé mentek. A szoba közepén megállt Pentti, mintha kételkednék. Möttöläi Lőrincz ekkor hirtelen megszólalt mérgesen és csodálkozva.

— No, mi ez, az Isten szerelméért! Megbolondultál, Vilmos? Hiszen régen odaigérted leányodat fiamnak, Hannunak — szólott és melle már nem volt úgy kifeszítve, mint az előbb. Hannu savanyú pofát vágott és nem babrált már a pipájával.

— Ellenkezőleg, éppen most tértem az eszemre, mert mostan látom, hogy Hannu férfiassága atyja tetszésétől függ. Penttinek a kis ujjja is többet ér nálánál — felelt Vilmos határozottan.

Eközben Pentti és Inka némileg magukhoz tértek első meglepetésükből és egyenesen atyjuk elé léptek.

Az apa átölelte mindkettőjüket, aztán Inka kezét Penttiébe tette, e szavakat mondván:

— Fogadd el, hősi ifjú, fáradaimaidért a legdrágább jutalmat, a mit adhatok neked! Az Isten áldjon meg benneteket.

Pentti és Inka semmit sem tudtak szólani. Csak zokogtak és csókolták a jó öreget, oly mélyen meg voltak hatva.

— Maradjon itt az ördög, sohasem lépem át többé e küszöböt — morgott Lőrincz és kalapját előkereste.

— Ne haragudjál, Lőrincz; maradjunk jó barátok, mint voltunk és jöjj el hozzánk ezután is! — szólt Vilmos.

— Soha — felelt Lőrincz.

— Arról nem tehetek — szólt Vilmos s Lőrincz fiaival egyetemben hazabotorkált.

Aztán evéshez láttak a vendégek és egyértelműleg helyeselték Vilmos cselekedetét, urak és parasztok egyaránt,

Pentti és Inka lassankint lecsillapodtak s még a lakoma vége előtt fölbátorodott Inka és szólt:

— Oh, édes jó apám, milyen szomorúságra voltam én elkészülve, életemben először kellett volna akaratomnak ellenszegülnöm, ha Möttöläi Hannuhoz erőltettél volna.

— De mégsem úgy történt, Istennek hála! — szólt az apa boldogan.

A VILÁG ÜLDÖZÖTTJE.

Irta: JUHANI AHO.

I.

Hagyjátok Jankót békében! — dörmögött a gazda, a szántóföld szélén, a még levágatlan rozs mellett állva.

— Miattunk békén lehet — morogtak a többiek és hozzáláttak a munkához.

De csakhamar megújult a csipkedés teljes erővel.

Az egész arató nép egyetlen ember ellen fogott kezét. Ez egy nagy, vaskos, barna legény, a ki nem is hederítve rájuk, vágja a rozsot, mint a parancsolat; kissé messzebb áll a többiektől s úgy tesz, mintha nem is hallaná a csúfolódó szavakat. De minden áron dühbe akarják hozni; oda akarják vinni a dolgot, a hová legtöbbször viszik is: hogy megragadjon valami embernagyságú tárgyat és elhajítsa lelke lecsillapítására. Ezen a módon gyakran annyira kihozzák a sodrából, hogy fogja a dohányvágót és oda csapja a falhoz, hatalmas kö-

veket hengerít ki helyükből, vagy fölordítva ráugrik a körülötte állókra. Ezután elkullog valahová s egy árva kukkot se szól naphosszatt, mígnem ismét visszasompolyog. S mert sohasem megy semmire, sem másképp védekezni nem tud, egy kissé ügyefogyottnak tartják és még a porban játszó nebulók is rákapnak, hogy őt ingereljék. Egyedül a gazda fogja pártját, mert munkabíró és pontos cseléd; jól bánik a lovakkal s vet közbe-közbe a tehenek elé, a háziasszony örömére.

Miközben ebédelnek az erdőszélen, újra kezdődik a csúfolódás. Mielőtt az evéshez látott volna, Jankó letette a sipkáját és dohányzacskóját, melyektől sohasem vált meg máskor egy pillanatra sem. Bevégezvén az evést, keresni kezdé holmiját s nagy dühösen vette észre, hogy a sipkáját egy tuskó hegyére húzták s a pipáját egy repedésbe dugták, mintha pipálna.

A jókedv általános lett e miatt, s még a gazda se tudta magát visszatartani a nevetéstől.

Szó nélkül vette Jankó a sipkáját és a pipáját s azután kérdezte, hova dugták a zacskót.

— Mit kérded tőlünk, kérdezd a tuskótól, hová tette! — felelték neki s egyre hangosabb lőn a nevetés.

Jankó előtt csak akkor lett világossá a tréfa, mikor Istók lerántotta a zacskót, mely a saját hátán

lógott. Most már nem tudott magán uralkodni, fölordított s öklével Istókra akart vágni, de a mint az elugrott előle, véresre verte a kezefejét egy fenyő derekán.

Kétszer, háromszor zihált a melle, orrlyukai kitágultak; de aztán vette a kaszáját és egyedül dolgozni kezdett.

— Olyan mohón eszik, hogy azt se tudja, a világon van-e vagy se! — kiabáltak utána.

— Megszokta ez már azt — magyarázta Istók.

— Mikor? — kérdezték a többiek.

— Akkor, a mikor az ország kenyerén élt a kuopioi tömlöczben.

— Fogd be a szádat! — parancsolta a gazda és munkára szólította népét.

De ott is tovább folyt a beszéd.

— Hát aztán mért tartották az ország kenyerén?

— Vajat lopott... Több czimborájával együtt.

— Ki mondta ezt?

— Ő maga beszélt el.

— Hallgass, te csámpás! — kiáltott Jankó kifogyva a türelemből.

— Nem hallgatsz, te bivalyhátú!

Jankónak hosszú háta volt és rövid lába, s ezért mindig csúfolták.

— Úgy oda illett az ostor a hátára, hogy le sem akarták róla venni többet. «Újra kezdjük?» kér-

dezte a rendőrtől, mikor rávágtak egynéhányat..
De akkor se sziszszent meg.

— Még a kancsuka alatt se jajgatott ?

— Hogy jajgatott volna, hozzászoktatta már az apja...

Ez célzás volt arra a hirre — a mit mindenki tudott már — hogy az apja orosz kozák volt, a ki egykoriban itt dolgozott a faluban.

— Hagyjatok neki békét — kiáltá a gazda szigorúan.

— Jézus-Mária! — sikoltottak föl e pillanatban férfiak és asszonyok s villámként ugrottak széjjel...

Mert Jankó fölragadott egy hatalmas követ a földről, a levegőbe emelte, mint egy kövecset s oda hajította a csúfolódó nép közé, iszonyúan átkozódva s arcát ijesztően rángatva.

Mindnyájan kikerülték, csak Istók rogyott össze, mert a kő lábát érte.

— Megdobott, megdobott! — kiáltotta.

— Nem dobott meg... Hallgass; nem érte a csontot, biztatta a gazda, miközben a többiek is kíváncsian odaszaladtak.

— Közzétek meg azt az embert! Fogjátok meg, mielőtt elmenekül!

Rárohantak, körülfogták, de Jankó egy-két fordulással félrelökte őket.

— Hagyjátok Jankót békén, ne tiporjátok le a rozsot! El, munkára minden ember!

— Még a gazda is pártját fogja ennek a vadállatnak, a ki azt se tudja: hova dob. Ki aztán az oka, ha agyondob?

— Te magad!... Nem mondtam, hogy ne bántsátok?

— Hát a doktort ki fizeti majd? — dörmögött Istók.

— Fizeti, a ki fizeti; a tréfának is van határa — szólt a gazda és tovább ment.

De azért maga is megszeppent kissé, mikor meglátta azt a követ, mely leestében félig a földbe furódott, úgy, hogy ő bajosan bírta volna megmozdítani is. Ezer szerencse, hogy nagyobb baj nem esett.

Jankó előtt minden elhomályosult és sötét lett, a föld mintha ingana s az erdő széle mintha egyre ide-oda hajladoznék. De erejének ez a fölindulása őt magát is megboraszta s úgy elbágyadt, hogy alig tudott a lábán állani. Egy perczig mozdulatlanul állt, aztán nekiindult a sűrű erdőnek, nem tudva, merre, vagy miért megy. A mint azonban egy kis utat megtett s a fák rejtekébe ért, mindig világosabb lőn lelkében a tudat, hogy ő embert akart ölni, s hogy csakugyan az volt a szándéka, mikor azt a nagy követ elhajította.

II.

Az arató nép visszatért a munkából, megfürdött, megvacsorált és nyugalomra hajtá fejét. Csak a gazda volt még fönn és csizmáját száríttgatta a mestergerendán, mikor Jankó belépett s leült a fal mellett levő padra, egyetlen szó nélkül.

— Itt van még egy kis harapnivaló — szólt a gazda, de Jankó nem válaszolt a kínálásra.

— Egy kis dolgom lenne gazdurammal — felelt később, mikor látta, hogy az a kilincs után nyul.

— Micsoda fontos dolgod lehet velem?

— Ereszsen el engem a szolgálatból.

— Mit akarsz, Jankó? Ilyen munkaidőben?
S aztán miért?

— Nem tudok boldogulni ebben a házban.

— Mit törődsz azoknak az ostobáknak a beszédével? Máskor is elsimítottuk az ilyen viszálykodásokat.

— Kegyelmed részéről talán el, de nem az enyémről. S utóbb még gyilkosságba keveredem itt.

— Csillapítsd te is egy kissé a természetedet. Óriási bajt okozhat, ha te ily fegyverekkel élsz.

— Nem tudom csillapítani, mikor reám törnek, hogy dühbe hozzanak és gyalázzanak.

Elgondolkozva telepedett le a gazda az asztal mellett elnyuló padra.

— Ha éppenséggel nem tudsz Istókkal összeférni, inkább őt bocsátom el.

— A többiek megvetését és gúnyját sem akarom többé elviselni. Úgy is gyűlölnek engem a többiek is... Minden becsületes ember.

— Micsoda beszéd ez megint? Te se vagy rosszabb azoknál.

— Hallotta, mit mondtak az elébb?

— Tréfa volt az egész.

— Szent igazság az, a mit mondtak.

— Hogy te lopás miatt be voltál zárva?

— Igen, be voltam. Senkinek se mondtam ezt el a világon, csak Istóknak a télen, mikor jóbarátokká lettünk. De most elmondom kegyelmednek; hisz mindig jó emberem volt kelmed.

— Mondd el, ha akarod.

— Elmondom kegyelmednek — szólt Jankó keserűen, mintegy siránkozó hangon és könnyeit elfojtva. — Hát az úgy volt, hogy engemet, szegény koldúsgyereket, ravaszul rászedtek. Engem tuszkoltak be az ablakon, mert ők maguk nem fértek be s ellopatták velem a tejesköcsögeket, három kenyeret és a vajasbödönyt. De én mindent bevallottam és a többieket is föladtam. Hát nem jól tettem? Én mindig a magam becsületéből éltem, mégis mindenki üldöz engem; itt is, meg odahaza is. A kutya csak kutya, mindenütt, az egész világon!

— De hát csak nem futhatsz ki a világból?

— Kifuthatok, ha megigéri, hogy segít rajtam. Nem kívánom a béremet sem egészen, ha megengedi, hogy kunyhót építsek a birtokán.

— Kunyhót? Aztán hová?

— Oda, a Medve-hegy közé.

Mikor a gazda nem felelt, Jankó folytatta:

— Ki is néztem már ott magamnak egy kis helyet a Fekete-tó partján és gazduram megszabhatná, mennyi árendát akar.

A gazdának semmi kifogása se lehetett az ellen, hogy egy szorgalmas, erős zsellért kapjon a birtokára. S különösen, mikor gyakran gondolkozott éppen azon: bárcsak jönne valami lakó a Fekete-tó mellé. Aztán még az se bizonyos, vajjon megvalósul-e, a miről az újságok írnak. De hát ha ő maga kéri!

— Az árendán akármikor megegyezhetünk — mondta a gazda s azután hozzátette: Elfogadhatom az ajánlatot.

— Talán holnap már ki is megyek az erdőbe... S ha másképp nem lehet, helyettest állítok — mondá Jankó.

A gazda ismét gondolatokba merült s pár pillanat múlva szólt:

— Biz el kell téged bocsátanom, ha más nem segít a dolgon. A többi majd máskor is megbeszélhetjük — szólt és kiment.

Jankó ott maradt ülve a félig sötét szobában.

Ez a szándék már régóta beleevődött a lelkébe. Minél idősebb lett, annál nehezebben tudta elviselni az emberek gúnyját és szívtelenségét, a kikről azt hitte, hogy mindnyájan összeesküdtek ellene. Elkezdett kételkedni mindeniben. Úgy tetszett neki, mintha mindenütt gyűlölnék, a faluban is, meg otthon is. A hol csak tehette, igyekezett megnyerni az embereket barátságával, jó szóval és szíves-séggel. De csak mindnyájan megcsalták, úgy mint legutóbb ez az Istók, a kinek elbeszélte élete történetét. Azok az emberek, a kik elszívták a dohányát, azok az asszonyok, a kik megették a kalácsát és megitták a kávéját, a mit főzött nekik, azok legelsőek voltak a rajta nevetők sorában és csipkedték őt esetlensége és bárgyúsága miatt. Nem járt más az eszükben, mint hogy őt kihozzák a sodrából, hogy olyan valamit tegyen, a mi miatt megint börtönbe, vasba, bilincsek közé hurczolhassák. Azért ólálkodnak azok körülötte s az forog az eszükben, hogy megfoszszák megtakarított kis pénzétől, melyet keserves veritékei árán szerzett. Megcsalják, rászedik és üldözik, az uraktól kezdve az utolsó parasztig. «Ha vallasz, kevesebb büntetést kapsz», mondá a bíró a törvényszék előtt. De hazudott! Mikor vallott, ott hevenyében lehúzták a deresre. Ha nem lettek volna akkor megkötözve

a kezei, majd oda verte volna a birák asztalához annak az embernek a fejét! Jól mondták a többi rabok ott a tömlöczben, hogy a szegény ember nem lát igazságot. Míg az urak mind meghíznak az ország kenyérére, a parasztok csak szolgák és rabok... Mind egy húron pendülnek azok!

A pap mégis megvigasztalta akkor egy kissé. Biztatta és azt mondta, hogy a kit elítélnék és kiszenveti a büntetést, ép olyan ember, mint más, a kit senki sem bánthat és gyalázhat... De hisz most is csufolják, a miért be volt csukva! Hát aztán igaz-e az, a mit mondott, hogy ha nem kedves az emberek előtt, az az Isten előtt...

De ő mindezeket nem tudja világosan és nem is tudja végiggondolni. A hányszor ezt megpróbálja, megfájdul a feje és úgy összekeverednek a gondolatai, hogy nem bír kiigazodni.

De az mégis egyre világosabb lesz előtte, hogy ő nem olyan mint más, hogy kivétel a többiek közül. Elmenekül az erdőbe, beveszi oda magát, mint a medve a barlangjába. Megkeserülnek azok a kutyák, ha még ide is eljönnek, hogy őt gúnyolják...

Fölkel és gyorsan kimegy. Nem akarja ezt az egy éjszakát se itt eltölteni.

Leveszi a sövényről szerszámainak, tarisznyájába dugja maradék kenyerét és kilopózik az eresz alatt,

a nélkül, hogy valaki észrevenné és csakhamar elhagyva az országutat, egy kis mellékösvényre lép. Eloldozza a legelő kerítésétől kedves lovát, melyet mindig gondosan ápol; már messziről vígan nyerített feléje. Megáll mellette, megsimogatja a kerítésen át kinyújtott nyakát, beszélget hozzá és meg-megrázogatja csengetyűjét. Ez a ló volt itt neki egyedüli barátja, mely sohase mondott neki csufondáros szót s melynek szemében sohase látott elfojtott, leselkedő gúnyt.

III.

Vasárnap volt, mikor Jankó az erdőbe indult. Míg az egész háznép templomban volt, ő föl-szedte a sátorfáját, a mint előre megállapították a gazdával; egy lélek se vette észre. Félre rakott pénzén megvette a gazdától kedvelt lovát s meg-egyeztek abban, hogy Jankó — ha zsellérül óhajt megtelepedni — használhatja a földet tíz évig bérben. Ehhez még hozzátette a gazda azon óhaját, hogy ha Jankónak valamikép eszébe jutna visszatérni a világba, az épületek az udvarház tulajdonába mennek át.

O térne vissza a világba, mikor örül, hogy elhagyhatta! dörmögött magában s lovát maga után vonszolva, mind beljebb nyomult az erdőbe. Hisz

kötni való bolond lenne, ha ezt tenné, mikor oly régóta várt már ez óhajának teljesültére. De honnan is gyaníthatta volna, hogy van a világon valaki, a ki nem üldözi és kínozza őt! Meg is fogja hálálni ezt a nagy jóságot; önként oda ad mindent az urának, a mi megmarad a betévő falatján kívül. S míg erről a nagy jóságról gondolkozott, úgy összefacsarodott a szive az érzéstől, hogy álla reszketett és egy könny csordult végig az arczán.

Lopózva osont végig a kacskaringós, süppedékes marhacsapáson, mely emberi nyomoktól érintetlenül kanyargott körül a mocsarak és lápok partjain s az erdős lejtőkön. Aztán fölkapaszkodott egy magas domb hátára, a honnan nem lehetett mást látni, mint a végnélküli, őszi hervadásniak indult erdőseget s a rengetegben itt-ott nyugvó, hullámtalan tavakat. Mintha semmi élet se lenne arra messze, túl ezeken a néma halmokon, a honnét elhaló moraj se terjedett erre és még füst se száll az égre, emberi lakások jeléül. Jó távol innen hébe-korba egy-egy vadászkutya ugatása hangzik csak s egy-egy vadász lövése dördül meg. De azok is tovább mennek a maguk útján s nem jönnek ide, hogy őt háborítsák.

Óvatosság kedvéért mégis egy kis mohát töm lova csengetyűjébe, hogy ne adjon hangot. Még se tud megnyugodni a lelke.

Heteken át gyötri az a homályos, sejtelmes félelem, hogy a «világ» rátalál az ő rejtekére, hogy azok a «szörnyetegek» itt is fölkeresik s eljönnek csapatostul ide, hogy megkínózzák. Utóbb ide is betolakodik Istók, hogy törvénybe idézze gyilkossági kísérlete miatt.

S egész ősszel ez a kínos sejtelem gyötri. Lakása egy völgyben van, a tó partján, két magas domb közén. Azon a helyen, hová kunyhóját építeni tervezte, már volt egy dülőfélben lévő, félig földbe süppedt erdei viskó, mely azelőtt szénégetők menedékeül szolgált. Rendbe szedi ezt a házikót s ebben lakik, míg fölépíti tanyáját. Ennek elkészültével majd az istállóba fog.

Miközben az új ház gerendáit faragja, sokszor úgy tűnik föl neki, mintha lépteket hallana az erdei ösvényen s valaki el-elsuhanna a fák homályain. Abbahagyja a munkát s hallgatódzik, mint egy üzőbe vett tolvaj; még a kis ujja se moczczan, a lélekzete is visszafullad. Kivált vasárnaponként fél tőlük; ilyenkor biztonság kedvéért elbujdokál már hajnalhasadtakor az erdőség rejtelmes mélyeire. S visszatérve kunyhójához, az est fátyolában tolvajmódra lopózik be a saját portájára, leskelődik és neszeli a rengeteg szívét, mielőtt be merné tenni a lábát. De soha senki sem jelenik meg ott. S egy hónap multával Jankó fedél alá vonhatja házacskáját.

Halottak estéjén rak tüzet először új kemenczéjében. A kemencze bűg, a száraz hasábok vidáman pittingnek-pattognak s a füst kéklőn himbálózik a kéményben ide s tova. Jankó elnyújtózik a pad hosszában és a lángokba mereszti szemét.

Hát végre-valahára saját tetője alatt hajthatja fejét nyugalomra, hát neki is van saját háza? Hát van egy hely, honnét akárkit joga van kiverni, ha ide tolakodik háborgatni? Többé nem kell senki előtt fejet hajtania, nem kell senki kedvét keresnie?

... Csak életben lenne még az az öreg anyja, ide hozná most lakótársul, rögtön ide vezetné. Éveken át nem emlékezett rá vissza, nem is akart visszaemlékezni. Hisz az is éppen úgy a világ bolondja volt, mint ő és sohase juthatott hozzá, hogy saját háza lett volna. Koldusként halt meg, megvetve és kigúnyolva az emberektől s abban a nagy inséges esztendőben temették el gyalultatlan koporsóban a közös sírba s még a harangok se szóltak fölötte...

Akkor lett csak nyomorúságos az élete, mikor őt börtönbe hurczolták s elválasztották őket egymástól. Ettől fogva gyalázták és szídták mindkettőjüket: «Ott jön az a rossz asszony a gyerekével! Ni, ott a Jankó, a rossz asszony fia! Ni, ott a Jankó, a rossz asszony fia!» Ezóta röstelni kezdte az anyját és az anyja őt s mindketten kerülték egymást. hogy

ne találkozzanak. De halálos ágyán üzenetet küldött, hogy jöjjön el meglátogatni. Jankó akkor már munkában volt s nem röstelte visszaküldeni a hírhozót mindenki füle hallatára. Nemsokára másik üzenet érkezett, hogy jöjjön s temettesse el anyját tisztességesen. Temessék el, a mint akarják! felelt és nem ment...

Mégis máskép történhetett volna minden, az anyja is szebb napokat láthatott volna, máskép élhetett volna, így furdalja most a lelkiismeret... S félbeszakítva ezeket a gondolatokat, fölragosgatja szánjára az elkészített husángokat s elindul, hogy egy kis pénzre tegyen szert, a min tehenet vehessen.

... Saját kerületében is eladhatta volna a fát. De ott ismét össze kellett volna jönnie azokkal az emberekkel, a kiktől elmenekült.

A szomszédos kerületben fekvő városba hajtott s gondosan kikerülte a templomdombot* s a többi ismert tanyákat.

Már tél közepe volt, mikor Jankó ezen az úton koczogott szánjával, a tengerpartról az ország belsejébe szállítva a kereskedők árúit.

Senki sem ismerte itt és senki sem kérdezte, hogy miféle ember. De mégis kikerülte a házakat,

* A finn falvak szerteszórt házakból vannak és csak a templom körül van némileg sűrűbb építkezés.

mint otthon, kitért a nagyobb falvak elől s a többi fuvaros mögött messze elmaradt.

Olyankor, ha nincs hóvihár vagy nagy hideg, megetet az útfélen s éji szállást is csak a lova végett keres. Az ablakokból, az udvarokról s az út mentéről felé tekintő szemek bántják, kínozzák; hogy megmeneküljön előlük, mindig a keskeny, lakatlan földszörosakat keresi. Itt aztán ketten vannak csak együtt; ő és a lova, melynek el-eldűnnyög, a mint mellette czammog a döcögős úton.

De karácsony táján mindinkább élénkülnek az utak és fuvarozók nagy sebbel-lobbal hajtanak városról-városra.

És egyszer, a mint ilyképen ballag a kocsija mellett egy meredekes dombon, egy szán jön vele szembe, melyen nagy rókaprémes bundába burkolózott urak ülnek. Mikor összeérnek, kiabálnak neki, hogy térjen ki. De mielőtt a nehéz, otromba szánkó megfordulna, egy a másik szánon ülők közül ostorával odalegyint a Jankó lovára. Jankó dühbe jön, ott hagyja a lovát, a mely megrökönyödve vágdatni kezd és kirántva az út mellett levő sövényből egy karót, rohan az urak után. Azok hajtanak, a mint csak bírnak, de a következő dombnál utoléri őket és dühének utolsó erőfeszítésével odavágja a karót a szán hátához. A szánban levők lebuknak, a karó kettézúzza a hátsó

deszkát és Jankó zihálva, nagyokat fújva áll meg. A mint visszafordul, látja, hogy a kocsija ott van egy másik dombon s a rúd vágatás közben megsebezte a lova hátát. Öklét összeszorítva és dühében sírva ordítóz boszút a távozók felé az elhagyott országúton és nem csillapodik le addig, míg tudatára nem ébred, hogy ezer szerencse mégis, hogy emberhalál nem esett... A legközelebbi etetőállomáson hallotta, hogy azok az urak az ő házában jártak s vasuti mérnökök. Vigyázzanak, a nyomorultak, hogy még egyszer ne találkozzanak vele!

De dühe mégis csak lecsillapodott, mert jó vásárt csinált s egy szép fiatal üszővel a kocsiderékban tért haza; ezt megtakarított pénzéből szerezte.

Szép gondosan betakargatta bundába és gyékénybe s úgy ült fel az ülésre. Mintha emberi lény volna ez az állat, mikor nagy, sötétbarna szemével rátekint, a mint hátrafordulva meg-megveregeti a nyakát. Jankónak jókedve kerekedik, mosolyog, nevetgél magában s hazafelé közeledve boldogan dünnyögi: «Mégis csak jól megy minden, van lovam, tehenem, van tulajdon földem; mégis csak jól megy minden, minden jól megy».

Mire kunyhójába ért, csaknem egészen befödte a hó. Sehol egyetlen emberi lény; csak a nyulak, meg az erdei kutyák tipegtek az udvaron s futkostak a lakóhelye körül a megfagyott rögökön.

IV.

Jankó nagyon kellemesen töltötte az időt a hosszú napokon, mikor a tél már mulófélben volt. Gerendákat faragott, szénát hordott s épületefákat készített új istállójához és pajtájához.

Egy reggel mégis megzavarta valami a jókedvét, mert a mint az erdőben dolgozott, fejszecsapások zaja ütötte meg a fülét. Bizonyosan csak valami favágó, de azért mégse szeretné, ha ide jönne a szobájába. Nem is jön az erre; úgy rémlik, hogy a tó mentén most a falu felé tart a kocsijával. Több napig aztán semmit sem hallott. De egyszer, mikor Jankó egész gondtalanul üldögélt egy ledöntött fatörzsön, ismét az a favágó-ember hajtott feléje az erdei úton; de nem szólt egy szót sem, mert Jankó hátat fordított neki. A ló a gazda istállójából való volt, Istóknak egykori igáslova, de a kocsis más volt.

Több napig jött és ment ez az idegen ugyanerre. Úgy látszik, nem akarta őt zavarni. A mint egyszer megint erre jött az a tisztességtudó béres, Jankó megállította, megkínálta egy pipa dohány-nyal és beszédbe elegyedett vele. Ekkor hallotta, hogy Istók vasuti munkás lett, mivel a gazda nem akarta tovább megtartani s a béren sem egyeztek meg, így beszélte a béres. Jankónak megtetszett ez

az ember, mert tisztelettel beszélt vele, csodálkozott a jó bérleten és sokat beszélt az új istálóról és pajtáról. Meghívta, hogy nézze meg a házat is, ha még egyszer erre jön. A béres eljött, ismét hálálkodott, dicsért mindent és beszélt a gazdáról, s bár Jankó erősen figyelt rá, még sem tudott semmi kajánságot sem fölfedezni a szemében.

Egy vasárnap aztán maga a gazda is meglátogatta. Azt mondta, hogy meg akarja nézni: mennyire haladt a munkában. Jankó kávét főzött neki s megkínálta finom dohánynyal s a gazda magasztalta, hogy minden oly szép rendben van.

A ki oly jól kezdte, az még sokra mehet, mondá.

Azután elbeszélgettek az új tanyáról s meghányták-vetették, hol kellene szántóföldet törni s hol kaszálót hagyni. A gazda azt tanácsolta, hogy vegye művelés alá az egész tájat, innét a kunyhótól egész a tóig. Jankó úgy vélekedett, hogy jobb lenne szántóföldet egy kissé távolabb keresni, de a gazda úgy okoskodott, hogy legjobb, ha a vetés mindig az embernek a keze ügyébe esik.

— Hát még én is gazdaember leszek egykor, még én is bejutok a becsületes emberek sorába? — tűnődött Jankó, mikor a gazda elment.

És tavasz közeledtével egyre nagyobb kedvvel látott hozzá a munkához. Napokon át irtotta a fát

a lejtőkön, itt szántóföldet tisztított, a völgyben meg rétet szelt ki.

Legboldogabb napjai a vasárnapok voltak. Megünnepelte ezeket, fölült kedves lovára s bejárta rajt' az erdőt. Majd letelepedett melléje, el-elpipázgatott, becéző szavakkal kényeztette, kenyérrel meg sóval hizelgett neki, a miket vele hozott a tarisznýában.

Tavaszi vetései egyre nőttek s dús aratást ígértek. S mikor el-elnézegette őket s elgondolta új életét, ismét köny lopakodott a szemébe, s az ajka megmegreszketett a boldogságtól.

De ilyenkor néha-néha önkéntelen, megfoghatatlan félelem rohanta meg: nem történik-e majd valami, a mi megzavarja, szétdúlja a boldogságát.

Elképzelte sokfélekép, miként eshetnék meg. A multkor azt álmodta, mintha ez az ismeretlen szerencsétlenség már elérkezett volna; és pedig a faluból származott sötét átláthatatlan felhő képében, a mely a fülébe dörgött és zúgott, házacskajának lesöpörte a födelét s őt magát a pusztá és nyirkos földre nyomta. Fölidézte ezt az álmod, törte a fejét: mit is jelenthet s hogy mikép menekülhetne előre?

Talán csak nem haragszik rá a gazda, csak nem űzi el, hogy egy betű egyességet se csináltak.

Inkább ott tör szántóföldet, a hol ő akarja, hogy meg ne boszankodják.

Vagy talán a papok akarják háborgatni, hogy nem vitte meg nekik a szokásos ajándékot, nem tett vizsgálatot a hittanból, se nem gyónt; avagy tán az adó miatt fogja be a szolgabíró.

És elment a paphoz, vitt neki vaját, vizsgálatot óhajtott tenni és gyónásra jelentkezett.

Egyúttal kifizette az adóját s ott hagyta bérét előlegül a hivatalnoknál, mivel még nem volt itt a fizetés rendes ideje s az adóhivatalban sem akart kétszer megfordulni.

Most már senki sem köthet belé, senki sem kereskedhetik rajta, sem a földön, sem az égben, fontolgatta hazamentében.

Még Istókkal is kibékülne, ha most találkoznék vele. De talán az már úgysis megbékült, mert a minap semmi haragot sem mutatott.

S félelme már-már egészen eltűnőben volt, s mikor meg édes anyja jutott eszébe. Utóbb a faluja pörbe fogja a tartásdíjért, ha meghallják, hogy neki lova és tehene van. S az Isten sem nézhet rá kegyes szemmel, mivel ő anyjához oly szívtelen volt, hogy elűzte, míg élt s még a harangot sem húzatta meg a temetésén.

Visszafordult hát, elment a község elöljáróihoz megbeszélni a dolgot; ajándékozott egypár márkát

a szegények számára, mert máskép már nem egyenlíthette ki tartozását; s aztán elment az asztaloshoz, hogy keresztet csináltasson vele édes anyja sírjára.

Ez egészen megnyugtatta, szabad a lelke minden gonoszságtól

Most már senki sem gyötörheti, senki sem üldözheti többé.

Kibékült saját magával; dühe elaludt, keserősége eloszlott s többé nem hitt a saját sejtelmeiben sem, ha közben-közben újra föl akartak támadni.

V.

Két évig élt Jankó kunyhójában erdei és ingoványai között és senki sem zavarta meg nyugalalmát.

De a harmadik tavaszon, midőn egyszer a tó szélén halászatott, valami idegen különös hangot vett észre a rengeteg legsötétebb határszéle felől. Mintha fejszék csapásai lennének, melyek alatt erős fák recsegve dőlnének össze. De ki jönne most fát vágni? kérde Jankó csodálkozva. Figyelmesebben hallgatózott s megbizonyosodott róla, hogy ott több favágónak kell dolgoznia. Egész nap hangzott az erdő a zajtól s másnap úgy rémlett, hogy közelebb jöttek. A harmadik reggel föl-

mászott egy dombra s látta, a mint egy magas fenyő először meging, aztán összeomlik. Nyomban rá egy másik dől le és így tovább hosszú egyenes sorban az ő tanyája iránt.

Sokáig gondolkozott, elmenjen-e arra, hogy meggyőződjék, kik azok ott, honnan jöttek. Erről töprenkedett, mikor az udvarba visszatért, munkaközben, evés alatt s még mikor lefeküdt is. S mivel nem jött álom a szemére, fölkelte s elindult abban az irányban, honnét a fejszék zaja s a favágó-emberek hangja hallatszott.

Az erdőben egy lélek se volt, de a fák hosszú sorban ledöntve feküdtek s lehántott gallyakból készült póznák voltak egyenes irányban leszúrva. Ez itt még a gazda erdeje; vagy talán eladta ezt a részt valakinek? Tán valami szomszéd jön ide?

De a mint kissé tovább haladt a kijelölt vonal mentén, látta, hogy az — kikerülve a halmokat — egyenesen húzódott tova, a meddig csak a szem láthat.

Jankó haza tért, de még a napfölkelte is ébren találta s még sem volt tisztában a dologgal. A munka is rosszul ment, mindig hallgatózott s egyre hallotta a mindinkább közeledő fejszezsapásokat, egész szombat délutánig.

Vasárnap megint elment a kivágott vonalra. Már sokkal közelebb ért s egészen az ő háza felé tartott.

De a mint hétfőn reggel éppen a rétre indult, a csapások egészen közélről hallatszottak. A fejszék csattogtak s ép akkor dőlt ki egy nagy fenyő a fák közül s e pillanatban egy pár ember lépett elő az erdőből.

A mint ezek az udvaron át Jankóhoz közeledtek, ez sarkon fordult, bement a szobájába s becsukta az ajtót. De nem tudta megállani, hogy ki ne tekintsen az ablakon s látta, hogy azok az urak egy csodálatos háromlábú szerszámot állítanak föl a szántóföld közepén, melyet először az erdő, aztán az ő házikója felé irányítanak; éppen mintha egyenest az ő ablakára akarnának lőni.

Ekkor valaki elsietett az ablak előtt, megragadta az ajtókilincset és Istók lépett be. Barátságosan kezet nyújtott, leült a padra és így szólt:

— Ritka vendégeket hozok, Jankó.

— Kik azok? — kérde Jankó.

— Mérnökök.

— Mit csináltok itt?

— Vasútvonalat építünk.

Ép ekkor léptek be az urak is.

— Jónapot, jónapot! — szóltak hetykén. — Nem is tudtuk, hogy itten ház van. Kend a gazda?

— Ez itt a gazda is, meg a gazd'asszony is, a ki míveli a földet s ellátja a lovat és tehenet — magyarázta Istók — miközben Jankó nagyvona-

kodva fölállt a kályha padkájáról s bámulva nézte a jövevényeket; nem tudta: kik és mit akarnak itt, de úgy rémlett neki, mintha már látta volna őket valahol.

Az urak, két fiatal mérnök, úgy tettek, mintha otthon lennének, legkevesbbé sem vártak kínálásra, hanem elhelyezték eszközeiket a padokra és a fogasra s Istók letette az elemózsiás-tarisznyát az asztalra.

— Lehet tejet kapni? — kezdték.

— Menj, Jankó, hozz tejet az uraknak, — biztatta Istók.

Jankó ösztönszerűleg engedelmeskedett, gépiesen öntött tejet a köcsögből egy kantába s visszatértében mélán nézte az imént ledöntött hatalmas fenyőt s a furcsa háromlábú jószágot, mely éppen az ablak felé van fordítva. Oda vitte a tejet az urak elé. Aztán a padka elé állt s nézegette az idegeneket, idegesen rágva pipáját.

Míg az urak ettek, Istók elbeszélte neki, hogy erre keresztül vasutat építenek s már az őszszel hozzálátnak a munkához. Ép erre veszi az útját, keresztül e házikon.

— A házikon keresztül? — ismétlé Jankó az utolsó szavakat.

— Meglehet, hogy egy kicsit kikerüljük — szólt az egyik úr.

— Földet és rétet másutt is találhat.

— Másutt is?

— Igen, igen, nem lehet a dolgon változtatni, ha a kormány parancsolja.

— A kormány parancsolja?

— Bizony. Pedig, ha az parancsol, nincs más hátra, mint elkotródni az útból.

Istók mintha gúnyosan mosolygott volna, szemében káröröm villant meg. Jankó kétkedve pislogott majd Istókra, majd az urakra. Bizony Isten, ezek azok az urak, a kik a mult télen a lovára vágtak.

Alighanem valami alattomos járatban vannak és az egész Istóknak a fondorkodása...

Kérdés nélkül beszélte most el Istók, hogy ő a városból jött ezekkel az urakkal mint munkás.

Még több dolgos ember is van ott, a kik tizenként utánuk jönnek az erdőt irtani. Jó bért kapnak, három márkát napjára. Nincs jobb, mint az állami szolgálat. Lovat is szerezhet, annyit félre lehet itt tenni.

— Neked is van lovad? Hallottam, hogy azt a vén szürkét megvetted...

Jankó nem felelt.

— Még tehened is van. A tejből szép pénzt vehetsz be, ha a munka idáig ér. Vagy talán te is állami szolgálatba szegődsz?

— Nincs kedvem hozzá.

— Pedig nem marad más hátra, mert kisajátítják a legjobb földjeidet s lerontják a házadat a vasút előtt.

— Hacsak én magam nem rontom le!

— De le is kell azt rontani, mert abból az irányból nem lehet kitérni, a mit a kormány kijelölt.

Nagyobb házakat is elpusztítottak. Nem kerülünk ki egyebet, mint a templomokat.

Jankó nem felelt. Mit tudta ő, a mit ez itt beszél?

A mint az urak ettek, indultak és pénzt vetettek az asztalra a tejért s kimentek a háromlábuhoz. Istók karókat szurkált le az udvaron keresztül. Az urak odakiáltották, mielőtt eltávoztak volna, hogy e pálczákat pénzbüntetés terhe alatt tilos elmozdítani helyükből s eltűntek az erdőben.

Alig mentek el, más emberek jöttek fejszéssel; keresztül-kasul járkáltak az udvaron és a vetéseken rá se hederítve Jankóra, a ki udvarán állva bódultan nézett utánuk.

Mikor mindnyájan eltűntek, elgondolta Jankó, mi is történt.

Nem ok nélkül jöttek ezek ilyen sokan.

Talán csakugyan vasuti munkások... Talán igaz az a fenyegetés, hogy elpusztítják a tanyáját, föl-

dulják a földjeit... Száz meg száz munkás jön ide... Utánuk kell mennie...

Egyszerre világos lett előtte minden; úgy érzé, mintha a fejére ütött volna valaki, mintha kő-kő után esett volna rája.

Neki el kell innen menni, megint földönfutó lesz, ismét nyakába kell vennie a világot...

De nem megy! Azért sem mozdul egy tapodtat sem! Jöjjenek csak, majd odaver a fejükhöz egy dorongot!

A vér a fejébe tódult. Kérdés nélkül kivágták az erdejét, hire-tudta nélkül letaposták bevetett földjeit! És még itt henczegtek az asztalánál s biztatták, hogy rontsa le a kunyhóját! Miért is nem verte a szénvonót hozzájuk? Miért nem mutatta meg nekik úgy az utat, hogy többet vissza ne jöhetnének?

Utánuk, még elérheti őket!

Már rohanni akart, de aztán hirtelen megállt.

Még sem ez a módja... Nem bánt senkit sem erőszakkal. Ez úgy se segítene. Hisz az igazság az ő részén van! Jöjjenek elébb ide, próbálják meg bántani! Ő nem fél a kormánytól, sem a kormány szolgálaitól!

Oda ment a sövényhez, mely a szántóföldet kerítette be; kihuzogatta a karókat s bevitte és a tűzre vetette.

VI.

Őszre a munkálatok már teljes erővel folytak Jankó kunyhója körül. Az erdő tele volt zajjal; robbantások dörögtek, itt kőművesek kalapácsütései csattogtak, ott kocsisok és fuvarosok kiabáltak.

Jankó tanyája éppen fele uton van két város között, ide nagyobb állomást építenek tehát, a hol három kerület közlekedése fog összetalálkozni. A kunyhó környékét rendbe kell hozni, az erdőt kiirtják s az épületeket lerombolják. S Jankónak el kell hordania az irháját az építkezés útjából.

De Jankó nem távozott s nem is akart távozni. Úgy látszott, mintha észre sem venné, mi történik körülé. Ide s tova járkált, tett-vett és senkivel sem állott szóba. Ha tejet akartak tőle venni, nem adott; s azoknak, a kik éjjeli szállást kértek tőle, azt felelte, hogy neki is kell a szoba.

— Hiszen meghálnánk mi a fürdőszobában is, vagy a padláson — mondták. De Jankó ezt sem engedte meg.

A mérnökök kinyilvánították előtte, hogy Mindenszentekre rontsa le az épületeit, mert különben államköltségen bontják szét.

Jankó azt mondta erre, hogy ő ki nem mozdul.

— De a házat el kell innen teremteni, mert a vasút erre jön.

— Kerüljön a vasút!

— De az nem kerülhet.

— Miért nem ment másfelé...

Bolondnak tartották; nem is bántották addig, míg nem kellett. Sőt lehetőleg csitították, látva, mily megátalkodott.

De Jankó dühe azonkép növekedett, a mint a munkálat közelebb-közelebb ért. Befejezván a nyári munkát, nagy gerendákat kezdett az udvarára czipelni s ha kérdezték, mit akar ezzel, azt mondta, hogy új csúrt épít és más fürdőszobát.

Elhívták a gazdát, hogy hozza észére.

— Hát gazduram fizet nekem kárpótlást a munkámért? — kérde Jankó.

— Már miért fizetnék?

— A kormány se?

— A kormány sem fizet.

— Hát nem tudja, hogy tíz esztendőre adta ki nekem ezt a földet bérbe; most meg világgá akar kergetni kend?

— Húsz esztendeig is itt lakhatol én miattam.

Jankó elkezdett a gazdában is kételkedni. Oly bizonytalanul pislogott rá s a lábát egyre rázogatta, míg ő vele beszélt. Az bizonyára meg tudta volna akadályozni a dolgot, ha akarja, hanem az is egyetért ezekkel, hisz mindig jó embere volt az uraknak; úgy mint most ezeknek a mérnökök-

nek is, a kikkel együtt sétálgat s a saját lovait is a vasútépítéshez adta.

De legyenek csak mindnyájan az ellenségei! Az igazság mégis az ő részén van és ő nem mozdul innét. Erővel elüzi őket innen, elkergeti őket, boszút áll mindegyiken! Mit jönnek ide háborgatni, mikor ő senkit sem bántott! Menjenek odább a vasútjukkal, de ezt a kunyhót el nem pusztítják itten, a míg ő él!

Aztán meg nem beszélnének azok annyit, ha igazuk volna. Nem hívnák őt munkásnak, ha nem akarnák megcsalni.

És az is csak üres fenyegetés, hogy Mindenszentekre el kell pusztítani a házat, mert másképp rendőrt hívnak.

A Mindenszentek közeledten-közeledett és a munkások is egyre közelebb jöttek. Már a mellette levő fákat irtották, nagy köveket röpítettek levegőbe, úgy, hogy kunyhójának fala meg-megremegett bele és forgácsok meg göröngyök ugrottak az ablakába. Jankó egy lépést sem mozdult a szobából, csak az el-elsiető embereket nézte az ablakból. A mint ezek megpillantották, gúnyolták és csúfolták; kérdezték, ad-e sok tejet a tehén, nem jön-e dolgozni?...

Oly csökönyösen benn marad a szobában, hogy legföljebb élelmiszerért megy ki pár lépésre; a

padon fekszik egész nap, vagy az ablaknál leskelődik s azt hiszi, hogy mindenütt ellensége ólálkodik.

Mindenszentek estéjén egyszerre csak Istók lép be a szobába. Jankó ép dohányt vág s úgy tesz mintha észre sem venné. Istók oda áll a tűzhelyhez kezét melegíteni.

— Azért jöttem, hogy tudtadra adjam azt a üzenetet, hogy hurczolkodjál el innen, mert egy fél nap mulva hozzákezdenek a kunyhó lerontásához... Legjobb, ha hallgatsz a szép szóra, folytatta, mikor Jankó nem felelt. Még rosszabb lesz ha ellenállsz a törvénynek.

Jankó csak vágta a dohányt, a nélkül, hogy egy szót is szólna, s egyszerre odavágta az asztalhoz hogy az ablak is rezgett.

— Nem adod el a házádat? — vigyorgott Istók a tüztől elfordulva. — Én megveszem, ha eladod Száz márkát kapsz itt mindjárt. Eladod?

— Nem!

— Más sem ád érte többet... A rendőr má itt van s azt mondja, rögtön elfog, ha szépszerivel nem távozol. Kikergetnek a kunyhódból, h nem fogadsz szót.

— Kifelé! — ordított Jankó s dühösen szék fölé.

— Kimehetek, hanem te is utánam jössz!

Hanem a mint látta, hogy a tuskót — melye

ült — Jankó úgy fölemeli, akár a tollat, kiugrott az ajtón s alig tudta maga után behúzni, mikor a tuskó az ajtófélfához csapódva, a tornácra esett, a hol egy dézsát menten összezúzott.

Jankó dühtől eltorzult arczczal kiáltotta :

— Majd adok én neked házat, te rabló! Minden csufolkodásnak a kezdője! Neked, a ki ezeket is idehoztad! Hogy az én kunyhómat lerombolják? Hogy rendőrrel kísértetnek ki saját házamból? Próbálják meg, jöjjenek csak!

De alig zárta be az ajtót, mikor a rendőr és egy mérnök belépett.

A kalapját sem billentette meg előttük, föl se kelt a padról s a köszöntésüket sem viszonzta.

— Hát már elfogni jönnek? — kérdé gúnyosan nevetve.

— El kell fogunk, ha jószántodból nem mégy. De mi jutott az eszedbe? Nem tudod, hogy semmi sem segít, ha az állam parancsol? — beszélt a vén rendőr megnyugtatólag.

— De milyen jogon parancsolja?

— A kormány megvette a földet, a vonat erre fog menni mindenáron.

— Hát megvette? Én nem láttam arról semmi-féle írást.

— Nem is szükséges, hogy láss... Hisz más földjén lakol,

— De a kunyhó az enyém s nekem jogom van tíz évig itt lakni.

— Micsoda jogod? — kérdezte a mérnök.

— Úgy beszéltük meg a gazdával.

— Van róla írásod?

— Nincs, hanem úgy egyeztünk meg.

— Az az egyezés, szegény ördög, semmit sem ér, ha egyszer a gazda eladta a földet s fölvette az árát.

— Fölvette az árát? De nekem egy fillért sem adott belőle.

— Ahhoz nekünk semmi közünk; a gazda, a kié minden a törvény szerint, megteheti.

— Hát ő sem tartozik megfizetni a kunyhómat?

— A mint akarja. Az a ti dolgotok, a kormány nem törődik a ti egyezségtetekkel.

Jankó egy ideig szótlanul járkált, aztán megállt és fölkiáltott:

— Ha ez igaz, akkor ő is olyan tolvaj, mint ti mindnyájan!

— Tudod-e, kivel beszélsz! — kiáltott a rendőr és közelebb lépett.

— Gazemberekkel, országfosztogatóival! Ki az én házamból!

— Jankó, utoljára intelek!

— Ints, a kít akarsz, hazug kutya!

A szavak érthetetlenek lettek a szájában és hörögött a torka.

— Ez az ember örült. Ezzel nem lehet beszélni! — s odafordulva a munkásokhoz, a kik az ajtóba csődültek, így kiáltott a mérnök:

— Kezdjetek bontani! Nem érünk rá itt veszekedni.

— Látnod, hogy nem segít a veszekedés — csitította még a rendőr.

De Jankó nem tudva, nem érezve mást, mint hogy az ő kunyhóját valóban le akarják rombolni, hogy erőnek-erejével kiverik a saját lakásából, hogy elrabolják a tulajdonát, kiforgatják mindenéből, kirohan az udvarra, a kíváncsi-nép közé:

— Az én házamat nem pusztítják el! — ordítja és kiránt egy nagy léczet a kerítésből.

— Lássatok a dologhoz! — parancsolja a mérnök.

— El a gazemberrek! — kiáltja a rendőr.

De az emberek haboznak.

— Vagy talán féltek, gyávák, ettől az egy embertől? Föl a háztetőre, vagy mindenkit elcsapok! — kiált ismét a mérnök.

— Én meg agyonütöm, a ki mozdulni mer.

— Itt nem ijednek meg tőled! — szól Istók és fölsiet a létrán.

Jankó utána üt, de nem találja el s midőn a lécz ketté törik a kezében, megragadja a létrát s úgy megrázza, hogy Istókkal együtt a földre hull, a ki már majdnem az ereszhez ért.

Istók rosszul lett és elájult.

E pillanatban már a rendőr és a mérnök Jankó nyakában voltak, mások is segítségükre mentek s Jankót a falhoz szorították, leteperték a földre, megkötözték s magánkívül dobták a kocsira.

— Majd adok én neked daczolni a kormánnyal. Majd megtanítlak én, te kötnivaló! — dörögött a rendőr, szorosabbra véve a köteleket. Hozzatok lovat az istállóból.

Jankó ott feküdt a kocsi fenekén s látta, a mint elővezetik a lovát az istállóból s befogják a kocsija elé. Egypárszor megrántotta a köteleket, el akarván szakítani, de a mint nem sikerült, nyugodtan lefeküdt s mozdulatlanul maradt. Így fekve, éppen mikor a rendőr indulást parancsolt, látta, a mint a létrát újra odatámasztják kis házának falához; és mikor a kocsi nyikorogva indult a sáros uton, ép akkor estek össze a gerendák a szoba padlásán és a tetőt sívítva hordta szét a mezőkre a csípős őszi szél...

— Kiment a medve a barlangjából! — röhögtek rajta s gúnyos hurrá-kiáltás hangzott utána.

VII.

Pénzbírságra ítélték, a költség és az orvosi díj viselésére s mivel a kormány hivatalosait megsér-

tette s nekik ellenszegült, néhány havi börtönre. De míg az ítélet kimondatott s végrehajtatott, már tavaszodni kezdett.

Hamar letelt tehát a büntetése és szabadon bocsátották.

Egyenest az erdőbe ment, mely ellenállhatatlanul vonzotta. Lovát eladták a költségek fedezésére, de tehene megmaradt s egy vénasszony gondjaira bízta, a ki megígérte, hogy a télen el fogja tartani.

Jankó megsoványodott, meggörnyedt és halovány lett. Homloka borus és sötét, arcza beesett és érzéstelen s úgy tűnik föl, mintha a fogát összeszorítaná. Szemei mélyen bennülnek, de elfojtott düh villog elő belőlük.

Sem a törvényszék előtt, sem kiszabadultakor nem szólt egy hangot sem. Attól fogva, hogy durván a kocsira dobták, konokul hallgatott.

A bíróság előtt felolvasták a keresztelőlevelét, melyből mindenki megtudta, hogy már egyszer be volt csukva lopás miatt, s hogy egy hajadon nőnek törvénytelen gyermeke. Nem védekezett, nem hivatkozott tanúkra, sem igent, sem nemet nem mondott...

De már ekkor sötét tervek kezdtek kóvályogni a fejében. Ezek kialakultak a börtön magányos odújában. Többé nem is oszlottak el; kábulttá tévék, ádáz boszút keltettek lelkében a világ ellen, bevet-

ték magukat a szive mélyes mélyibe, megmerevedtek, megfagytak ottan, belekeveredtek a vérébe, beleevődtek az agyába maró rozsdaként.

Fölgyűjtja a gazdája házát... Agyonüti Istókot és a rendőrt, megöli a mérnököket az erdőben, megboszulja magát mindazokon, a kik elrabolták a pénzét és tulajdonát, a kik kicsufolták és agyonkínózták s kiűzték, mint a vadat a barlangjából!

A gazdája biztatta, hogy dolgozzék, hogy aztán kétszeres árt kapjon a földjeért. Istók még az utolsó perczen is gúnyolta. Az egész világ nevetett az ő vesztén...

Nincs becsület az emberekben, farkasok azok, éhes kopók, melyek fölfalják, darabokra tépnék, ha lehetne, kiszívnák az utolsó csepp vért is a testéből!...

Hanem ő boszút áll, ha az életébe kerül is!... S mikor ezeket elgondolta, lángolt a szeme s a fogai egybeszorultak.

Tétovázva támol ygott az erdei ösvényen a vadon felé. Ereje megcsökkent a sok üléstől s a rossz kosztól, s le kellett ülnie az útfélre, hogy kipihenje magát. Éhes volt és dohánya sem volt, a mit már hónapok óta nem kapott s a mi után mindig vágyódott.

Dühe lecsillapodott egy pillanatra, boszúterveiről megfелеdkezett s lelkének feszültsége enyhült.

Mit tett ő, hogy az emberek oly szívtelenek iránta, az egész világ oly kegyetlen? Nem járt-e mindig a kedvükben, nem iparkodott-e jóvátenni, ha valamit vétett ellenük? Nem hagyott-e mindenkinek békét s nem tért-e ki mindenki útjából? Mindig ő húzta a rövidebbet s másnak engedte a teret; félrehuzódott előlük a rengeteg rejtekébe... Mért üldözték hát innen is el? Hej, ha mindent meg nem történtté lehetne tenni, ha még egyszer lovat vehetne s új tanyát rakhatna!

De honnan tudhatja, hogy azt is nem rabolnák-e el, nem kergetnék-e újra tizszeres embererővel világgá, nem vernék-e vasba, nem dobnák-e a tömlőcz fenekére? Hisz talán már a tehenét is eladták? — s ezt féltve, gyorsan indult abba az irányba, a hol megtalálni gondolta.

Minél sötétebb lőn az éj, annál inkább kezdte hinni, hogy itt szellemek járnak-kelnek. Meg akart bizonyosodni, vajjon igazán eltávoztak-e innen azok, a kik szívtelenségükkel elűzték — s álomtalanul bolyongott az erdei utakon; úgy tetszett neki, hogy mindenütt mozognak s titokzatosan súgnak-búgnak. Aztán hirtelen elhagyta útját s egyenest a Fekete-tó felé indult.

Kövé meredten állott az erdőbe vágott széles útvonal előtt.

Már készen van a vasút. A töltés, az árkok, a

sinek mind lerakva. S az út közepén, éppen előtte a magas töltésen a vasúti kocsik sora emelkedik büszkén az ég felé s előttük csillogó, gúnyolódó, rútul sistergő lokomotív.

Érzéstelenül, alig birva lábán állani, ugrik most az út széléről a kunyhója felé. Ott állnak összevissza csákányok, taligák, kifeszített szikladarabok és szétfaragott fatörzsek.

Keresi házikóját az előbbeni helyén, de semmit sem lel többé belőle. A kert és a szántóföld le van taposva s homokkal feltöltve, a szoba, az istálló, a fürdő és az éléskamra nyomtalanul eltűnt s helyükön új alapokat kezdtek építeni. Az egyedüli, a mi megmaradt, egy rozszant, megperzselődött létra.

Elkezd félni. Tán láthatatlan boszuló szellemek lengenek köréje, a kik rálesnek az erdőből, kinyújtják felé hosszú karjaikat, hogy megfogják, — susognak, fohászkodnak a levegőben. El akar futni az erdő mélyébe, de onnan meg apró ablakok merednek elő s ajtók és ajtók sorai... Ott vannak a vagonok és a mozdony... Amott az építőállványok és egyéb szerszámok. S lélekszakadva rohan le, a tó felé.

De bajosan jutott a töltés más felére, mert futóhomok ömlött a lábába. Hirtelen megáll, mert egy erdei kunyhót lát maga előtt.

Ugy látszik, laknak benne. A kissé nyílt altón

horthyogás hallatszik ki s a mint betekint, egy vén asszonyt lát a tűzhely előtt mohán feküdni; rögtön megismerte: ennek adták a tehenét gondozásra.

A tehenét! De hol van az ő tehene?

— Ott van még az istállóban — beszélt az asszony, fölocsudva álmából és szemét törülgetve. — Megengedték, hogy használjam ezt a rozoga fürdőszobát is; de fenyegetnek, hogy ezt is lerombolják. Ugy beszélnek, hogy Jánosnapkor nyitják meg a vasutat. A te házat is elpusztították s az épületfákat Istók vette meg a gazdától. Azt hallom, hogy pálinkamérést nyitott és meggazdagodott. Az övé most a te lovad is; potom ötven márkán vette meg az árverésen. Bizony, sok csunya dolog történik a világon — folytatta aztán vigasztalón, mikor látta, hogy Jankó összeesik a küszöbön, könyökével támaszkodva az ajtófélfához. — Más embernek is elveszik a betevő falatját, nemcsak neked. Másutt is építhetsz tanyát, nagy a világ; másutt megpihenhetsz, vehetsz lovat... Ha én nem lettem volna, még a tulajdon szénádat is eladta volna a gazdád. Ott van most is az állásban a tehened. Esténként mindig odahajtom a csordáról, mert nem lehet sohasem őrizet nélkül hagyni napközben, mikor a lokomotiv elkezd búgni és sziszegni. Már két jószág elveszett ezen a tavaszon. Kárpótlást sem fizettek

értük; vigyázzon mindenki a jószágára — azt mondták.

— Hol van az éjjeli szállás?

— Nem messzire. Ide is hallhatod a tehenek kolompját; megnézheted, ha kedved tartja. Vagy ha akarsz, maradj itt reggelig egy kis kávéra.

De Jankó nem várt; fölkelt és az erdő felé indult.

VIII.

A nap már fölemelkedett a hegyek mögül s mindenfelől zaj és hangok hallatszanak.

Hallgatózva ballag Jankó a töltés mellett, eltávozik egy kissé s ismét visszatér oda, mintha nem volna elég bátorsága.

Egy napig sem akar többé itt tartózkodni. Rögtön elindul megkeresni a tehenét, megkötözi s útra kel vele, mielőtt valaki észrevenné. Elmegy, tudja Isten hová, más kerületbe... Csak innen lehessen távol, a hol mindenütt leselkednek rá a rosszakarató kísértetek, minden fa udújában, minden szikla repedésében.

Alig indult meg, ismerős hangok kondulását hallá és hirtelen megállt. S midőn újra megkondult, egyenest a hang iránt indult.

Egy kis tisztás tárul föl előtte; azonnal megismeri, hogy ugyanaz, a hol a múlt tavaszon erdőt

irtott és gabonát vetett. Megtalálja itt az ő régi lovát is.

De most sovány és gyöngye, szőre bozontos, kopott, háta meggörbült, marja és nyaka véres, szája félig nyitva van és feje lecsügg. Megismeri régi gazdáját, de nem fut hozzája, nyílhog egy kissé és nyalja a kezét.

— Jaj, mit csináltak veled? ... Jaj, elcsigáztak, elnyomorítottak! — jajgatott Jankó magában.

S elfelejtén, hogy már nem ő a gazdája, megragadja a kolompja sziját és maga után vonszolja.

— Hej, ember, ne vidd el a lovamat! — kiáltott valaki az erdő széléről s feléje futott.

Istók volt.

Ráismerve Jankóra, megszeppent és hirtelen megállt, de midőn látta, hogy ez fegyvertelen s nála fejsze van, megbátorodott s felé sietett.

— Ereszted el a lovamat! — kiált, megsuhintva a fejszét s ő is megragadja a kolomp sziját.

Jankó összeszedte magát. S mivel habozni látszott és ingadozni s ütésre nem készült, Istók megragadta őt vállánál fogva és eltaszította, mire Jankó lero-gyott s a földre tántorodott.

Istók most lovára ugrik s vígan koczog tovább.

Jankó nem fut utána, nem is haragszik már, nem bánja, hogy tolvajnak, rablónak nevezi amaz, rend-

örrel fenyegeti és börtönnel s eltűnik előle az erdőben.

— Ezek az urak itt — gondolja kábultan — minden ezeké, tehetnek, a mit akarnak.

Kimerül, ellankad ellenállhatatlanul; a hajnali pirkadat, mely ragyogó napsugárral tör elő a sötétlő rengetegből, bántja a szemét, feje megcsuklik s elterül az irtásföld hosszában; feledve tehenét, a továbbmenést és mindent.

Alig bírja szemét már megóvni az álom bilincsétől, mikor éles füttyöt hall s metsző kín járja át a testét, mintha korbáccsal vernék végig. Ugy tetszik neki, mintha békók csörgését hallaná és nem tudja: a tömlöczben van-e még, vagy csak álmodja, hogy ott van.

De a mint megérti, hogy a mozdony volt az, a mi sípolt s a mi feléje jön, eszébe jut a tehene, föltápászkodik s köveken, bokrokon keresztül fut föl a pályára.

Tehene ott áll a töltés tulsó oldalán egy kis csordában. Rögtön fölismeri egykori urát, futni kezd, felé nyújtja fejét, barátságosan bög, nyöszörög, ugrál, rázva a kolompját s egyre fut fejéje.

De a mint odaér s épen a töltésre ugrik, sípol a mozdony, indul és sűrű füstfelleget fújva kéményéből, vágatva rohan előre.

A tehén hirtelen megáll a sineken, bámul a felé

jövő mozdonyra, megijed és sem előre, sem hátra nem tud mozdulni.

A mozdony sívítva füttyül, bűg, morog, de már nem bír megállni.

Jankó odaugrik, hadonáz a kezével s kiabál, megragadja a tehenet szarvánál fogva, de az nem mozdul.

A mozdony prüsszögve gördül előre, szikrákat hányva és vészesen sívítva s kettévágja a tehenet; egyik felét magával hurczolja, a másik fele meg az első lábaival szarvánál fogva Jankó kezében marad.

Még él egy-két pillanatig, nyujtogatja a nyakát, megmozdítja a lábát, mintha el akarna menni, de csakhamar élettelenül esik össze, nyaka kinyulik és szeme nyitva marad, Jankóra meredten.

IX.

A fényes ünnepi vonat megállott Jánosnapkor a Fekete-tó melletti állomáson, melynek még félben levő épületei tölgyfalombokkal voltak ékesítve. Ez az első vonat az új vasúton; ma van a megnyitás, melyre hivatalos minden munkás s tiszteletkép a vidék előkelősége.

Jankót sem nem látták, sem nem hallottak róla, mióta a mozdony elgázolta a tehenét; elbujdosott, a mint mondják, a falu felé. A munkásoknak úgy

tűnt föl, hogy majd itt, majd ott látták bujkálni az erdő szélén.

Ott, a hol a pálya elhagyva az állomást, összeszorul s egy darabig egyenest haladva, hirtelen meggörbül s széthasított sziklák közepett hág a magasba, a lápos tó fölött kanyargó töltésen, ott térdel egy ember a vasút mellett és a sineket akarja lefeszíteni a talpfákról. Izzad, buzgón dolgozik s közben-közben visszatekint az állomás felé, majd szeget iparkodik a fejsze fokával a sinek alá verni, majd egy nyirfaruddal próbálja fölfeszíteni a földről.

Minden erejét összeszedi e munkához. Minden ellenségét, minden üldözőjét és kínzóját: a mérnököt, rendőrt, a gazdát, Istókot, a munkásokat, a vonatot s azokat, a kik azon mennek és mindenkit, a kik ellene összeesküdtek, egyet sem véve ki, mindezeket el akarja innen pusztítani, megsemmisíteni egyetlen ütéssel, agyonütni egy csapással, mindnyáját romlásba, örvénybe taszítani, tört nyakkal le, e posványos tó fenekére.

Ezt gondolta ki, míg zordon napokon keresztül, éhséget és szomjúságot látva, ez erdőben bolyongott, honnan a szüntelen járó mozdony ellenállhatatlanul hivogatta.

Volt neki egy vasrúdja és egy nehéz kalapácsa, melyekkel hol ütve, hol feszítve, darabokra fogja zúzni a törékeny pályát.

De a szeg nem akart tágítani s még más baj is volt. Hanem azért neki végre kell hajtani tervét! Sikerülnie kell minden áron!

Fejszéje fokával rávágott a sinre s a szeg feje le-törött. Aztán beleszorította rudját a sinek alá s az megmozdult egy kissé. De a másik szeg még erő-sen tartá a talpgerendán s a vas helyén maradt.

A vonat most sípolva indult az állomásról, lassú és éles fütytyel.

A többi szeg is ép oly erős, mint ez az első. Ez sem törik el s ezek elrobognak és meg fognak szabadulni.

Vagy máskorra hagyja a boszút? Nem lehet, nem akarja, most kell megtörténnie, most kell rajtuk boszút állania!

Megragadja a fejszét és kezdi szétverni a talpa-kat. De a fejsze csörömpölve vágódik a kőbe, szikrát hány és kicsorbul.

A vonat már megindult s közeledten-közeleg. Ismét a rúdhoz kap, benyomja a sin alá s egész testével neki dől.

A sin enged, a talapzat recseg, a szeg kijön... Most nem menekülnek meg a keze közül!

De midőn újrolag feszít egyet, már a sziklafalak között hallatszik a közeledő kerekek zaja, eltörik a rúd s ő hanyatt esik a töltésre.

Dühöngve szökik föl, kezével megragadja a sint,

beleszúrja ujjait, görcsösen harapja át a fogával, nem tudva, mit cselekszik...

A mozdony már háta mögött sípol...

Kimenekül a kezéből, megszabadulnak, elrobognak mellette!

De nem végkép!

Félreugrik s új terv támad a lelkében. Lehajol a földre, ölébe vesz egy hatalmas követ, fölemeli magasan a levegőbe s odahajtja a pályára; behúnyja a szemét s iszonyú csattanást hall, aztán ájultan tántorodik le a töltésről az árokba.

Midőn magához tér, úgy érzi, mintha ingó talajon feküdnék s ordító, öklükkel fenyegetődző emberek vennék körül; látja a mérnököket, a rendőrt, a gazdát és Istókot. Feje kegyetlenül fáj, a vér csurog végig az arczán, a mozdony gúnyosan sivít és füst verődik a szemébe; tudja, hogy az ünnepies vonat vigan siet a város felé, s ő nem tud már boszút állani soha!

A LAKODALOM.*

Irta : JUHANI AHO.

Az én megtérésem és lelki ébredésem — beszélte egy élemedett, komoly gondolkozású papné — nem történt csöndes, zajtalan belső munkával. Az első lökést egy meglepő esemény adta meg, mely úgy jött, mint az égből a villám. Mostanság ilyen villámok nem igen gyakoriak. Abban az időben azonban máskép volt, mert mindenütt égiháború volt és az Úr szava dörgött az emberek lelkismerete fölött.

Egyházkerületünk paplakában akkor nagy, fényes menyegzőt ültek.

Ez a lakodalom fényesebb volt az előbbieneknél, mert hat leány közül az utolsó ment férjhez s éppen az napon vott a szülők ezüstitakodalma. A közeli városból zenészeket is hoztak a vígság

* Ez az elbeszélés Aho «Pietisták» című művéből való. A hetvenes években nagy volt a vallásos fölbuzdulás az északi országokban.

emelésére. Akkortájt ez ritkaságszámba ment s ezért nagy csodálkozással beszéltek róla.

A papi ház a régi nagy, előkelő papi házakhoz tartozott. Az esperes olyan volt, mint egy fejedelem a községében és kiterjedt rokonsága volt. A «filozófia doktora és a csillagrend tagja» sem ifjúsága, sem férfikora idejében nem gondolt arra az útra, a melyre öregsége napjaiban jutott.

De csak addig folytak jól a dolgok, míg a kerületben nem voltak pietisták. Azonban itt is csakhamar megjelentek és pedig oly hirtelen, hogy alig tudtak róluk, mikor már a szomszédos kerületben túlsúlyra jutottak. Ez a «veszedelem» — így nevezte az új irányt az esperes — innen nemsokára beszivárgott a községébe is.

A doktor nem volt türelmetlen ember a lelki dolgokban és békében hagyta az új hitet, míg az neki és családjának békét hagyott. Nem kezdte üldözni és háborgatni, mint sokan tették volna az ő helyében. Nézete szerint ez a mozgalom láz volt, a melyet nem kell bántani és elmúlik magától. De magában mégis sajnálta azokat a szegény embereket, a kik a szomorúságot és bánatot alkalmazzák magukra az evangéliumból. Ez teljesen érthetetlen volt előtte.

— Mintha nem lenne elég baj a világon; minek ezt még keresni — szokta mondani. — Mit gyöt-

rik magukat, miért nem élnek békében, művelik a földjüket, növelik a jövedelmüket s miért nem használják föl a boldogság eszközeit természet szerint, okkal-móddal? No, talán minden jobbra fordul, ha jobb esztendők lesznek és a rossz táplálkozás okozta elgyöngülés megszűnik.

De a helyzet nem javult, sőt rosszabbodott. A vagyonosok is hozzájuk csatlakoztak és nemsokára a fél kerület a hatalmukban volt és követelőkké lettek. Ném volt elég, hogy saját gyülekezeteikben élesen bírálgatták a papságot és az ő tanítását; az esperesnek egész életét meg kellett volna változtatni, mivel ők igaz életre törekedtek. Egy nap bebotlott a paplakba két vezéremberük s a doktor-nak és a csillagrend tagjának feddő szavakat mondtak a szemébe azért, hogy a világ szerint él, hogy megtűri a tánczot, zenét és dalt a házában, hogy ő — egy szóval — romlottságot terjeszt maga körül. Az esperes dühbe jött és kikergette azokat az arcátlanokat. «Majd adok én ezeknek a képmutatóknak» kiáltott lelke háborgásában.

Kevéssel ezután történt leánya esküvője és az ő ezüstitakodalmuk. S első fölhevülésében elhatározta, hogy olyan lakodalmat csap, a melyet még eddig soha.

— Ha ők harczot akarnak — azt elérik, szólott. Az uri népen kívül, melyet közelből és távolból

meginvitált, meghívta a parasztok néhányát is a menyegzőre. Az uraknak zenekart rendelt a városból és a parasztok tánczosai számára két kerület muzsikusait rendelte be.

A vígság magasra csapott, a násznép jó kedvében volt. Az ifjú párt ünnepelték trombitákkal és énekkel, midőn megkezdődött az ebéd, melyhez terítettek úgy a főépületben, mint a hálókamrákban. Az esperes szobáról-szobára járt, mosolyogva, és barátságos szokat váltva. S minden vendég mosolygott feléje s igyekezett koczintani, vele, mert finom társadalmi ember és híres vendég-látó volt.

Jó kedvünk, különösen nekünk nyoszolyólányoknak és vőfélyeknek, teljes lett volna, ha nem lett volna a társaságban egy komor arc, mely valósággal gyötrően meredt reánk és mindenüvé követt bennünket. Ha nevettünk, vagy tréfálkoztunk, rögtön megpillantottuk valamely szögletben. Egy fiatal pap volt ez, az esperes fia, a ki néhány évvel ezelőtt a kerület legdévajabb ficsúra és nekünk, fiatal leányoknak első ideálunk volt.

Az esperesnek minden gyermekében öröme telt. Leányai jól mentek férjhez, fiai valamennyien jó állásban voltak. Ez is a legifjabbik, jól indult és mivel tehetséges, eszes, elmés és virgoncz volt, atyjának szemefénye volt. De, éppen utolsó vizs-

gálata után elhatározta, hogy pappá lesz. S ez még nem volt elég. Ő is piétista volt, mint sok egyetemi hallgató akkortájt és nyilvánosan is elismerte, hogy e felekezethez tartozik. Mivel otthon sok minden másképp vala, mint ő szerette volna, másik püspökségbe folyamodott és most káplán volt egy piétista papnál Pohjanmaa-ban (Éjszaki Finnországban).

Első ízben jött haza megváltozása óta. Most nem várták haza, de valószínűleg még sem tudott ellenállani azoknak az unszoló meghívásoknak, melyeket anyja és testvére küldöztek utána.

Mikor megpillantottuk — mi nyoszolóleányok már a lakodalom előtt való este megérkeztünk segédkezés végett — azonnal megegyeztünk abban, hogy jobb lett volna haza se jönnie. Régi eszményképünket még külsejében sem ismertük föl. Szeme különös lázban égett, beteges és szomorú arczó volt; majdnem féltünk tőle.

Általános volt a rokonok s mindenekfölött atyjának csalódása is, a kivel, nyomban megérkezte után, kínos összezőrdülése volt. Mikor megpillantá a városból nagy garral érkező zenészeket s látta a nagy és túlságos előkészületeket s hallotta, hogy mindez egyrészt a piétisták boszantására történik — kinyilvánította, hogy tüstént visszautazik. «Nem tudok maradni — mondá — a hol a legszen-
tebb érzelmeimben sértenek.»

— Csak menj — szólt az esperes.

— Küldjük vissza a zenészeket — könyörgött a menyasszony — én sem akarom.

— De én akarom — szólt az esperes s fia uti készülődéshez fogott. Anyja és luga azonban maradásra birták. Sokáig hallották őket beszélgetni a padlásszobában s mikor lejöttek, mindketten sírtak. A mi hálósobánk éppen az övé alatt volt s hallottuk, hogy egész éjjel nyugtalanul járkál föl-alá a szobájába. Félelemmel vegyes tisztelet fogott el minket s mindenféle határozatlan sejtelem vett erőt rajtunk és hiába igyekeztünk meggyőzni magunkat, hogy nincs neki igaza; nem sikerült. Legalább más valaki volna; de mikor nem régiben ő is olyan volt, mint mi.

Hogyan történhetett benne e nagy változás? Miről gondolkozhatik ott a magányosságban?

Évek multával aztán többször említette, mi ment végbe azon éjen a lelkében, midőn életének legnagyobb harczát vívta meg.

Mit tegyek? — kérde önmagától. Hol is az igazság, hol a tévedés? Nem kötelességem-e minden tekintet nélkül hirdetni a világnak azt, a mit igaznak hiszek s a mi igaz is? Letérhetek-e egy hajszálnyira is meggyőzésem útjáról? Vajjon szabad-e az emberek szokását és kedvét követnem, bárha szüleim és rokonaim is? Nem éppen ezért

kettős súlyllyal nehezedik-e rám kötelességem? S nem inkább és mindenekelőtt az Istennek kell-e engedelmeskednem, mintsem az embereknek?

De e kérdésekre akkor még nem találta meg a fejeleteket. S reggelre kelve még nagyobb bizalmatlanságban volt. Az érkező vendégek sokasága s az ő örömük, tiszteletük és a gyönyörködésük, melylyel az esperest és a menyasszonyt körülvették és nekik szerencsét kívántak, mindez leverte és gyötörte őt. Úgy látszik, őt senki sem vette észre, nem törődnek vele s ha egyik-másik régi ismerős szóra méltatta, legföljebb azt kérdezte, mikor jött és mikor utazik vissza. Csak legalább valaki lett volna, a kivel beszélgethetett volna; de huga is, a kivel állandó levelezésben volt és a ki leveleiben helyeselni látszott elveit és az ő pártján volt — most huga is mintha ellene szegődött volna, oly boldogság és felhőtlen meglegedés ült arczán vőlegénye oldalán. A fiatalemberek, a kik között ő volt azelőtt a legelső, most számba sem vették. A nyoszolóleányok külön szobában ebédeltek vőfélyeikkel, nevettek és mulatoztak, de ha ő keresztül ment szobájukon, mindjárt elhallgattak, mintha összebeszéltek volna. Úgy tekintettek feléje, mint valami csodára s midőn eltávozott, valamit suttoztak felőle. A fiatal urakban több volt a bátorság, mert nem némultak el, mikor ő jött. Sőt úgy

tünt föl, mintha még hangosabban beszélnének az ő boszantására, poharukat azért is összekocintották s hiú tréfákat mondtak.

Gyötrelmében a kertbe menekült s leült egy gyepadra a nagy berkenyefa alá. Ez is élénken emlékeztette a régi vidám, gondtalan napokra, midőn mint ifjú egyetemi hallgató itt élt ebben a kényelmes házban mindenkitől szeretve és kényeztetve.

Visszakívánta talán azt az időt? Szerette volna tán ismét élvezni e ház előnyeit; volt-e még valami, a mit nem áldozott föl hitének és meggyőződésének oltárán? ... Nem — és törekedett megnyugtanni magát, hogy az csak csábítója, kísértője vala, a ki ismét fölemelte fejét, kísértő, hogy odakösse a világ nyugalmaához. De neki kötelessége volt harczba szállni vele. Nem lett volna-e nyomorult, ha ép most hallgatott és félrevonult volna, mikor beszélnie kellett? Nem lett volna-e szánsalomraméltó, ha félelemből nem zavarta volna meg az örömeiket? Harcz és küzdelem kell ott, a hol az evangéliumot hirdetik! — Ha az apostolok álmodozók és hanyagok lettek volna, mi lett volna az Isten országából? A Megváltó nem ostorral tisztította-e meg a templomot s nem mondotta-e saját édes anyjának: «Asszony, mi dolgom véled?» És mit ér, ha enged és megalkuszik? Nem írt és

beszélt-e nekik alázatosan és könyörögve, mit használt?

S éppen, mintegy válaszul e kérdésekre, fölzendült a zene a négyesre a nagy udvaron. Fölugrott s mintha hatalmas hangot hallott volna belsejében: meg kell akadályoznod! — s odarohant.

A négyes ép megkezdődött s a párok fölálltak egymással szemben az udvaron. Először indult az első nyoszoló a vőlegénynyel, egy segédlelkésszel és a menyasszony a legidősebb bátyjával. Ekkor rontott ő elő a kert ajtaján, áthatolt a tánczolók körén, atyja mellett, a ki a lépcső mellett állva, fejével bólingatta taktust, egyenesen anyjához és annak tánczosához ment, megragadta mindkettejük kezét és éles, sírásba reszkető hangon kiáltott:

— Álljatok meg, szerencsétlenek, álljatok meg! Borzasztó és elszomorító ez! Nem látjátok, hogy romlásba döntitek magatokat és másokat! Nem tudjátok, hogy hanyatthomlok rohantok a kárhozatba és másokat is kárhozatba rántotok?

A zene elhallgatott, a táncz megszűnt, a lakodalmas nép előre tódult. A nyoszolóleány és a vőlegény szóltanul álltak előtte.

A segédlelkész elősietett, megragadta az ifjú karját s ki akarván vonszolni őt, gúnyosan szólt: — Ha ez kárhozatba visz téged, úgy jobb lett volna ott-hon maradnod.

— Elmegyek én a nélkül is! — s kiragadva magát, anyjához futott s a nyakába borult:

— Bocsáss meg, anyám, de nem tehettem mást!

S látva, hogy huga vőlegénye karján ingadozik, hozzá sietett s keblére borult:

— Ne haragudjál reám, ne haragudjál!... beszélnem kell! — S mindhárman hangos sírásra fakadtak.

Senkisem moczczant helyéről, míg ezek történtek. Szégyenkezve és meglepődve már-már távozni készültek a vendégek, midőn az esperes előlépett:

— Micsoda csúfság ez? ... elment neki az esze... A vendégek sziveskednek megbocsátani... Húzzátok rá! Ki parancsolta, hogy hagyjátok abba?

A zenészek hamarosan rázendítettek néhány disszonáns, bántó hangra.

— Hagyjátok abba, hagyjátok abba! — kiáltott hirtelen a menyasszony.

— Testvéremnek igaza van... én nem akarok táncolni... atyám, mondd, hogy hagyják abba!

— Te ezt akarod? Te megértettél engem! — kiáltott a fiatal lelkész örömmel. — Mondd még egyszer, mondd anyádnak, apádnak és mindezeknek itt! Mondd; mentsd meg őket a pokoltól, az örök kárhozattól!

— Kárhozott vagyok! — S szivettépő kiáltás-

sal rohant át a menyasszony a lakodalmas népen, messze dobva koszorúját s letépve a fátyolt fejéről.

— Meg van mentve! — kiáltott testvérbátyja ujjongva. Az Úr adott szavakat szolgáljának! Legyetek ott csendben, ne kiabáljatok, ne jajgassatok! Atyám, hallgass meg engem; anyám, ne távozzál!

S hangja e perczen oly követelő, alakja oly parancsoló lett, a mint a tömeghez fordult, hogy senkisem birt távozni. Hangok hallatszottak: arcátlan... örült... menthetetlen szemtelenség... — és némelyek szét akarták oszlatni a tömeget s megakadályozni, hogy mások is odacsatlakozzanak. De mások kiabáltak: hadd beszéljen! és csakhamar az egész udvar teli volt néppel, a parasztok is előjöttek a ház hátsó részéből és az ólálkodó élőködők a kapu mögé szaladtak.

— Bocsáss meg atyám, hogy megzavartam vendégségedet — kezdé beszédét. Ne sirass engem, anyám, mert még valaha örülsz azon, a mi most történt. Ne ítéljete el, ti többiek, a kiknek mulatóságát egy perczre megrontottam. Nem akarlak sokáig visszatartani benneteket, de hallgassatok meg egy pillanatra. Nem akarlak megítélni benneteket, mert az ítélet Istené. Ti éltek, a mint tudtok, cselekesztek tehetségtek szerint, mert elmétek elho-

mályosult s lelkiismeretetek megkeményedett és az Úr még nem keltett föl titeket. De én tudom azt és nektek is ki akarom nyilvánítani, hogy a ti életek utálatos ő előtt. Ti nem ismeritek őt, bár ő halhatatlan lelketeket vérén váltá meg. Ti, a kik a mértékletlenség, az evés és ivás hatalmában vagytok, semmibe sem veszitek őt. Az étel és ital kedvesebb előttetek, mint az ég és annak örömei. A világmulatságai, játéakai, a táncz és zene édesebbek nektek az angyalokkal való társalkodásnál s a boldogultak énekénél, öröménél és koronájánál. Szomjúságtok a világi gyönyörök után oly nagy, hogy a pokol félelme és az égő tavaknak borzalma sem kínoz benneteket annyira, mint az élvek és gyönyörök után való sóvárgás. Még a földi siralmak, a testi és lelki romlás, értelmek korlátoltsága, belegségeitek és szenvedéseitek sem tudnak titeket kijózanítani. A hol javaitok, ott a szívetek. Ezt bizonyítják szavaitok és tetteitek, melyek nem hagynak időt nektek, hogy elkészüljete az Úr Jézus eljövetelére. Nem ismeritek őt, szerencsétlen, álomba merült emberek, nem gondoltok reá lakmározásaitoknál, víg poharazgatás és heves táncz közben. Itt vagytok ti, sir szélén álló öregek, ti ifjak és leányok itt álltok az égő hegy tövében s nem gondoljátok meg, hogy ő bármikor elveszthet titeket, mikor nem is sejtitek, hogy a föld bármely pilla-

natban megnyilhat lábatok alatt, ha a Magasságbeli megdördül fejetek fölött. A ti életek az Úr előtt utálatos! Nem elég szomorú-e, hogy Jézus eljött övéihez és ők nem fogadták be sajátjukul? ... De most van az ébredés ideje — mondja Pál apostol — ébredjete föl e napon, mely — meglehet — mindnyájatokra nézve az utolsó! Ne engedjétek veszendőbe menni. Hagyjátok el vétkeiteket, bűnös mulatozásaitokat, a zenét és tánczot! Nyissátok meg ajkatok, könyörögjete, hogy Jézus legyen köztünk mindörökön. Imádkozzunk!

Letérdelt és buzgó könyörgést mondott mindenkiért. Bocsánatért esdett atyja, anyja, huga és mindenki számára és mindenekelőtt saját maga számára, ki nem cselekedett kiméletesen, de nem tehetett másképp, mert az Isten parancsára és az ő dicsőségére tevő.

Alig fejezte be, midőn egyik asszony mögötte belekezdett ez énekbe:

Kezedbe adom, oh Uram,
Örökön örökké magam.

A néptömeg először habozva állott körülötte. Az emberek összenéztek és látni akarták, mit csinál az esperes, vajjon közbeveti-e magát? De az atya nem talált mondanivalót fia beszédjére s csöndesen félrevonult és eltűnt. A hallgatók lassanként meg-

indultak, a férfiak arcza remegett, az asszonyok meg zokogni kezdtek. A parasztok reszkettek, az urak pedig elmerengve álltak. Mikor az imádsághoz ért, a nép térdre borult, mint a szónok s az urak önként levették kalapjukat.

A négyesre fölállt sorok, melyek a beszéd alatt majdnem teljesen épen maradtak, bomladozni kezdtek. A vőfélyek félre sompolyogtak, egyik a másik után és ott hagyták hölgyeiket. Minket leányokat is nagyon megleptek a történetek és mint a gyámoltalan bárányok vihar közeledtén, egy fehér csoportba verődtünk és a könyörgés végeztével mindnyájan egyszerre sírva fakadtunk.

Az ének döcögősen kezdődött, mert az egész lakodalmas nép a nagy udvaron, a lépcsőkön, a sövény karóin és a kerítés mögött — mintha várta volna az alkalmat lelke hangulatának kifejezésére — egy ajakkal belévegyült.

Hanem aztán fölcsapott az ének árja az égbe oly hatalmasan, hogy a templomban sem lehetett ilyet hallani.

A lelkész fölemelkedett és úgy állt ott, hallgatva az éneket, födetlen fővel; a szél lengette fürtjeit. A szigorú, feddő kifejezés eltűnt arczáról, szomorúan maga elé nézett és a mint az ének véget ért, hozzánk, nyoszolóleányokhoz fordulva alázatosan így szólt:

— Most már folytassák... én megtettem a magamét.

De ekkor egyik a fiatal leányok közül eléje futott, letépte csipkéit és a virágokat kebléről s kiáltá:

— Nem szabad elmenned... te nem hagyhatasz el bennünket!

S csakhamar mindnyájan körülötte voltunk, megragadtuk kezét és hosszú kabátját, miközben czifraságainkat szélnek eresztettük a udvaron.

A lakodalomnak vége volt, senkinek sem volt kedve tovább mulatni. A környékbeli vendégek bucsúzkodtak s némelyek bucsú nélkül távoztak. A messzebből valók szétszórt csapatokba verődtek és halkán beszélgettek arról, a mi történt. Hiába iparkodtak a fiatalabbak vidámaknak és gondtalanoknak látszani. Az éesperes visszavonult szobájába s megparancsolta, hogy tudassák rosszullétét. A menyasszony lázasan kiabált, anyja ott ült ágyánál és a vőlegény remegve, megrendülve és nyughatatlanul járkált szobáról-szobára.

Az ifjú pap még néhány nap ott maradt a lakodalmas házban. Mi, fiatal leányok ott ültünk lábainál, mint az iskolásgyermekek és hallgattuk őt. S oly szeliden beszélt és gyöngéden új látókört nyitott meg előttünk, új fölfogást adott nekünk és lerombolta a régit, megváltoztatva egy pár nap alatt egész életünk irányát.

Megtörve és lelkiismeretünkben megtisztulva tértünk azután haza, hogy megjavuljunk és más életet kezdjünk.

Az esperest ez az esemény kínosan érintette. Nem mutatkozott többé fia előtt s még elbucsúzni sem engedte. De halálos ágyához mégis elhivatta. Mi akkor már együtt utaztunk hozzá — kis fiunkkal — és békeségben, minden keserűség nélkül váltak el egymástól...

ŐSZSZEL ÉS TAVASZSZAL.

Irtá : KAUPPIS-HEIKKI.

Nyár multával ismét bajos lőn a járás-keles. Annyi hó esett, hogy az ember lába folyton ide-oda csúszott, mikor egyet lépett. Az út mente teli volt sikamlós rögökkel. Aztán még egy óra járásnyi erdős domb volt hátra. A szavói* emelkedésen kellett átsietnem. A domb derekán már csak úgy csepegett rólam az izzadság és irgalmatlanul szomjaztam.

Egy irtásföld tárult föl előttem, s ennek a közepén egy kis, újdonatúj kunyhó állt, melyet tulajdonosáról Lipponen-kunyhónak neveztek.

Egy kicsit megpihenek — gondoltam és betértem a kunyhóba. A házikó előtt egy szánkában vizes csöbör volt, melyben egy kicsike dézsa himbálódzott. Eloltottam szomjúságomat a kristálytiszta vízből.

* Szavo Finnország egyik tartománya. Finnország kilencz tartományra oszlik.

Beléptem a szobába, hogy megnyugodjam. A szoba szűk volt, s bent jó meleg fogadott. A padló közepén egy csomó nyirfavessző hevert szanaszét, melyekről Lipponen, egy lóczán ülve, a hajtásokat nyesegette. Felesége csepűt fonogatott a sutban és három gyermeke a lehántott ágacskákat gyűjtötte össze a pallóról.

— A vendég nem tud leülni, ha úgy telerakod a szobát — szólt az asszony a rokka mellől.

A férfi félrelökte egy kissé lábával a vesszőnyalapot. Mindenféle beszélgetés közben jobban átvizsgáltam a szoba belsejét. Úgy látszott, hogy inség, szükség nincs a háznál, mert tizenkét kenyér lógott a gerendára erősített rúdról és néhány tejesköcsög volt a kályha padkáján.

— Talán vándortanító ön? — kérde az asszony, a ki beszédesebbnek látszott a férjénél.

Mondtam, hogy az vagyok.* Az ágakat szedegető gyermek elkezdett rám pislogni félelemmel vegyes tisztelettel.

— Nekünk is lenne egy iskolás fiunk — mondá az asszony. De nem vehettünk még neki lábbelit. Egy kicsit már tud is olvasni.

— Nem árt, ha tud már valamit, majd megtanulja a többit — buzdítottam az asszonyt.

* Az író falusi tanító.

— Már az ábécét ismeri. Tedd össze a kezéd és mondd el a Miatyánkot!

A vesszőcsomót bal hóna alá szorítva, összetette a gyermek a kezét, de eleinte nagyon röstelkedett. Biztatásomra végre belefogott és el is mondta hiba nélkül végig. Az anyja még sokat beszélt volna a fia tanulásáról, de én, megelégedve e tárgyat, magával Liponennel kezdtem beszélgetni.

— Két tehene van, hogy két kötelet fon kend?

— Kettő van a reménységünkben — szólt Lipponen vontatva.

— Az üszőnk megborjazik és ez lesz a második — magyarázta az asszony. Egy kis sarjúval etetgetem, mert ez az egy tehén már rég elapasztott, s ilyenkor olyan bajos az élet; nem tudom, mit adjak enni ezeknek a gyerekeknek.

— Az bizony jó lesz — buzdítottam őt — akkor aztán több földet is vállalhatnak a uraságtól.

— Mit ér a föld, ha nincs ló — dörögött Lipponen. A széna- meg a vízfordás nagyon nehéz.

— A szénahordásra lovat kell fogadni a szomszédtól — magyarázgattam. — Aztán meg lehetne találni forrásvizet itt a közelben is.

— Én is mondtam ezt — vágott közbe az asszony. A dombtetőn van egy sziklarepedés, ott lehetne találni vizet. Én meg jó időben hazahordogatnám a szénát; legfőljebb viharos időben kellene lovat fogadni,

— De lovat nem lehet ám mindig kapni, mikor szükséges — felelt Lipponen. — Vetés idején néha semmi áron se jut hozzá az ember. Ha magunknak lenne, akkor szánthatnánk-vethetnénk, mikor itt az ideje. S télen hébe-korba egy kis fuvarra is lehetne szert tenni.

— Bizony jó lenne egy ló — erősíté az asszony is — de mikor hitelben kellene venni és nem jutna széna egy tehénnek sem. Inkább hát magam áso-gatom a földet, csak legyen két tehenünk. Akkor lenne mit enniök a gyerekeknek és egy kis vaját el is adhatnánk.

Nem tudtam elhatározni magamat, melyik pártjára álljak, mert az asszony oly vidáman és reménykedve beszélt a két tehén felől, s a férj oly csüggedtnek, életuntnak látszott, hogy nincs lova. Beláttam, hogy ennek a békésnek látszó kunyhónak is megvan a maga családi kérdése, mely különböző nézeteket szül.

Kivertem a hamut a pipámból, kezét fogtam a kis ház lakóival és útnak indultam.

Már jól benn voltunk a télben, midőn ugyanazon az úton vásárra mentem. A domb, mely gyalog oly meredeknek tűnt föl a kemény időben, most kényelmes szánban ülve, a derült téli ég alatt oly lejtős és kellemes volt. A kunyhók az út szélén villámként repültek tovább. Csengetyűknek a hangja

csengett előttünk és utánunk; az erdő csak úgy visszhangzott bele.

Szemközt jött velünk szánjában egymaga ülve egy ember, kinek módfölött gondos hajtása mindjárt fölkelte figyelmünket. Minden lépésnél igazgatta a gyeplőt; szorosabbra vette, majd megeresztette s büszkén tekintett a gyalogszerrel járókra. A mint közelebb ért, megismertük, hogy Lipponen.

— Kendé az a ló? — kérdezte útitársam.

— Az enyém — felelt Lipponen vígan és felénk fordult.

— Mikor vette?

— A mult vásáron. Azt gondoltam: hadd menjek egyszer életemben én is a saját lovamon.

Lipponen oly jókedvvel beszélt, hogy úgyszólván, semmi sem volt benne abból a csüggeteg komorságból, melyet a multkori látogatásomkor tapasztaltam nála.

— Aztán hogy volt?

— Körülbelül száz márka. Nem volt drága.

— Nem is ér többet; a végét járja már.

— A végét? ... szólt Lipponen kissé neheztelő hangon. — Még elég jó a foga, legföljebb ha tizenöt telet ért. Most vénnek látszik, mert nagyon sovány, de majd a tavasszal kell megnézni, mikor jó leelőre hajthatom. Őszre olyan paripa lesz belőle, hogy különb se kell.

— No, az aligha — szólt útitársam kételkedően.

— Nincs miről disputálni; majd meglátjuk — beszélt Lipponen keményen és derekasan megrántotta a gyeplőt.

Lipponen szorosabbra vette a kantárt, hogy gyorsabb ügetésre nógassa a lovát; de minden igyekezete hiába volt. Nagyon ügyetlenül hajtott; rögtön meglátszott rajta, hogy solhase volt lova. A szájával folyton csettentgetett, de csak nem akart a ló hozzáfogni a vágatáshoz. Végre az ostorul szolgáló fenyőgallyat kellett elővenni és most a sovány gebe erejét megfeszítve lépegetett egy darabig. Először sajnáltam szegény Lipponent; bizonyosan szomorúságot okoz neki, hogy oly nyomorult a lova. De ő egész vidáman fordult hozzánk:

— Most nézzék meg, hogyan szedegeti a lábait!

Nem rontottuk a kedvét, bár ez a dicséret nem igen volt alapos.

— Bizony elég jó menő, csak hogy nagyon sovány — folytatá Lipponen. --- Még jobban is menne, ha jó ostorom lenne.

Útközben egy tanyához értünk, hol megittattuk a lovakat.

Lipponen sokáig késlekedett. Simogatta a lova hátát és közbe-közbe emelte a nyakát, a mire bizony meglehetősen szüksége volt, mert nagyon le volt konyulva.

— Nézzék csak meg közelebbről — biztatott bennünket. — Milyen csontos, munkára termett, a szőre is egészen tiszta --- igen, igen, nézzék csak meg jól. Aztán nem is lesz oly nagyon vén, ha egy kicsit összeszedi magát. Nézzék meg elül: milyen széles szügye van, aztán meg a lábai se rosszak.

Lipponen bizony még sok nézni valót talált volna rajta, de nekünk sietni kellett. Különbösen sem okozott valami nagy gyönyörűséget ez a szemle. Lipponen tehát elmaradt; nem is láttam azután, csak még egyszer az utcán.

Télviz idején megint gyalog ballagtam ugyanazon úton, mint ősszel. A völgyecskékben vígan csergedezett a víz és a feketerigók halkán csicse-regtek búvös, mesés dallamokat a fenyőknek sűrű lombjain. Mikor mellettük elhaladtam, nem tudtam magam megtartóztatni, hogy meg ne álljak. Mintha egybefolyó, sok emberi hang lett volna a madaraknak játszi, trillázó éneke. Mikor az egyik hang elnémult, nyomban megcsendült a másik.

A kikelet zengő hangjaiban gyönyörködve érkeztem Lipponen kunyhójához. Eszembe jutott a lova és a téli találkozásunk. Némi kíváncsiság ösztönzött, hogy betérjek. Legalább elbeszélgetek a sorukról és ha találok friss vizet, megenyhitem útközben támadt szomjamat.

De az udvarra érve, nem találtam ott a vizes csöbröt és különben minden oly pusztának, kihalt-nak látszott. Az istálló-ajtó be volt dőlve; a rozszant csűrpadláson hire-hamva se volt a szénának. Az udvaron nyoma se volt, hogy ott nem régiben ló járt volna. Tán elfogyott a széna, mielőtt a tavasz beköszöntött és a gazda most takarmány után jár — gondoltam magamban.

Beléptem a szobába. Ott volt az asszony kis gyermekeivel. Arczuk szomorúbbnak látszott, mint azelőtt, s maga a szoba se volt oly barátságos, mint az az ősszel. Multkori látogatásomkor a rokka vígan berregve járt; most gyermekeinek a cipőjét foltozgatta az asszony. Megerősödött az a gondolat bennem, hogy a gazda munkán van, mert másként ez a dolog őt illette volna.

— Egy kis vizet kérek — kezdtem a beszédbe. Az ősszel, mikor voltam, oly jó friss vizük volt.

— Van most is — szólt az asszony leverten. Nincs is más egyebünk.

Ezek az utóbbi szavak oly rosszul estek nekem. Szinte megütődtem és nem tudtam szóhoz jutni. Megértettem, hogy a nyomor már a küszöbön van, s midőn végigtekintettem a szobán, világossá lőn előttem a sejtelmem valósága. A köcsögök és a kenyerek eltűntek s minden rozoga, szegényes volt. Az asszony vizért ment és így szólt:

— Bizony szégyen, hogy csak vízzel kínálhatom meg a vendéget; de ha nincs más.

— Ez a legjobb ital — feleltem. — De hát valóban oly rosszul áll a maguk gazdasága, hogy nincs tehenük se már, jóllehet azt mondták az ősszel, hogy kettőt remélnek?

— Az ősszel úgy volt — sóhajtott asszony — de most nincs egyebünk, mint a mit itt lát.

— No, aztán hogyan történt ez — csodálkoztam — hisz a télen lovuk is volt?

— Igen, volt lovunk is; hanem éppen ennek köszönhetjük, hogy most nincs se lovunk, se tehenünk.

— Hogyan történt ez?

— Hát csak ilyenformán. Nagynehezen szereztem egy tehenet és aztán a másikat is kezdtem nevelni. De mikor már majdnem fejős lett, akkor az uram egy szerencsétlen vásárt csinált. Megvette azt a rossz gebét és tudtomon kívül eladta a teheneket. Az volt a szándéka, hogy az árát beszerzi fuvaron. De mit keres egy ily sovány gebe? ... Azt se hozta be, a mit megevett és most tavaszra fölfordult. Egészen tönkrejutottunk, nincs se kenyérünk, se tejünk. Nincs más hátra, mint hogy koldulni menjünk. Ez nem történt volna, ha a tehenemet megtarthattam volna.

— Bizony nehéz idők járnak kendtekre — szó-

lottam. — De hogy is tudott az ura oly rossz vásárt csinálni?

— Isten a megmondhatója — felelt az asszony mély keserőséggel. — Mióta együtt élünk, örökös vágya volt lovat venni, a mult ősziig meg tudtam akadályozni szándékában. De utoljára már nem lehetett vele birni. Minden áron lovat akart szerezni.

Nagyon nekibúsult az asszony. Elkezdett szive mélyéből zokogni.

— No, azért mégse kell egészen kétségbe esni — vigasztaltam. — Úgy hiszem, találkoznak még jó emberek, a kik segítenek kendteken, hogy kigázoljanak a bajból. Ez az eset megtanítja a férjét, hogy ne törekedjék ezentúl nem neki való dolgok után.

— Bizony megtanítja — szólt az asszony — egy könnycseppet törölve ki a szeméből; de ez nagyon keserű tanítás. Eddig, ha szegény voltam is, nem kellett másnál könyörögnöm a betevő falatért, de most már azt is meg kell tanulnom... Az ősszel reménykedtem, hogy ezeket a gyerekeket taníttathatom, de most már ennek is vége van... Egy hete, hogy elment az uram munkát keresni és azóta semmi hír felőle. Már elkezdtem foltoztatni a gyerekek cipőjét, holnap mindenestre a faluba kell mennünk.

Segítenem kellett volna rajtuk. De nem adhattam

mást, mint egypár jóakaró tanácsot, melyek nagyon keveset használtak nekik.

Mikor a kunyhót elhagytam, édes tavaszi hangulatom elborult. Úgy fájt az a gondolat, hogy az észszel megáldott embernek a saját tévedései és az élet mostohasága miatt éhséget és nyomort kell szenvednie, míg azok az apró kis madarak oly boldogan élnek, dalaikat zengedezve. Nappal csicseregnek, ágról-ágra röpdösnek, este, elfeledkezve minden gondról, összebújnak pelyhes fészükben s álmodnak a hajnali ébresztődalig. Nem így az ember. Mennyi keserű sóhaj röppen el ajkáról maga és családja miatt és mikor este kemény párnáira hajtja fejét, még akkor is könnyei áztatják azokat...

TARTALOM.

	Oldal
Előszó	5
Erik	9
Pentti és Inka... ..	39
A világ üldözöttje	85
A lakodalom	133
Őszszel és tavasszal... ..	149

A Szent-István-Társulat kiadványai.

Fabiola, vagy a katakombák egyháza. Irta <i>Wiseman Miklós</i> . Angol eredeti után fordította <i>Haudek Ágoston</i> . Steinle Ede lovag által rajzolt képekkel. 4-rét kiadás. Fűzve kor. 4.80, kötve ...	Kor. 7.—
Ugyanaz, egyszerűbb kiadásban, nyolczadrét alak. Fűzve kor. 2.40, kötve ...	3.60
A megszabadított Jeruzsálem. Irta <i>Torquato T.</i> Olaszból fordította <i>Jánosi Guszláv</i> . Két kötet. Díszes vászonkötésben vörösmetszéssel kor. 6.80, aránymetszéssel ...	7.60
Mindszenti Gedeon legújabb költeményei. Fűzve kor. —.60, kötve ...	1.—
A Csendes-Oczeánon. Utazási élmények. Irta <i>May Károly</i> . Német eredeti után ford. <i>Székrenyi Lajos</i> . Kötve ...	6.—
A keresztény nő. Képekkel. Irta <i>Ruschek Antal</i> . Díszes vászonkötésben ...	3.—
Művészettörténeti korrajzok. Bevezetésül a képzőművészetek egyetemes történetébe. Irta <i>Divald Kornél</i> . I. kötet. 86 képpel. Ára fűzve kor. 2.—, kötve kor. 2.40. — II. kötet. 75 képpel. Fűzve kor. 2.40, kötve ...	2.80
Áhitat szárnyain. Himnuszok és vallásos költemények. Akantisz V. rajzaival. Irta <i>Bán Aladár</i> . Színes borítékba fűzve ...	3.—
Az Úr Jézus szülőföldjén. Paur Géza 38 rajzával. Irta <i>Huber Lipót</i> . Színes borítékba fűzve ...	3.—
Márta naplója. A női ifjúságnak ajánlja a Szent-István-Társulat. Kötve ...	2.40
Magyar drámai mesék a magyar ifjúság számára. Irta <i>Pintér Kálmán</i> . Angol félvászonköt. ...	2.—
Szent Imre herczeg élete. Élet- és jellemrajz. Irta <i>dr. Karácson Imre</i> . Kötve ...	1.20

A Szent-István-Társulat kiadványai.

A MAGYAR NÉP KÖNYVTÁRA.

Eddig tíz kötet jelent meg.

Egy-egy kötet ára csinos félvászonkötésben,
színes borítékban 60 fillér.

Az I., II., III. és IV. kötet tartalma :

Elbeszélések a magyar nép számára.

Irta *Vincze Alajos*.

Az V. kötet tartalma :

A műhelyből. Elbeszélések magyar iparosok
életéből. Irta *Bodnár Gáspár*.

A VI. kötet tartalma :

Tanulságos történetek. Irta *Kincs István*.

A VII. és VIII. kötet tartalma :

A magyar nemzet története. Elbeszéli *Bodnár G.*

A IX. és X. kötet tartalma :

A magyar föld. Irta *dr. Sziklay János*.

Mindeme könyvek megrendelhetők a

Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában

(Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28b. sz.)

Részletes könyvjegyzékkel kívánatra ingyen és bér-
mentve szolgálunk.

